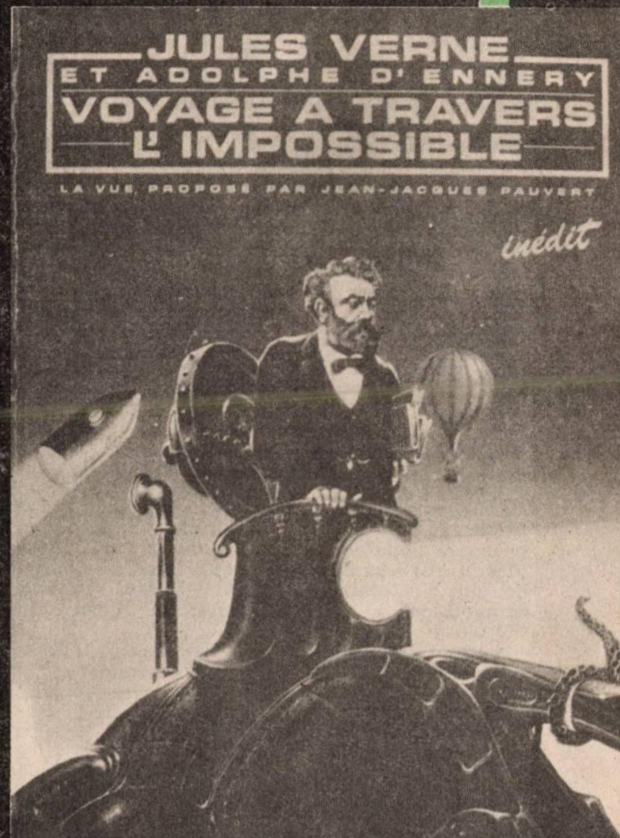
CĂLĂTORIA LUI JULES VERNE ÎN IMPOSIBIL

Ion Hobana

Înainte de a începe redactarea acelui corpus unic de opere numit **Călătoriile extraordinare**, Jules Verne a crezut multă vreme că destinul său literar se va împlinit în teatru. Între 16 și 20 de ani, el scrisese, printre altele, trei tragedii în versuri, o comedie și două vodeviluri. După ce s-a stabilit la Paris, tînărul student în drept și publicist și-a continuat incursiunile pe tărîmul fascinant al Thaliei. Norocul a părut să-i surîdă în 1850, cînd, grație lui Alexandre Dumas, Théâtre Lyrique i-a pus în scenă **Les pailles rompues**. Dar nici acest romantic act în versuri, nici operele comice **Le Collin-Maillard**, **Les campagnons de la Marjolaine**, **L'auberge des Ardennes** și opereta **Monsieur de Chimpanzé** (toate în colaborare cu Michel Carré) sau comedia **Onze jours de siège** (în colaborare cu Charles Wallut) nu i-au adus mai mult decît aprecierile moderat favorabile ale criticii. Succesul, se poate spune chiar gloria teatrală avea să se datoreze tot **Călătoriilor extraordinare**, mai exact adaptării pentru

scenă în colaborare cu Adolphe d'Ennery, a celebrelor romane **Ocolul lumii în optzeci de zile, Copiii căpitanului Grant** și **Michel Strogoff.** Erau piese de mare spectacol care îngăduiseră publicului uluit să vadă un elefant și citiva lei veritabili, un tren cu aburi, naufragiul unui vas, o balenă de cauciuc, cai, tunuri și... un fluviu de naft în flăcări. Toate aceste minunății terestre aveau să pălească încă o dată cu premiera la 25 noiembrie 1882, a unei lucrări dramatice de un gen deosebit.

Timp de aproape un secol, textul inedit al acestui **Voyage à travers l'impossible** a fost considerat pierdut, ceea ce a dat naștere unor speculații oarecum îndreptățite. Referindu-se la filmul cu același titlu din 1904 al lui Méliès, Georges Sadoul presupunea că el „pare să fi transpus liber o feerie scrisă în 1882 de Jules Verne, în colaborare cu Dennery, fără îndoială pentru Théâtre du Châtelet."[1] Pornind, probabil, de la această notație prudentă, dacă facem abstracție de asertiunea finală, René Prédal avea să declare categoric : „...este indiscutabil că mulți scenariști s-au inspirat, fără a recunoaște, pentru a nu plăti drepturi de adaptare sau din cu totul alte motive, din operele lui Jules Verne, de pildă, Méliès în **Călătorie prin imposibil** (1904, după o feerie scrisă în 1882 de Verne și d'Ennery)."[2] După atîtea decenii de incertitudine, știm astăzi că piesa și filmul au un conținut întru totul diferit. Descoperit de Gilbert Sigaux în arhiva serviciului de cenzură teatrală și editat în 1981 de Jean-Jacques Pauvert, cu eruditele comentarii ale ferventilor exegeți vernieni François Raymond și Robert Pourvoyeur, textul este pe deplin edificator. Înainte de a încerca să-i deslușim semnificațiile, să vedem așadar ce se petrece în această „piesă fantastică în trei acte", reprezentată de 97 de ori pe scena popularului Théâtre de la Porte Saint Martin, care găzduise și **Ocolul lumii în optzeci de zile** și **Copiii căpitanului Grant** (**Michel Strogoff** văzuse lumina rampei la Théâtre du Châtelet).

Stăpînit de obsesia tatălui său, căpitanul Hatteras, Georges devorează cărțile de călătorie, pe marginile cărora își înscrie orgolioasa deviză : „Înainte ! Mai departe ! Și mai departe !" Baroana de Traventhal, care l-a crescut în castelul său din Andernak[3], speră că solicitudinea ei și dragostea nepoatei sale, Eva, vor sfîrși prin a-l determina să-și găsească fericirea în viața de familie. Chemat să susțină acest bine intenționat efort, doctorul Ox încurajează, dimpotrivă, „nobila exaltare" a tînărului, năzuința lui de a-și depăși eroii favoriți — Lidenbrock, Nemo, Ardan — și de a ajunge la focul central, a trăi în adîncul oceanului, a goni de la o planetă la alta. Un elixir magic va îngădui realizarea tiranicei dorințe. „...oricine va bea cîteva picături din această licoare — spune Ox — va fi purtat cu viteza trăsnetului și în condițiile unei vieți noi pînă în mediile interzise omului ! Nu vor mai exista intervale de timp, intervale de distanță ! Zbori iute ca fulgerul, zilele se scurg în cîteva secunde, anii în cîteva minute." Elixirul are totodată însușirea de a înzestra trupurile cu „facultatea de a nu arde acolo unde ar arde, de a nu se îneca acolo unde s-ar îneca, de a respira acolo unde nu există aer respirabil." Părtași la întreita aventură vor fi Georges, Ox, credincioasa Eva, cuplu comic Tartelet — Axel Valdemar și organistul Volsius, geniul bun al piesei, care va lua pe rînd înfățișarea profesorului Lidenbrock, a căpitanului Nemo, a lui Michel Ardan și a unui savant de pe planeta Altor.

La „cinci sute de lege sub pămînt" (titlul tabloului al patrulea), exploratorii întîlnesc o întreagă populație de făpturi agresive, îmblînzite doar de farmecul muzicii. Ox îi mărturisește Evei că o iubește și că vrea să împiedice cu orice preț plănuita căsătorie. Logodnica virtuoasă îl respinge cu indignare, dar Georges nu-i ascultă îndemnul de a se întoarce acasă pentru că, spune el, „Aici este extraordinarul și nu imposibilul !" În acest „extraordinar", autorul crede că poate îngloba și o anumită proprietate a corpurilor, după cum reiese dintr-o discuție pe care o reproduc :

„Valdemar : (...) vedeți cît de grea e (piatra) față de mărimea ei !

Maître Volsius : Totul e greu aici, tinere !

Valdemar : Cum adică, totul e greu aici ?

Ox : Fără îndoială !... este efectul firesc al atracției.

Valdemar : Atracția !

Maître Volsius : Și dacă am ajunge chiar în centru, portmoneul dumitale ar deveni atît de greu, încît ți-ar rupe buzunarul."

În realitate, lucrurile stau tocmai pe dos : greutatea scade pe măsura pătrunderii în interiorul Pămîntului : „Chiar în centru", un corp n-ar mai cîntări nimic, fiind atras în mod egal și simetric de tot ceea ce-l înconjoară... Să ne întoarcem însă la nemulțumirea lui Georges : setea lui de imposibil este satisfăcută de Ox, care-i duce în miezul incandescent al Terrei, îngăduind regizorului să plaseze primul balet — al fenicșilor, spiridușilor, salamandrelor — iar eroului să-și traducă exaltarea în cel mai autentic stil vernian : „Pretutindeni foc... pretutindeni. Îl simt cum mă învăluie fără să mă mistuie, îl inhalez în lungi aspirații. Și ce existență nouă, ce forță de neîmblînzit se vădește în mine ! Focul... este sufletul naturii, este viața universală și sîngele de o mie de ori înfierbîntat de el îmi clocotește sub țeastă și-mi circulă prin vine ca un torent de lavă !"

În actul al doilea, întreaga companie se află pe fundul oceanului. Georges vrea să știe dacă la aceste supreme adîncimi mai există minuni neștiute, mistere nepătrunse de oameni. „Niciunul..." răspunde Volsius-Nemo, încercînd să-i potolească frenezia. Dar Ox protestează : „Aici este aproape imposibilul..." Și, adresîndu-se tînărului: „Să mai înaintăm și imposibilul se va ivi înaintea ochilor tăi și trecutul, irevocabil trecut el însuși, va răsări și se va reîntrupa în fața ta." Călătorii înaintează și descoperă ruinele metropolei Makhimos, capitala Atlantidei, pe care „știința blestemată" a lui Ox o reînvie în întreaga ei splendoare. Îndoliați de moartea regelui Atlas, atlanții sînt în căutarea unui succesor care, asemeni suveranului defunct, „să înfrunte trăsnetul lui Jupiter pentru a escalada cerul". Georges acceptă coroana oferită lui prin mașinațiile diabolicului doctor, care știe că logodnicul Evei va trebui să o ia de soție pe fiica lui Atlas, prințesa Céléna. Dar Georges nu se gîndește decît la noua etapă a călătoriei prin imposibil : „După măruntaiele Pămîntului și adîncurile Oceanului, spațiul, infinitul, Cerul !"

---

[1] **„Notes sur Jules Verne et le cinéma", „Europe", Nr. 112—113, Avril-Mai 1955, p. 101.**

[2] **Le cinéma fantastique, Editions Seghers, Paris, 1970, p. 206.**

[3] **Un nume care pare să-i spună ceva lui Jules Verne, devreme ce apăruse, sub forma Andernatt, în „Maître Zacharius" (1854 și 1874) și avea să fie reluat, sub forma Artenak, în „Mathias Sandorf" (1885).**

In actul al treilea își fac apariția alte vechi cunoștințe din **Călătoriile extraordinare**, Barbicane și Maston, aflați, evident, la o ședință furtunoasă a Gun-Club-ului. Ox și Georges propun zgomotoasei adunări refolosirea tunului uriaș din **De la Pămînt la Lună**, pentru a cuceri, în fine, „acest satelit al Pămîntului căruia cei mai îndrăzneți dintre noi i-au dat doar ocol." Volsius-Ardan combate ideea, urmărind mereu să-l salveze pe Georges, așa cum îi făgăduise Evei. Argumentele lui merită să fie reproduse : „Luna ?... dar e un astru uzat, terminat, demodat și chiar puțin ridicol !... Și-a trăit traiul această bătrînă Astarteea, soră mumificată a radiosului Apolo !... Se va glumi pe seama acestei călătorii și-i veți auzi pe semenii dumneavoastră întrebîndu-vă, la întoarcere : «Vasăzică ai văzut luna, amice ?» (...) Și de altfel, într-o zi toată lumea va merge în Lună și chiar mai departe... Trenuri aeriene vor brăzda văzduhul... În loc de vagoane gonind pe șine, proiectile legate unul de altul vor fi lansate în spațiu !... Trenuri pentru toate planetele !... Expresuri pentru Mercur, Jupiter, Uranus și Neptun. Dar Luna ! Pfui ! Luna !... Curînd, nu va fi decît suburbia Pămîntului și ne vom petrece acolo duminica, așa cum se duc parizienii la Chatou sau la Vésinet !" Straniul rechizitoriu are însă un efect neașteptat. Devreme ce Luna nu e o țintă demnă de aspirațiile lui Georges, călătorii prin imposibil se vor îndrepta către planeta Altor, recent descoperită de astronomii de la observatorul din Cambridge și aparținînd unei alte lumi solare.

Pe Altor știința a realizat lucruri extraordinare. Telescoapele perfecționate apropie Pămîntul la mai puțin de o leghe — pretext pentru o cascadă de poante despre neajunsurile edilitare și năravurile politice pariziene. Dar solul planetei nu mai poate hrăni prea marele număr de locuitori și e sfredelit pînă în vecinătatea „focului central" de minele săpate pentru nevoile industriei, ceea ce creează primejdia iminentă a unor erupții catastrofale. Vrînd să rezolve ambele probleme, savanții altorieni au hotărît să inunde nesfîrșita rețea de galerii subterane, ca să stingă focul amenințător și să ofere agriculturii suprafețele eliberate de apă. În așteptarea declanșării acestui experiment la scară planetară, Ox își mărturisește din nou dragostea și este respins din nou, cu o fermitate care-l dezarmează. În sfîrșit, după baletul de rigoare, Georges acționează mecanismul de deschidere a porților gigantice și oceanul se precipită în adîncuri. Contactul celor două elemente primordiale provoacă o înfricoșătoare explozie, ca în finalul **Insulei misterioase** (1874) — numai că acolo dispărea o stîncă netrecută pe hărți, iar cauza catastrofei era naturală... Călătorii prin imposibil se pomenesc pe Pămînt, unde Volsius și Ox, unindu-și pentru prima oară cunoștințele și eforturile, îi redau lui Georges sănătatea și echilibrul mental, spre bucuria tuturor și mai ales a Evei.

Simpla relatare a subiectului acestei piese care înmănunchează situații, personaje și idei din cîteva „romane științifice" verniene — **Călătoriile și aventurile căpitanului Hatteras, Doctorul Ox, Călătorie spre centrul Pămîntului, Douăzeci de mii de leghe sub mări, De la Pămînt la Lună** — demonstrează că scriitorul depășește cu bună știință, limitele impuse de programul editorial cu un mărturisit și apăsat caracter instructiv-educativ al autoritarului Hetzel. Iată cîteva exemple grăitoare.

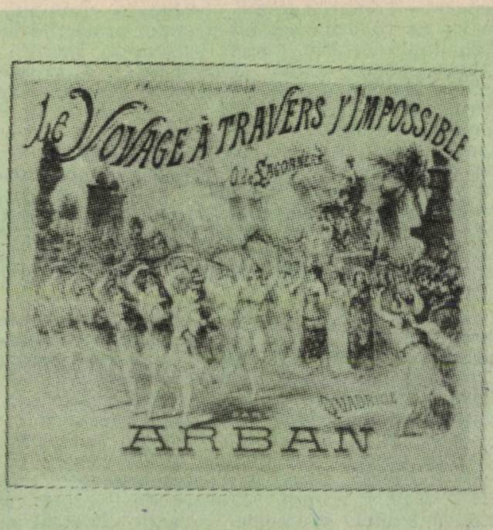
În ediția definitivă a **Călătoriei spre centrul Pămîntului** (1867), capitolele adăugate după ce Boucher de Perthes pusese temeliile preistoriei le oferă eroilor șansa de a descoperi animale antediluviene încleștate într-o luptă mortală, un om fosil mumificat, în sfîrșit uriașul păstor al unei turme de mamuți. Axel, povestitorul, nu poate însă accepta această ultimă provocare la adresa adevărurilor științifice bine stabilite : „Simțurile noastre au fost înșelate, ochii noștri n-au văzut ceea ce vedeau !" Or, în **Călătorie prin imposibil**, adîncurile Terrei adăpostesc „ființe bizare, cu fruntea foarte teșită, cu privirea sălbatică, cu părul zburlit." Ideea prezenței în adîncurile Terrei a unor colectivități umane sau umanoide nu constituie o noutate în literatura conjecturală. Jules Verne ar fi putut-o întîlni, de pildă, în cel puțin trei lucrări apărute la sfîrșitul secolului 18 : **Icosameron ou Histoire d'Edouard et d'Elisabeth qui passèrent quatre vingts un ans chèz les Mégamicres habitants aborigènes du Protocosme dans l'intérieur de notre globe** (1787) de Jacques Casanova de Seingalt, **Lamékis, les voyages extraordinaires d'un Egyptien dans la terre intérieure** (1788) de Fieux de Mouhy și **Călătoria lui Niels Klim** (1788) de Ludwig Holberg, ca să nu mai vorbim despre **Voyage au centre de la Terre** (1821) de Collin de Plancy. Mai neobișnuită este justificarea acestei prezențe. La întrebarea lui Georges : „Dar cum s-ar fi putut forma și trăi în aceste adîncuri o rasă umană ?", doctorul Ox răspunde fără ezitare : „Nimic mai simplu ! E de ajuns ca într-una dintre acele răzvrătiri ale naturii care s-au petrecut cu mii de ani în urmă, locuitori ai Pămîntului să fi ajuns aici ! Ei au popu-

lat aceste vaste pustietăți și descendenții lor, transformați puțin cîte puțin de mediul în care trăiau, au încetat să mai semene cu rasa umană și au devenit ființele degenerate pe care le-ați văzut." In foarte interesanta sa teză de doctorat „es lettres et sciences humaines", susținută la 23 iunie 1980, la Sorbona, eminentul vernolog Charles-Noël Martin consacră explicației lui Ox următorul pasaj : „Fiind redactată în anul morții lui Darwin (1882), această mărturie concentrată de anti-evoluționism nu trebuie trecută cu vederea. Darwinismul pătrundea extrem de greu în Franța, chiar în acea epocă. Potrivit ideii negative care continua să predomine, ca expresie a opoziției față de evoluționism, nu se putea «evolua» decît regresînd. Louis Figuier, pe care Jules Verne l-a urmat cu atîta fidelitate adesea — dacă nu întotdeauna — respinge într-un mod disprețuitor și definitiv lamarckismul în cartea sa **L'Homme Primitif** (1870)..." [4]) Interpretarea mi se pare discutabilă. Nu susține oare doctorul Ox tocmai principiul lamarckist al influenței mediului asupra speciilor animale ?... De altfel, un darwinist convins și statornic pe nume Herbert George Wells avea să descrie un proces regresiv determinat de condiții similare și, după cîte știu, morlocii lui din **Mașina timpului** n-au fost considerați drept o expresie a opoziției scriitorului față de evoluționism !... Ceea ce nu înseamnă că Jules Verne nu și-ar fi manifestat, într-adevăr, dezacordul cu ideile lui Darwin, cum arată și Charles-Noël Martin citînd un interviu din 1901. [5]) Dar planul concepțiilor nu se confundă întotdeauna cu cel al creației artistice și **Călătoria prin imposibil** ne oferă și alte dovezi în acest sens.

Într-una din cele mai tulburătoare secvențe ale **Călătoriilor extraordinare,** Nemo îl călăuzește pe Aronnax către locul unde s-a scufundat Atlantida și-i arată ruinele imperiului legendar. Profesorul de istorie naturală demonstrează îndată o cunoaștere foarte cuprinzătoare a subiectului, dorindu-și să poată cerceta „marile orașe clădite înaintea potopului", printre care și „cetatea Makhimos cea războinică." Timpul măsurat al excursiei submarine nu-i permite însă să trăiască pasionanta aventură arheologică. Ajungînd, cum am văzut, în fața acelorași ruine, Georges și însoțitorii săi nu se mulțumesc să contemple melancolicele vestigii ; ei sînt proiectați patru sau cinci mii de ani înaintea erei noastre, în epoca de glorie a cetății Makhimos. Recursul la Wells se impune din nou, dar am în vedere nu ultimele forme ale **Mașinii timpului,** în care întoarcerea în trecut nu depășește prezentul acțiunii sau constituie doar o supoziție a povestitorului. Exista, însă, potrivit unui prieten din tinerețe al scriitorului, o versiune ulterior pierdută care descria o veritabilă călătorie în... paleolitic. Evident, între mașina timpului și licoarea magică este o deosebire esențială, aceea dintre science-fiction și miraculos sau fantastic. Important mi se pare însă faptul că Jules Verne își îngăduie pentru prima și ultima oară o incursiune în afara celor trei dimensiuni spațiale. In amintita teză, Charles-Noël Martin susține chiar că exclamația doctorului Ox — „Nu vor mai exista intervale de timp, intervale de distanță !" — este o „asociație profetică (...) prefigurînd spațiul-timp einstenian și intervalul său, așa cum apare la Minkovski." [6])

Al treilea hotar trecut cu nonșalanță de Jules Verne este cel care ne desparte de stele. In călătoriile doar extraordinare de pînă atunci, scriitorul își trimisese personajele „în jurul Lunii" și „prin lumea solară" (cu toate că Hector Servadac nu va ști niciodată dacă aventura lui cosmică n-a fost un vis). Acum, „forța expansivă fără limite" descoperită de Ox va lansa proiectilul uriașului Columbiad „la miliarde de leghe", făcîndu-l pe Georges să se extazieze : „Să te pierzi în infinit... să gonești printre stele... printre aceste grupuri luminate de trei sau patru sori și gravitînd sub influența lor reciprocă !... ce spectacol minunat !... Aștri strălucind în mii de tonuri felurite !... Zile întocmite din toate culorile, din toate nuanțele curcubeului și ridicîndu-se radioase la orizont !..." Planeta Altor este un astfel de tărîm feeric, luminat de doi sori și de șase luni, cu case din aur și argint, avînd zidurile încrustate cu pietre prețioase. Și, așa cum presupusese Ox, e „o lume mai veche ca a noastră, ai cărei locuitori au inventat poate tot ce vom inventa noi într-o zi!" Tot, inclusiv mijlocul de distrugere al propriei lor planete... Să fie acesta încă un semn al „părăsirii atitudinii scientiste, pozitiviste și optimiste, pentru a aluneca spre o atitudine de neîncredere în progres, net pesimistă", cum afirmă Charles-Noël Martin, situînd tranziția în anii 1880—1882 ? [7]) Împărțirea în perioade sau faze distincte a gîndirii și operei scriitorului a devenit un loc comun al exegezei verniene. Hubert Juin, de pildă, se referă la „optimismul fără nori și fără nuanțe care se arată în primele romane (deci din 1863)..." [8]) Dar chiar primul

[4]) „Recherches sur la nature, les origines et le traitement de la science dans l'oeuvre de Jules Verne", text dactilografiat, p. 385.

[5]) Op. cit., p. 386.

[6]) Op. cit., p. 409.

[7]) Op. cit., p. 397.

[8]) „Jules Verne et ses mythologies", „Magazine littéraire", nr. 119, Décembre 1976.

roman, **Cinci săptămîni în balon** (1863), conține această declarație a lui Dick Kennedy : „Tot inventînd mașini, oamenii vor ajunge să fie devorați de ele ! Mi-am închipuit totdeauna că ziua cea din urmă va fi aceea în care un cazan imens, încălzit la trei milioane de atmosfere, va face să sară în aer globul pămîntesc !" Cu aproape două decenii înaintea **Călătoriei prin imposibil**, Jules Verne inventase deci un procedeu la fel de eficient de neantizare. Curat „optimism fără nori și fără nuanțe" !...

Viziunea simplificatoare nu rezistă nici la confruntarea cu concepția foarte elastică a scriitorului în privința relației posibil-imposibil. În **Casa cu aburi**, roman apărut în 1880, personajele discută despre piscurile Himalaiei, încă neatinse de picior omenesc.

„— Asta se va înfăptui, răspunde căpitanul Hod, după cum se vor înfăptui, cîndva, călătoriile la Polul Sud și la Polul Nord !

— Evident !

— Călătoria pînă la cele mai mari adîncimi ale oceanului !

— Fără nici o îndoială !

— Călătoria spre centrul Pămîntului !

— Bravo, Hod !

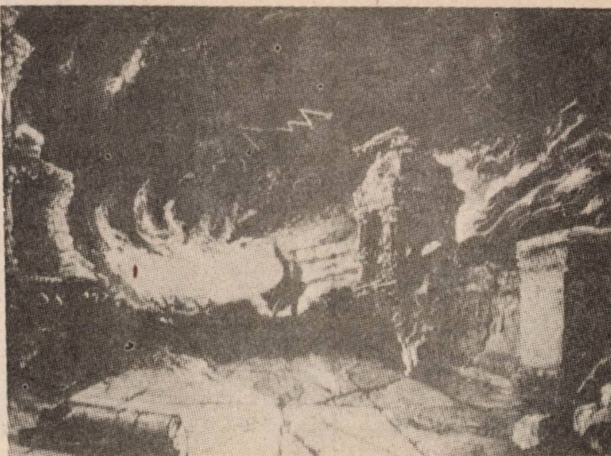
— Așa cum se va înfăptui totul ! am adăugat eu.

— Chiar o călătorie în fiecare dintre planetele lumii solare ! afirmă căpitanul Hod, care nu mai putea fi oprit.

— Nu, căpitane, am replicat eu. Simplu locuitor al Pămîntului, omul n-ar putea să treacă dincolo de hotarele lui !"

Sînt lăsate așadar pe seama viitorului izbînzile imaginare realizate anterior în **Călătoriile și aventurile căpitanului Hatteras, Douăzeci de mii de leghe sub mări, Călătorie spre centrul Pămîntului**. Mai mult chiar, este eliminată din sfera posibilului desprinderea din îmbrățișarea gravitației terestre descrisă „științific" în **De la Pămînt la Lună** și fantezist în **Hector Servadac**. Pentru ca peste doi ani toate aceste amînări și oprelişti să fie abandonate, fantezia julesverniană dezlănțuindu-se într-un veritabil foc de artificii : subpămîntenii, întoarcerea în timp, zborul galactic, extratereștrii, cataclismul planetar... Alibiul **Călătoriei în imposibil** nu ne poate determina să nu regretăm că scriitorul s-a desprins atît de rar de pe orbita hetzeliană.

Piesa ne oferă și altfel de surprize, nu cea mai mică fiind participarea Evei la toate etapele călătoriei. Este o premieră în universul aventurilor științifico-fantastice verniene. Limitîndu-ne la romanele a căror acțiune servește drept trambulină piesei, ne amintim că în **Călătorie spre centrul Pămîntului**, Graüben, cu toate că e „foarte tare în mineralogie", rămîne acasă, încurajîndu-l pe Axel să plece și făgăduindu-i că-l va lua de soț la întoarcere ; în **Douăzeci de mii de leghe sub mări**, singura prezență feminină este aceea dintr-un portret : soția căpitanului Nemo, ucisă împreună cu copiii de dușmanul necunoscut ; în **De la Pămînt la Lună**, neant... Lui Jules Verne i s-a reproșat adesea faptul că „sexul frumos joacă un rol atît de mic" în romanele sale, cum observa Marie Belloc, luîndu-i un interviu în 1895. Scriitorul a protestat vehement, schițînd apoi o justificare galantă : „...personajele mele trebuie

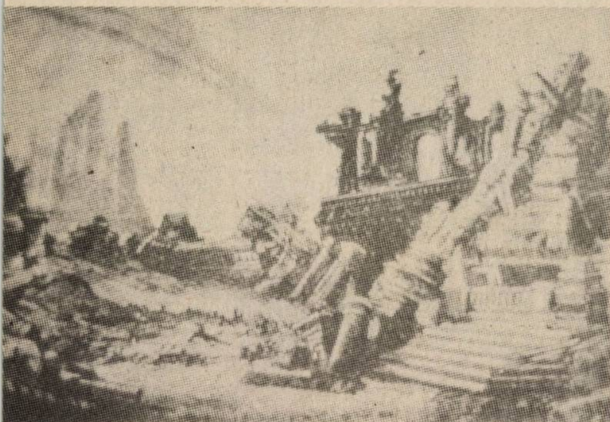
să fie mereu cu mintea trează și prezența unei tinere fermecătoare poate să le abată uneori de la ceea ce au de făcut" și una morală : „De asemenea,am dorit întotdeauna să-mi scriu romanele astfel încît să poată fi puse fără nici o ezitare în mîinile oricărui tînăr și am evitat cu scrupulozitate orice scenă pe care, să spunem, un băiat n-ar fi de acord ca sora lui s-o citească." [9]) Prezența fermecătoarei sale logodnice nu-l abate însă deloc pe Georges de la misiunea pe care și-a asumat-o. De altfel, chiar înainte ca Ox să-i fi furnizat mijlocul de a realiza călătoria prin imposibil, el mărturisise că imaginația îi este mai puternică decît sentimentul și că viața lui se va uni cu aceea a Evei **numai după ce-și va fi înfăptuit visurile**. Cît despre justificarea morală, nici în această piesă destinată unui public adult Jules Verne nu-și permite să schițeze vreo scenă care ar fi fost nelalocul ei în romanele apărute în „Magasin d'Education et de Récréation". Nu-și permite sau mai curînd nu e în stare, pentru că nimic nu se schimbase, în această privință, față de neputința mărturisită într-o scrisoare trimisă lui Hetzel la începutul anului 1864 : „Sînt foarte stîngaci în exprimarea sentimentelor de dragoste. Mă înspăimîntă numai ideea de a scrie cuvîntul dragoste și recurg la tot felul de subterfugii fără să ajung la nimic. Așa că, pentru a evita dificultatea, intenționez să fiu foarte sobru în astfel de scene." O intenție pe deplin realizată și în **Călătorie prin imposibil**.

Dacă prezența Evei, dictată pesemne de imperativele construcției dramatice, trădează doar aparent una dintre atitudinile verniene, cum poate fi interpretată acumularea de replici, tirade și indicații de regie cu un conținut religios de o fervoare explicită cu totul absentă în **Călătoriile extraordinare** ? E un aspect care nu a trecut neobservat în epocă. În postfața ediției Pauvert, intitulată **De la extraordinar la imposibil**, Robert Pourvoyeur reproduce o suită de extrase din cronicile teatrale ale timpului, care îl consideră pe d'Ennery răspunzător pentru „misticismul catolico-reacționar", învinuindu-l că afi-

---

[9]) **„Jules Verne at home". „The Strand Magazine", February 1895.**

[10]) **Op. cit., p. 384.**

şează „principii extraordinar de retrograde şi profesiuni de credinţă colosal de clericale." Autorul postfeţei e mai reticent în a-l absolvi întrutotul pe Jules Verne, iar Charles-Noël Martin îi atribuie fără şovăire scriitorului „esenţa textului" şi „filozofia lui anti-ştiinţifică". În ceea ce mă priveşte, nu aş fi atît de categoric. Mai întîi pentru că d'Ennery merita categorisirile cronicarilor dramatici. Martin însuşi afirmă că în cele circa trei sute cincizeci de piese pe care le-a scris (de nouă ori din zece în colaborare), acest meşteşugar al scenei n-a scăpat „nici o ocazie de a strecura pe Dumnezeu şi Biserica acolo unde nu era neapărat necesar." Pe de altă parte, chiar dacă Jules Verne nu mai era multiplul contestatar din tinereţe, e greu de acceptat că atitudinea lui se schimbase într-o asemenea măsură. Să nu uităm că în 1874, republicind, după douăzeci de ani, **Maître Zacharius**, scriitorul eliminase cele mai apăsate accente redempţioniste. Dar poate că perioada 1880—1882 a însemnat pentru el „o netă reapariţie a curentului deist în formă catolică", aşa cum crede Martin considerînd că această orientare a continuat să se adîncească. [11]) Jean-Jules Verne, nepotul scriitorului, e de altă părere : „Dacă era deist, chiar creştin, nu mai era catolic, socotind totuşi că religia catolică era socialmente utilă. Trăind într-o familie şi într-un mediu catolice, el n-a vrut să şocheze pe nimeni ; nu mergea la mesă, dar pretindea că ar fi fost la ora cinci dimineaţa !" [12]). Într-o astfel de controversă, a cărei importanţă depăşeşte simţitor sfera discuţiei **Călătorie prin imposibil**, ultimul cuvînt nu poate aparţine decît operei verniene. Ne vom adresa deci unor texte ulterioare **Călătoriei prin imposibil**, pentru a vedea cum şi dacă presupusa orientare deist-catolică a lui Jules Verne a continuat să se adîncească. În **Testamentul unui excentric**, roman scris în 1896—1897 şi apărut în 1899, publicul care asistă la înhumarea eroului se aşteaptă la un miracol de talia celui al „crucii din in hoc signo vinces" a împăratului Constantin — şi este gratificat cu o mistificare. Mai tîrziu, ziaristul Harris T. Kymbale crede că vede un urs schiţînd semnul crucii şi-l botează pe loc „Ursus christianus", convins că a descoperit o nouă specie de plantigrade — fiind vorba, de fapt, despre un ţăran îmbrăcat cu o piele de urs !... Acestor glume prea puţin pioase pe seama principalului simbol al creştinismului trebuie să le adăugăm muşcăturile din **Le village aérien**, roman scris în 1899 şi tipărit în 1901. Relatarea aventurilor neaşteptate ale unei expediţii de vînătoare în centrul Africii este înţesată de aluzii şi trimiteri directe care l-au determinat pe Marcel Moré s-o caracterizeze drept o amară satiră religioasă. [13]) Wagddissi îşi întîmpină dumnezeul în „haine de duminică", rînduindu-se „în procesiune" pentru ca „să le fie îngăduit să contemple în sfîrşit augustul chip." Şi dumnezeul apare, dus pe umeri de patru Wagddisi, pe „un vechi divan acoperit cu stofă şi cu frunze" — autorul numeşte acest tron derizoriu o „sedia gestatoria", locuţiune latină care desemnează numai scaunul pe care este purtat suveranul pontif ! Mai trebuie ştiut că dumnezeul oamenilor-maimuţă este savantul decăzut şi nebun Johausen pentru ca lucrurile să fie limpezi şi să împărtăşim concluzia lui Olivier Dumas : „**Satul aerian** era o metaforă a paradisului în văzduh şi a Dumnezeului său suveran. Ce crudă deziluzie ! Dumnezeu este incapabil şi surd la rugăciunile noastre." [14]) Să constituie această parabolă deseori explicită semnul unei noi schimbări de optică a scriitorului, în ultimii săi ani de viaţă ? Mai credibilă mi se pare intervenţia lui d'Ennery în textul **Călătorie prin imposibil** chiar dacă nu la modul absolut presupuns de cronicarii teatrali din 1882. Înclin să-i dau dreptate lui Robert Pourvoyeur, cînd scrie în amintita postfaţă : „Acest om de teatru pentru care succesul justifica totul şi care se folosea fără prea multe scrupule de sentimentele cele mai demne de respect — dragostea maternă, respectul copilului, etc. — nu s-ar fi abţinut, de pildă, de la a-l convinge pe Verne că trebuie insistat şi îngroşat, pentru a face să treacă mai bine rampa ceea ce Verne avea de gînd să spună." Nu mă îndoiesc, deci, că scriitorul a vrut să-şi clameze cu mai multă vigoare, eliberat o clipă de tutela lui Hetzel, temerile născute din evoluţia neconcordantă a progresului tehnico-ştiinţific şi a celui moral. De aici figura demonică a lui Ox, poate şi maniheismul înfruntării lui cu Volsius. Dar predicile emfatice ale acestuia din urmă, viziunile celeste pe care le evocă prin forţa geniului său muzical, culminînd cu „Apoteoza" finală, sînt străine de stilul şi gîndirea lui Jules Verne, aşa cum le cunoaştem din **Călătoriile extraordinare**, depăşind pînă şi conformismul religios din prima versiune a lui **Maître Zacharius**. Să se datoreze acest act de devoţiune reacţiei la „noua orientare atee, hotărîtă de Marele Orient al Franţei, în 1877", cum presupune Martin, care e convins că scriitorul a fost mason sau măcar a împărtăşit idealurile masonice ? În ceea ce mă priveşte, cred mai curînd că trebuie să-i dăm lui Jules Verne ce-i al lui Jules Verne şi lui d'Ennery ce-i al lui d'Ennery !

---

[11]) Op. cit., p. 397.

[12]) Jean Jules-Verne : „Jules Verne", Paris, Hachette, 1973, p. 91.

[13]) Marcel Moré : „Le très curieux Jules Verne", Paris, Hachette, 1973, p. 91.

[14]) Olivier Dumas : „Le secret du «Village aérien»" Bulletin de la Societe Jules Verne, Nr. 53, 1-er trimestre 1980.

„E.T."

UN FILM DESPRE CARE SE VORBEŞTE

1. GREVIŞTI LA... ŞAPTE ANI !

Priviţi cu atenţie fotografia din pagina următoare. Ea este întrucîtva neobişnuită şi reprezintă un grup de copii suedezi care au ieşit în stradă cerînd — ce credeţi ? — să li se permită accesul la cinematograf. Dar nu la oricare cinematograf, ci la acela la care rulează filmul „E.T.", care se bucură de un succes ieşit din comun nu numai în Suedia, dar şi în toate celelalte ţări în care el a fost şi este prezentat.

„Vrem să-l vedem pe E.T. !"

„Lăsaţi-ne să-l vedem pe E.T. !".

Acestea erau lozincile pe care le scandau şi care, de altfel, erau înscrise şi pe panourile pe care le purtau deasupra capetelor.

Cei mai mari dintre ei aveau şapte ani, cei mai mici dumnezeu ştie cîţi...

2. ŞI DUMNEAVOASTRĂ AŢI PLÎNS ?

Într-adevăr spectatorii plîng cu toţii, cu mic cu mare. Cei care au reuşit să se abţină au totuşi ochii plini de lacrimi.

Aceştia sînt greviştii la... şapte ani.

La proiecţia specială a filmului, care a avut loc la sediul din New York al Organizaţiei Naţiunilor Unite pentru funcţionarii forumului suprem internaţional, chiar şi cei mai cinici dintre cei prezenţi nu şi-au putut abţine lacrimile.

Ieşind din sală oamenii se întrebau fără să se cunoască şi fără să se ruşineze unul de altul : „Şi dv. aţi plîns ?"

Să nu fie cumva vorba de un kitsch sentimental ? De vreun nou „Love Story".

Să fie cumva vorba despre un film pentru copii care însă rupe şi inimile adulţilor ?

Categoric nu !

Secretul succesului colosal al acest film, care a bătut toate recordurile privind numărul de vizitatori şi încasările, este cu totul altul. Mai întîi, filmul acesta a „picat" atunci cînd era mai multă nevoie de el. Ca un suport moral pentru cei mai puţin optimişti, care cred că lumea de astăzi, în care cursa înarmărilor a atins culmi nebănuite, în care armamentele nucleare — tot mai multe şi mai sofisticate — ameninţă lumea mai mult ca oricînd, acum deci nu mai este timp pentru relaţii simple, sincere între oameni. Relaţii de la inimă la inimă...

Da, filmul acesta este cu totul altfel decît toate celelalte pe care le ştim, care s-au realizat pînă în prezent. Eroii peliculei nu sînt nişte Feţi-Frumoşi care să le facă pe liceene să se ducă odată şi încă odată, şi încă... să-l vadă. Şi nici eroinele nu fac parte din rîndul acelor frumuseţi, care să-i oblige pe tineri cu firi mai sentimentale să le dedice versuri...

Mai mult, eroul principal nici măcar nu este din piele şi oase. Este — oricît ar părea de ciudat — din plastic !

Şi-i urîîîît... Atît de urît, încît nu ştiu dacă, real fiind, propria lui mamă s-ar încumeta să-l iubească...

Dacă ar fi să-l comparăm cu ceva, cel mai mult ar semăna cu o broască turtită.

Nasul lui ar putea fi rezultatul încrucişării unui nas de pitic şi nasul unei raţe foarte urite.

În schimb cit este de delicat, de atent...

Ochii lui ciudaţi sînt, după părerea criticilor de specialitate, între care şi cel al cunoscutei publicaţii „Newyorker", ochii lui Einstein.

Cam acestea ar fi datele care întregesc portretul fizic al eroului principal al filmului „E.T.".

Dar cine este E.T. ? De unde vine şi încotro se duce el?

Enigmaticul lui nume nu reprezintă altceva decît iniţialele cuvîntului englezesc Extra-Terrestrial adică Extraterestrul.

3. AŞADAR CINE SÎNTEŢI DOMNULE E.T. ?

Într-o bună zi, pe o luncă întinsă din apropierea unui oraş californian aterizează o navă cosmică venită de pe o planetă îndepărtată. Cum este şi firesc, ciudaţii vizitatori sînt repede înconjuraţi de pămînteni dintre care nu lipsesc reprezentanţii Gărzii Naţionale. O singură şi sumară privire aruncată de eroii nepămînteni îi fac pe aceştia să-şi dea seama cu cine ar putea avea onoarea...

O comandă scurtă şi toţi pasagerii cosmici sar în rachetă, care decolează spre lumea îndepărtată din care veniseră. Cu gînd bun, cu gînd rău, cine ştie...

Chiar toţi pasagerii ?

Nu, nu toţi. În graba aceea infernală a plecării, unul dintre ei este uitat pe Pămînt.

Sigur, aţi ghicit. Cel rămas este E.T.

Singur, dezorientat şi înspăimîntat el se ascunde într-un şopron din apropiere. Aici este găsit de Elliott, un băieţel de

unsprezece ani. La început Elliot se sperie şi el, dar încet-încet cei doi încep să aibă încredere unul într-altul pînă cînd în cele din urmă băiețelul îl prezintă pe noul lui prieten fratelui său mai mare şi surioarei lui.

Cei trei frați îl ascund într-una din camerele casei lor, ferindu-l de toți cei care ar fi putut să-i pricinuiască vreun rău. Elliott îl va învăța pe E.T. să se poarte... pămînteneşte, îi arată serialele colorate de la televizor, îl obişnuieşte cu mîncările de pe meleagurile noastre — de pe Pămînt adică — să umble în frigider. Pînă şi englezeşte reuşeşte să-l învețe...

E.T. nu este unul dintre elevii aceia proşti şi leneşi. Are talent, e iute la minte, are simțul umorului.

Îl cuprinde însă un dor cumplit de acasă, de Extraterestria lui, de extratereştrii lui. Ar vrea să intre în legătură cu ei, să-i roage să trimită o navă pentru a-l duce acasă...

Prieten devotat, Elliott îi face rost de cele necesare — cîteva jucării electronice, fire electrice etc., şi după lungi căutări reuşeşte, împreună cu E.T. să realizeze mult visata legătură interplanetară.

E.T. e fericit că şi-a auzit conextratereştii, e fericit că i-au promis că vor veni după el, dar este şi foarte trist la gîndul că va trebui să se despartă de bunii lui prieteni.

Se întîmplă însă că E.T. cade într-un rîu şi este gata să se înece. Este însă salvat şi aşa ud este şi mai urît ! Şi mai neputincios. O adevărată mostră a neputinței.

Şi pentru că o nenorocire nu vine niciodată singură, în acțiunea filmului intervin şi oamenii din Garda Națională care vor să-l prindă pe E.T. — şi în final vor reuşi — şi-l vor preda pentru studiu. Crezîndu-l mort în urma unei experiențe, doctorii îl ascund într-un frigider.

Urmează o cursă de urmărire fantastică în urma căreia copiii reuşesc să-l găsească şi să-l răpească pe prietenul lor de pe alte meleaguri. Aceştia îl ajută să stabilească din nou legătura cu extratereştrii lui, care vor trimite o navă cosmică pentru a-l readuce printre ai săi.

Începe o cursă contracronometru cu nimic mai prejos decît precedenta. Vor reuşi copiii să ajungă la timp la întîlnirea cu racheta sau Garda Națională va pune mîna pe ei, zădărnicind plecarea spre meleagurile lui de departe a lui E.T. ?

Steven Spielberg şi eroul său

În sfîrşit, respirăm uşurați! Copiii ajung la timp. E.T. sare în rachetă şi este salvat...

Dar cît este de trist... Cît de trist este şi Elliott şi ceilalți prieteni ai nepămînteanului prieten. Elliott este trist că îşi pierde — pentru totdeauna ? — un prieten bun şi devotat, dar, în acelaşi timp, este şi bucuros că a reuşit să-l salveze pe E.T. şi apoi să-l ajute să se întoarcă printre cei dragi ai săi...

V-am povestit, stimați cititori ai Almanahului Luceafărul, pe scurt, aşa cum m-am priceput, acțiunea filmului „E.T.", un film extraordinar de simplu, extraordinar de emoționant şi convingător...

4. CUM S-A NĂSCUT IDEEA ?

Realizatorul acestui film nu este necunoscut spectatorilor din țara noastră. Se numeşte Steven Spielberg şi este, printre altele, cel care a creat „Întîlnirea de gradul trei", peliculă care a cunoscut un succes magistral pe toate continentele.

Are 35 ani, dar asta nu-l împiedică să fie un „cineva" printre realizatorii de la Hollywood. Se spune chiar despre el că prin încasările realizate cu filmul „E.T.", a reuşit să salveze metropola cinematografiei americane de la o catastrofă financiară.

Spielberg visa să realizeze un film cu o grămadă de copii. Îi găsise şi titlul : „În spatele şcolii". Numai că nu avea un scenariu pe care să-l transpună pe peliculă. Între timp însă, Hollywoodul, extaziat de succesul repurtat de „Întîlnirea de gradul trei", îi oferă suma de 20 milioane dolari pentru realizarea unui nou film cu tematică... cosmică.

Kathleen Kennedy, o irlandeză în vîrstă de 28 ani, colaboratoare a lui Spielberg, îşi aminteşte cu precizie ziua în care E.T. a intrat în viața regizorului : „Steven mi-a cerut să devin producătoarea noului său film pe care doreşte să-l realizeze, un film de groază în care şapte creaturi venite din spațiul cosmic atacă o fermă din Kentucky. La 15 iulie 1980. la Londra fiind, Steven mi-a

spus pe nepusă masă „La urma urmelor", de ce filmul meu să-i înspăimînte pe oameni ? Ce-ar fi dacă aş povesti despre nişte extratereştrii care vin la noi cu un mesaj de prietenie ?".

Scenarista Melissa Mathison îşi aminteşte şi ea cum s-a născut ideea filmului : „Într-o seară Steven mi-a spus : „Vino la mine în cameră să ţi-l prezint pe E.T.". Asta vrea să fie replica la bancul ăla cu... domnişoară, vrei să-ţi arăt colecţia mea de fluturi ? I-am întrebat ‚Nu, nici vorbă' a răspuns. Pe un videocasetofon avea şapte arătări. „Ăştia sînt E.T.-ii mei" mi-a spus el foarte mîndru. Ai tăi ce ? I-am întrebat. „Eteii mei extratereşti! Şase dintre ei s-au întors acasă la ei, unul însă, E.T., a rămas..."

Aşa s-a născut „E.T.".

Scenele au fost realizate cu o scrupulozitate cu totul şi cu totul ieşită din comun. Pentru a se documenta asupra bolii contractate de E.T., Kathleen Kennedy şi Melissa Mathison şi-au petrecut două zile la secţia de terapie intensivă a spitalului de cardiologie al Universităţii din California. Timp în care i-au convins pe toti doctorii cu care au venit în contact să colaboreze la realizarea filmului.

Steven a ţinut morţiş ca nava cu care au poposit pe Pămînt extratereştrii să fie una care să funcţioneze cu adevărat. Pînă la urmă aparatul a fost construit de societatea de telefoane „Bell".

În fine, au fost aleşi interpreţii. Mai întîi Henry Thomas, interpretul lui Elliott, apoi Brew Rarrymor, cea care a dat viaţă pe ecran lui Gertie, sora lui Elliott.

„Părintele" lui E.T. şi al celorlalte figurine din film a fost italianul Carlo Romaldi, posesorul a două Oscaruri pentru creaţia sa de aceeaşi natură din filmul „King Kong". El este deasemeni şi „părintele" omuleţilor din „Întîlnirea de gradul trei".

Romaldi a construit trei E.T. dintr-un schelet de oţel acoperit cu poliester şi mase plastice : un model mecanic, unul electronic pentru toate mişcările capului şi, în fine, un al treilea model „terestru" pentru plimbările prin oraş. În fiecare din aceste modele „s-a mutat" cîte un „terestru". Doi pitici — Pat Billon în vîrstă de treizeci şi patru de ani, şi Tamara Teaux de douăzeci şi doi de ani, precum şi un băiat de doisprezece ani — Mathew de Mentt — care s-a născut fără picioare.

Aceşti „actori fără chip" apar pe genericul filmului la fel ca profesorul Caprice Rothe, animatorul manual al lui E.T., şi profesorul Pat Welch, „autorul" glasului lui E.T.

Crearea figurinelor E.T. i-a luat lui Carlo Rambaldi şi celor patru asistenţi ai săi, aproape 5 000 ore de muncă şi a costat un milion şi jumătate de dolari.

Malissa Mathison a început să scrie scenariul în ziua de 8 octombrie 1980. L-a scris foarte repede, colaborînd îndeaproape cu Steven. După opt săptămîni scenariul a fost terminat. „Este cel mai bun scenariu la prima mînă pe care l-am citit vreodată". a declarat Steven Spielberg.

5. FILMĂRILE ŞI CE A URMAT

Lucrul propriu-zis la film a început în noiembrie 1981 la Los Angeles. N-a transpirat absolut nimic despre acest film, Steven Spielberg nu dorea ca televiziunea sau altcineva să-i fure ideea cu extraterestrul care vine pe pămînt cu gînduri bune...

De fapt, regizorul n-a dorit să aibă totul pus la punct chiar de la început. El a urmărit, şi aşa s-au petrecut lucrurile, să se lase furat pe parcursul filmărilor de propria fantezie, de cea a copiilor, de inventivitatea lor. Din această cauză Melissa Mathison a avut mult de luptat pe tot parcursul filmărilor.

Cei care l-au urmărit în seara premierei filmului, care a avut loc la Houston-Texas, spun că Steven a dîrdîit de emoţie tot timpul. „Oamenii rîd şi se bucură... Oamenii rîd şi se bucură !" a exclamat el

Minunaţii prieteni ai lui E.T.

la sfîrşitul proiecţiei. Apoi după ce s-a aprins lumina Steven l-a observat pe micuţul Henrx Thomas, interpretul lui Elliott, stînd mut şi nemişcat în scaun. Cu mare greutate a reuşit să-l facă să deschidă gura şi să îngaime: „Filmul e frumos, dar trebuie şters glasul lui Steven !" Au rămas cu toţii uimiţi : care glasul lui Steven ? Henry n-a putut răspunde pe loc, dar mai tîrziu a relatat că pe parcursul întregii proiecţii i-au răsunat tot timpul în urechi, cuvînt cu cuvînt, indicaţiile pe care i le-a dat Steven în timpul filmărilor.

Apoi totul a mers ca în visele cele mai frumoase.

Peste tot proiecţia lui „E.T." a reprezentat un succes triumfal. Într-un singur an încasările s-au ridicat la 450 milioane dolari ! Într-o singură zi, 4 iulie — Ziua naţională a Statelor Unite s-au vîndut bilete în valoare de 18 milioane dolari, cheltuielile prilejuite de realizarea filmului, 11 milioane, fiind astfel acoperite cu ceva mai mult de jumătate din încasările realizate în ziua respectivă.

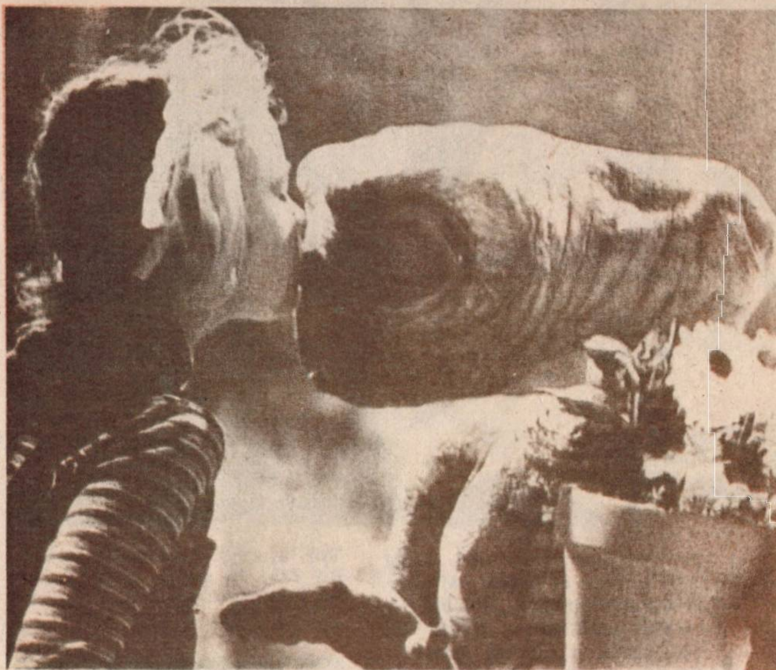
Un record mondial absolut şi, cred, definitiv !

Popularitatea lui E.T. este imensă...

Redacţia unui cunoscut ziar american a făcut următoarea experienţă : a pus să circule pe stradă două figurine mecanice una reprezentîndu-l pe E.T., cealaltă pe George Bush, vicepreşedintele Statlor Unite ale Americii. Rezultatul sondajului de opinie privind identitatea celor două păpuşi a fost stupefiant ! 75% dintre cei chestionaţi l-au recunoscut pe E.T. în timp ce pe George Bush l-au identificat numai 30% !

De la data premierei filmului, chipul lu E.T. este peste tot, pe cele mai felurite produse. Într-o singură zi, la Los Angeles s-au vîndut 39 000 măşti cu chipul lui E.T. în valoare de 59 dolari bucata, şi 1 000 costume a 45 dolari bucata. Era o zi de carnaval, ce-i drept, dar şi aşa vînzările au fost apreciate ca neavînd egal...

Societatea care deţine licenţa pentru folosirea chipului lui E.T. a intentat deja 350 procese unor firme care au folosit imaginea eroului lui Spielberg fără a avea autorizaţia corespunzătoare.

O scenă tandră între un pămîntean (Gertie) şi un extraterestru (E.T.)

6. VREŢI SĂ-L CUNOAŞTEŢI PE STEVEN SPIELBERG ?

„Pentru mine totul a început pe cînd aveam cinci ani. Odată tatăl meu m-a trezit în puterea nopţii şi m-a luat cu el la periferia oraşului New Jersey.. Erau acolo, întinşi pe pămînt, cîteva zeci de oameni. M-am speriat teribil, credeam că sînt morţi. Tata mi-a arătat apoi pe cer, după ce m-am mai liniştit, un roi de stele căzătoare. Incendiaseră cerul ca un foc de artificii imens. De atunci durează interesul şi pasiunea mea pentru spaţiul cosmic..."

Aşa răspunde Steven Spielberg tuturor celor care îl întreabă de unde şi de cînd i se trage pasiunea pentru nemărginirea universului.

Steven s-a născut în anul 1947 la Cincinatti. Tatăl lui, specialist în electronică, a călătorit mult din care cauză Steven a crescut sub oblăduirea mamei sale şi a trei surori. „N-am fost nici fericit, nici nefericit", îşi aminteşte el de perioada respectivă, „dar ştiu că între cinci şi unsprezece ani am vistat tot timpul să mă întîlnesc cu un extraterestru. Mi-l imaginam mic şi urît, aşa cum eram şi eu de altfel..."

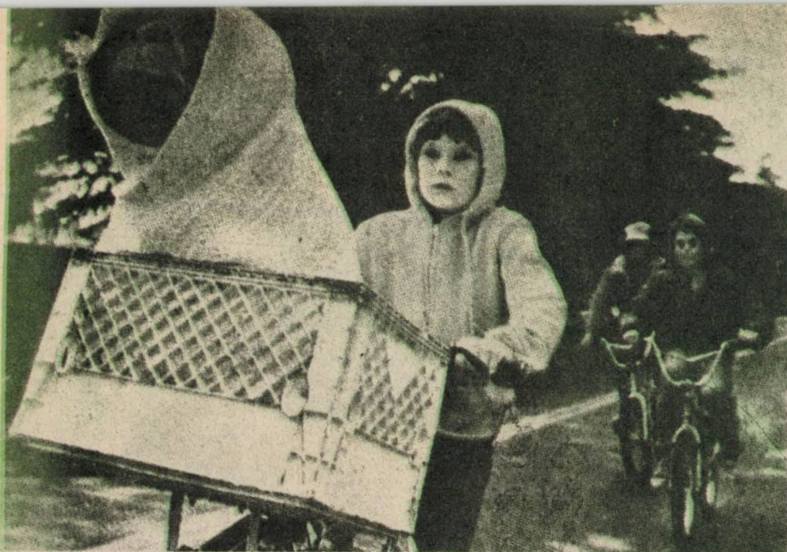
O fotografie din anii aceia ni-l arată pe Steven a nu fi fost cu mult mai frumos decît E.T. !

Într-o bună zi tatăl lui i-a făcut cadou un aparat de filmat de format redus, zicîndu-i: „Ţi-am dat al treilea ochi..."

La şaisprezece ani a făcut primul lui film, „Firelight" care l-a costat 500 dolari. Pelicula a prezentat-o la cinematograful „phoenix", s-a bucurat de succes şi i-a adus un venit net de... 600 dolari. Adică suma cheltuită de el plus 100 dolari bani de buzunar...

S-a inscris apoi la Institutul

Almanah „Luceafărul", coala 13

de cinematografie din Long Beach, după ce catedra similară a Universității California i-a refuzat candidatura. Lucru pe care astăzi îl regretă enorm... Vă imaginați ce dură reclamă ar fi constituit pentru acest institut de învățămînt superior o etichetă ca aceasta : „La institutul nostru a învățat Steven Spielberg, omul care a salvat Hollywoodul de la catastrofă financiară !"

După absolvire a început să lucreze la primul său film pentru televiziune. Cu cine credeți că a avut onoarea ? Nici mai mult nici mai puțin decît cu Joan Crawford ! Da, cu Joan Crawford în persoană!

„Nu i-am spus niciodată că am douăzeci de ani, deși arătam ca de paisprezece, își amintește el. Odată m-a invitat s-o vizitez. Nu ne-am întîlnit niciodată pînă atunci. Am sunat la ușă cu inima grea. Mi-a deschis legată la ochi pentru că tocmai repeta pentru filmul pe care urma să-l realizăm împreună, în care juca rolul unei femei oarbe. „Exersez ! Exersez !" repeta ea într-una. Apropiindu-se însă de ușă s-a împiedicat de firul telefonului și a fost obligată să-și scoată bandajul. Cînd a dat cu ochii de mine a scos un țipăt. „Care va să zică, dumneata ești Steven Spilberg ?! Nu, nu se poate, pentru dumnezeu ! N-aș putea merge cu dumneata nici măcar la un dineu. Lumea ar crede că sînteți copilul meu..."

Vor ajunge la timp prietenii lui E.T. la nava extratereștilor pentru a-l salva pe prietenul lor ?

7. UN FILM PENTRU COPILUL CARE TRĂIEȘTE ÎN FIECARE DIN NOI...

— Nu v-a trecut niciodată prin cap că extratereștrii ar putea fi neprietenoși ? l-a întrebat ziarista franceză Marie-Francoise Lecler.

— Sînt prea isteți ca să fie și răi... Cred că ei sînt mult mai înțelepți ca noi... E.T. arată ca de zece ani, dar înțelepciunea lui este cea a unuia de o sută de ani...

— Dar e groaznic de urît ! !

— Am vrut să fie unul din tipurile acelea pe care să-l iubească eventual numai mama lui. Cu toate astea, am fi fost foarte bucuroși cu toții ca E.T. să fi rămas cu noi. Cred că sînt suficienți pămînteni destul de tracasați și obosiți, care să dorească să le crească aripi cu care să zboare spre stele pentru a intra în contact cu intelecte superioare lor E.T. simbolizează tocmai acest lucru. El pare a fi naiv — eu militez pentru dreptul la naivitate — iar filmul pe care l-am făcut este un film pentru copiii naivi și pentru copilul care trăiește în fiecare dintre noi...

— Cînd erați copil semănați cu E.T. ?

— Într-un fel da. Semănam poate cu Elliott, poate cu Gertie și, în mod cert, cu E.T. Am fost totdeauna un copil înstrăinat pe care stelele clasei nu-l admiteau printre ele. În plus eram o nulitate sportivă, nu umblam cu fete... Eram considerat un înapoiat mintal... Am fost un copil „rău", în afară de muzică.

La școala medie m-am mai îndreptat, am depus eforturi în acest sens pentru că îmi spuneau toți, tot timpul, că un ins cu notele mele nu-i bun decît pentru războiul din Vietnam...

— Lucrați ca un apucat ?

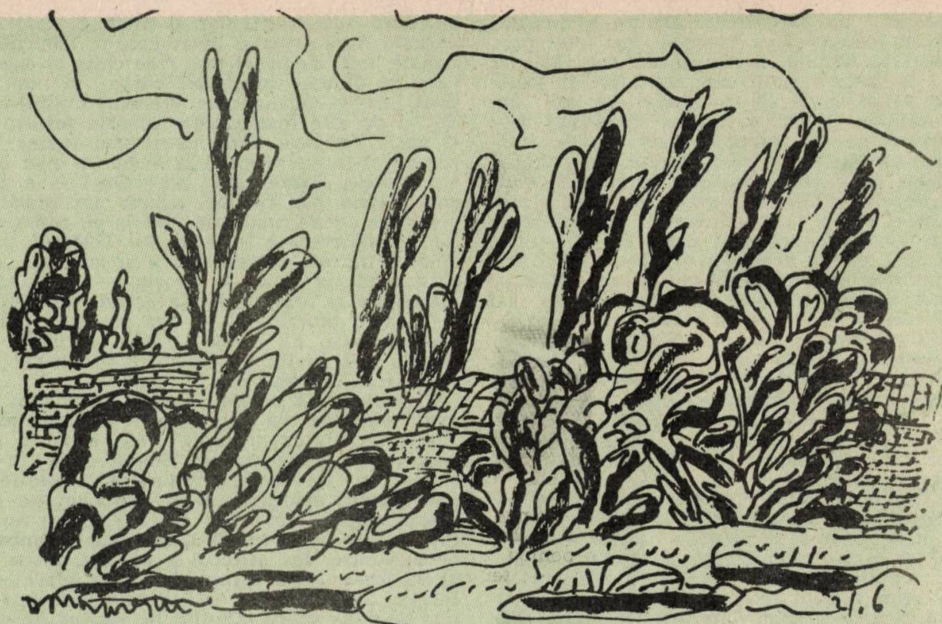
— Ca un apucat. La capătul unui film sînt epuizat... Fac film după film, dar urmăresc să fac asemenea pelicule care să nu lase indiferent de nimeni...

8. CONCLUZIILE AR FI PREMATURE...

În seara zilei de 17 octombrie 1982 „E.T." a fost prezentat la sediul Organizației Națiunilor Unite pentru funcționarii acestei instituții internaționale, inclusiv Javier Perez de Cuellar, secretarul general al Organizației. Înmînîndu-i tînărului regizor o plachetă jubiliară pentru mesajul filmului său, Cuellar a spus : „Filmul domnului Spielberg a reușit să creeze o atmosferă de pace, de înțelegere și coexistență pașnică. Mesajul pe care ni-l aduce E.T. se identifică astfel cu mesajul Organizației Națiunilor Unite..."

În aceeași seară, la o jumătate de ceas după ce Javier Perez de Cuellar rostise aceste cuvinte dătătoare de speranță, la o jumătate de oră deci, membrii unor falange libaneze cu acordul tacit al unor comandanți ai armatei israeliene pătrundeau în taberele Sabra și Shatila de lîngă Beirut ale refugiaților palestinieni comițînd unul dintre cele mai atroce genociduri din cîte i-a fost dat istoriei moderne să cunoască...

Nicolae Nicoară

Desen de Dragoș Morărescu

AVENTURĂ ÎN AFRICA

FRAGMENTE

a. i. zăinescu

3

Avem oaspeți

După ceas, ziua trecuse demult de jumătate, îmi era foame și am desfăcut conservele neamțului. Crenvurști — ar fi fost bună puțină sare dar nu avea nimeni. Și nici pîine. Cehul face cu ochiul — parcă ar fi plecat la război, zice, ia uitați-vă la el ce s-a dichisit. Nu-i gustăm gluma și Jiri se simte nevoit să insiste. Pistruii lui de pe față capătă culori pînă atunci adormite, transpiră și rîd. Camionul toarce încet cu icnituri de eșapament care rămîn ca niște ghemotoace de scamă în aer, albe-albăstruii, și se topesc apoi la pămînt. Pădurea prin care trecem pare zidită-n văzduh, îi simțim, sub soarele dogoritor, umezeala ascunsă. Butoiul de tablă deasupra căruia ne-am improvizat masa se clatină brusc și cercul strîns pe care îl formasem în jur se rupe, asvîrlindu-ne îndărăt. Gesturi mecanice de apărare : un picior sprijinit în podea, altul într-o ladă, mîini ridicate involuntar cu crenvurștii strînși între degete și zbătîndu-se ca niște șerpi. Mîncînd, uitasem de legea echilibrului în suspensie, puteam fi aruncați peste obloanele camionului, noroc că acestea erau mai înalte decît noi. Marcel, brazilianul, e printre lăzi, geme trîntit și mușcînd repede din porția care i-a mai rămas. Ni-e sete și în loc de apă folosim gumă de mestecat.

Dintr-un vîrf de trestie, din dreapta, o pupăză se uita curioasă la noi și abia atunci ne dăm seama că de fapt ne-am oprit. Mai multe umbre se preling în sus, le zărim printre scînduri, o mînă, un umăr cu epolet, niște capete — ceramică neagră, lucioasă, din care țîșnesc priviri grele, pîlpîitoare — și eu, sau cel puțin eu, simt un fel de noapte ușoară, toropită-n pleoape, stau parcă pe niște arcuri în aer și simt că mi-e somn. Un alt ceas, cel de acasă pesemne, bate în alt ritm și cu alte sunete și mă văd dintr-o dată mai mic, mic de tot și acoperit de o ninsoare caldă, străvezie pe față iar maică-mea îmi descîntă de deochi. Prostii ! — îmi zic eu, acum, și mă trezesc frecîndu-mă la tîmple — nu este decît oboseala și-atît. Văd ca prin sită, parcă aș avea rumeguș sau nisip în ochi, o mulțime de puncte care se colorează și dispar pînă cînd totul se reface și intră în cîmpul real de mai înainte. Sîntem tot în cerc, tot pe o platformă de camion, staționăm și dacă unul dintre noi ar avea curiozitatea să numere ar vedea că am devenit cu aproape o duzină mai mulți. O patrulă de pistolari, un civil care-i trecut de vîrsta de mijloc — are părul fumuriu, aproape violet, poartă ochelari cu lentile puțin diferite la culoare — și un ofițer. Se consultă între ei cei doi, civilul se pare că

are, ierarhic, un ascendent asupra ofițerului, vorbesc în șoaptă, adică vorbește mai mult primul, ofițerul ascultă, îi răspunde rar și se uită fix la fiecare dintre noi. Suedezul se scarpină în barbă și dă să se așeze, dar nu : un deget arătător îl ridică imediat în poziția inițială și rămîne așa îndreptat către ei. Un inel gros, de aur, îi dă și mai multă autoritate, pare chiar gura unei arme din care, dacă s-ar mișca, degetul acela n-ar servi altcumva decît ca un glonț foarte fidel. Altcineva, cred că brazilianul, își duse instinctiv mîna la buzunar să-și scoată actele, îl urmăm imediat și noi, ne gîndeam că e un control de rutină, ne obișnuisem deacum, ba chiar ni se precizase de la granită aceasta, știam că pe măsură ce ne apropiem de zonele încă neliniștite ale fostului front aveam să trecem multe bariere în acest fel și, mai mult, cu unele dintre patrulele care nu pacificaseră încă va trebui să fim foarte atenți — ni se spusese — pentru că, vedeți dumneavoastră, aici ordinele nu ajung totdeauna la timp și nici nu-i găsesc întotdeauna bine dispuși pe cei cărora li se adresează. Și : he-hee, he-hee ! — a rîs scurt și aproape complice și confidențial portughezul acela de la graniță, ciinele lup care i se strecurase printre picioare a mîrîit și el iar șoferul care ne încărca bagajele în camion fluiera. Melodia o auzisem în Congo, „Noi sîntem soldați" se chema, aici eram în Angola și, cum dimineața începuse atît de frumos, ne-am trezit și noi că o fluierăm, privighetori nedormite, ce mai, suflete vesele și tari, privighetori civile, camuflate în zori și arzînd de dorința de necunoscut.

Oaspeții sînt binevoitori

Ofițerul ascultă, așadar, explicațiile civilului cu care venise și pe care abia atunci se părea că l-a cunoscut. Degetul său îl țintuia mai departe pe suedez dar gestul brazilianului, ca și ale noastre, îl ridică imediat cu un cap peste interlocutorul și superiorul său care-și freca acum ochelarii și se uita numai cu un ochi la noi căci celălalt era aproape cusut sau întors pe partea cealaltă, nu știu, lumina se desena acolo ca un nasture decolorat. De aceea își ținea el capul mai mult într-o parte, de aceea și lentilele diferite și cîtă severă și tristă eleganță pe fața și în mișcările lui, ce demnitate, totuși, și chiar grandoare, o distanță și împovărătoare memorie, poate, a unor răni mai mult sau mai puțin deschise și purtate cu trufia sobră a omului care știe că nu astea sînt ultimile și nici primele amărăciuni.

Nu mă înșelasem, aveam să-l mai întîlnesc de cîteva ori și chiar mult mai repede decît mi-aș fi închipuit. Deocamdată e vădit preocupat de ceva care nu e în regulă parcă și degetul ofițerului care l-a interzis mai adineauri pe suedez se îndreaptă cu toată autoritatea spre noi, ceilalți, invitîndu-ne să nu ne mai mișcăm mîinile și mai cu seamă — nu e așa ? — să nu umblăm la buzunare. Al dracului brazilian, cu blugii lui opăriți și burdușiți pe la spate de petice și buzunare — zic în gînd — că parcă ar fi ascuns în ele o duzină de pistoale ! N-ar fi de mirare... dar n-am timp să continui și doi soldați ne și inspectează ; formulă veche, obișnuită : palpează, apasă, trec cu mîinile de sus în jos pînă la pantofi. Refegistul are niște sandale c-abia poți să le duci, cu catarămi mari și late pe care sînt gravate nuduri de femei. Soldatul rîde, se apleacă și rîde, îi cheamă și pe ceilalți. Cîțiva din spate, printre care și ofițerul, se reped nedumeriți dar și prompți, gata să se execute dacă situația le-ar cere-o. Izbucnesc în hohote, toți, rîdem și noi, rîde chiar și suedezul care își mîngîie impasibil barba și nu știe dacă i se va mai înapoia vreodată cuțitul cu fel de fel de alte instrumente atașate printre care și cheia cu care desfăcusem mai înainte conservele și le trecusem deja în lumea unor amintiri inutile. Armă albă, periculos ! — a precizat, punînd gaz pe foc, cehul iar brazilianul s-a uitat cît se poate de urît la el, semn că să nu mai glumească în acest fel. Ofițerul, tot rizînd, îi întinde cuțitul dar îl apucă rîsul, de la el finlandezul și de la acesta — voce tonică, inflexiune și articulație de grand : io-te-te, io-te-te, sare brazilianul — aici se face politică, finlandizarea, nu e așa ? Calea nordică, mai adaugă și-l invită pe liniștitul proprietar să-și recupereze obiectul.

Ni s-au cerut actele, le-am prezentat. Eu eram Almeida, vă mai aduceți aminte, un negustor de vinuri portughez, așa scria în autorizația mea de intrare în Angola și tot în felul acesta, cu alte nume desigur, se întocmiseră și autorizațiile celorlalți. Deci, era clar, pe pașapoarte scria altceva. Mi s-a părut, sau nu, pe fața personajului în civil a apărut o umbră de nemulțumire. Iar ofițerul a devenit, brusc, gînditor. Ne-a făcut semn că putem pleca și a coborît, împreună cu soldații, nu însă mai înainte de-a ne saluta. Civilul ne rămîne, în continuare, oaspete. Pornim și după cîțiva kilometri coboară și el ; îl așteaptă acolo o mașină. Șoseaua începe să se întunece, pădurea se face mai verde. Nu pentru mult timp căci, dintr-odată, ne trezim în fața cu o uriașă flacără roșie, apoi încă una și încă una, arde pămîntul sau cerul se topește, auzim numai vîjîituri largi de foc și briza oceanului care se oprește direct în marginea pădurii. Este primul contact cu ceea ce numim în mod obișnuit o enclavă. Zărim și oceanul mai tîrziu, zărim și mașina civilului care ne depășește, parcă a intrat într-o vîltoare de spumă acum, piere printre catarge dar răsare iar, se ridică printre faleze și o bubuitură o aruncă undeva, tot mai sus, în niște ferestre pe care soarele le incendiază cumplit și nu mai rămîne aproape nimic din ele, nu mai rămîn decît pereți albi, suspendați, și doar niște dreptunghiuri prin ceața cărora orașul se uită, fără nici o tresărire, la noi. Flăcările acelea ard mai departe, amețitor, și din umbrele lor de fum cade o muzică și mai amețitoare. Cînd și cînd, pe uriașe spinări de meduze, din ocean, se ridică parcă și mai uriașe orchestre care sparg cu alămurile și ritmurile lor cerul și așa amuțit. Aș vrea să întreb ce sînt toate astea dar mă tem ca nu cumva să fiu obosit. Șoferul camionului — pentru că oprisem între timp — iese pe ușa unui hotel și ne împarte cîte un chestionar. Îl completăm, îi alăturăm și autorizațiile dar patronul nu e de acord, vrea pașapoartele. Așa că mai completăm un rînd de hîrtii, trecem pe ele adevăratele noastre nume, vom plăti și vom dormi, așadar, corect. Negustorul acela de vinuri, Almeida, n-are decît să-și găsească un alt client.

Apa care arde

După un duș și un somn bun, de vreo oră, ne simțim refăcuți. Ne întîlnim în hol unde patronul, un mulatru, ne înapoiază pașapoartele și ne oferă biscuiți cu cafea. Frumos din partea lui, mai ales că, eu unul cel puțin, mă gîndeam să-i propun refegistului ca să mai intrăm odată

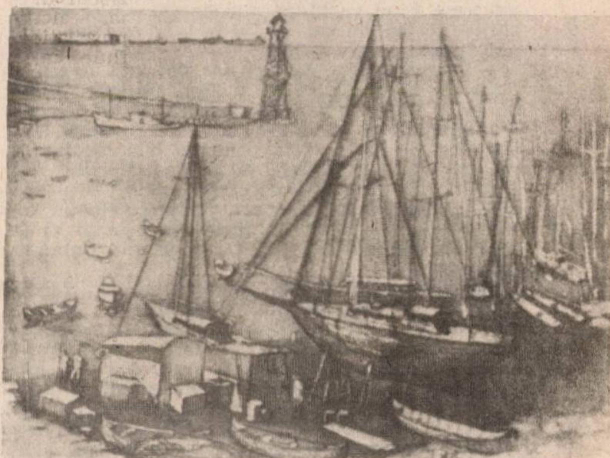

în provizia lui de conserve. Mă înarmasem și cu niște sare pentru aceasta, cumpărasem și cîteva pîini. Economia pe care o făceam cu toții, în echipă, trecea la fondul întîmplări neprevăzute. O gestiona... congolezul.

Frumos deci din partea patronului dar și mai frumos din partea acelei uluitoare apariții blonde, o femeie care se profila fulguitor prin glasvant și se apropia surizînd. Ducea o tavă pe care jucau pahare înalte. Și, rumoare, de bună seamă, aspirăm aerul ca ghilotinați. Cine credeți că sare mai întîi și vrea s-o ajute trădîndu-și astfel cu bună știință și nervii și inflexibilitatea ? — suedezul, desigur. Numai că ușa se deschide automat și femeia n-a văzut în ochii impasibilului nostru călător nici o celulă fotoelectrică sau cam așa ceva care să-i deschidă și ei inima și s-o oprească din mers. Avea genunghii puțin mai bronzați decît lăsa să se vadă linia coapselor, iar rochia i se mula de minune pe corp. Și ochii albaștri, metalici. Suedezul era convins că-i suedeză iar nemții, amîndoi, susțineau că-i nemțoaică. E sora mea ne-a zis patronul, iar noi eram convinși că-i e amantă. Mai tîrziu, la Luanda, în celulă, aveam să-mi aduc aminte că am mai văzut-o odată și nu într-alt loc decît într-un avion.

Acum sîntem însă aici și ea ne oferă suc de portocale. Părul care-i atinge ușor umerii are reflexe aurii și miroase probabil ca aroma deliciosului fruct. Îi mulțumim, prețul intră în nota de plată a hotelului pentru că, am uitat să vă spun, camerele fuseseră reținute de dimineață și micul nostru dejun, cum vedeți, ne aștepta. Dar și acesta este un amănunt care tot mai tîrziu, în celulă, mi se va releva. Acum, bine dispuși, hotărîm că n-ar fi rău să vedem și orașul și să o luăm, mai întîi, pe strada mare. Ne împărțim în grupuri căci lumea și mai ales copiii se uită țintă la noi. Nu înțeleg de ce, doar blonda aceea superbă și încă alți cîțiva albi pe care i-am întîlnit fac parte neîndoielnic din peisaj. Și am văzut chiar și cîțiva negri albi, spălăciți și cu fața ovală, pistruiați ca niște ouă de prepeliță înainte de a clocni. Mergem în grup, cîte doi-trei, la vedere, și strada ne coboară de-a dreptul în ocean. Acolo muzi-

Grafică de Bogdan Stihi

ca aceea și flăcările nu mai contenesc. Apa arde și pe creste de spumă amurgul depune resturile unui cer devorat.

Cabinda se relaxează

Cabinda se relaxează, dansează Cabinda, ca e Afrodita Africii, Cabinda născută din spuma valurilor, neagră, fosforescentă în aerul cu miros de lămîi și portocali.

Dar dincolo, sub clopotul acela de foc și-n bufniturile reci ale apei, acolo Cabinda ce face, de ce nu mai joacă ? Parcă ține în miini niște imense grătare de prăjit pește. Și pofta pe care-o stîrnește e neînduplecată.

— Nerușinatele, nerușinatele ! — strigă sau cîntă, cu voce de bas, un negru bătrîn care suflă de zor peste o tavă cu jar, mai dă și cu o frunză de palmier pe deasupra, nerușinatele ! — zice, hîrîie mai degrabă, apasă pe sunete

pentru că vocea, e clar, nu e a lui, e de împrumut și lui îi place s-o mai și chinuie puțin, nerușinatele ! — zice și spuza focului albă i se așează ca o brumă pe piept și pe mîini. Pești mici, aurii, sar de pe grătar ca și cum ar fi vii. Dacă mai are timp să-i prindă — și are — omul îi aruncă direct în niște cornete făcute din frunză pe care le înșiră jur-împrejur. Are nu are vînzare, se mai duce puțin pînă la vecinul său, numai cîțiva pași alături, și jumătate din cornete au și dispărut. Copiii sînt însă corecți, îi înapoiază aproape tot la fel de repede frunzele. O mie de bași se răstesc atunci din nou în vocea lui și, încă alți o mie o iau pe deasupra, peste faleze.

— Nerușinatele, strigă ; aaa-ahî! Și de pe ringul din față, ca din spuma oceanului viu se ridică deodată un rînd, și-un alt rînd de sirene. Înotaseră lent, trecuseră malul încet, muzica însă le umple acum de furtuni. Și apa pînă departe nu mai e acum decît un cîmp de asfalt. Cabinda se relaxează, dansează Cabinda. Albul ochilor săi e pătrunzător. Face un fel de unghi mort, ca lumina zăpezii sub lună, de pildă, încrucișarea de raze prin care te uiți orb. Albul ochilor lor, al negreselor, care le ascunde parcă și le divulgă majestuos. Unele încremenesc statuar, își dansează umerii, mîinile, sînii. Dacă sînt singure, ele știu să dea și singurătății un trup. Cînd va tăcea muzica vor zbura și rochiile arzînd de pe ele și se vor arunca din nou în apa purificatoare.

— Nerușinatele, va zice iar bătrînul negru și dacă n-o fi el atunci va fi altul, desigur, uitînd că între timp i s-a răcit și spuza de pe tăciuni, s-a topit și tot jarul iar cornetele cu pești i-au dispărut de mult de la picioare. Mai rămîn copiii pe ring și printre elicele palmierilor mai rămîn vreo cîteva reflectoare. Sînt, probabil, de la turnul unui aeroport. Mătură galbene aerul și luminile orașului încep încet-încet să se închidă. Cabinda se culcă, doarme Cabinda, somn ușor.

Ne vom culca și noi, abia aștept să închid ochii și să visez că dorm. Trebuie să refacem însă drumul invers, pînă la hotel, și să lăsăm faleza aceasta măturătorilor care-au și început să se apropie și care, e mai mult ca sigur, nici nu vor avea ce mătura. Ne întoarcem în grup compact de astă dată și vorbim despre cea mai frumoasă pereche de îndrăgostiți pe care am văzut-o vreodată, o negresă și-un negru, dansau ; și amîndoi cu cîte un copil în brațe, copiii dormeau. Li se înfășuraseră brațele ca niște liane, nu mai știai cine pe cine îmbrățișa.

Dimineața e un sfetnic și mai bun

Nu, nu totdeauna-i bine să privești numai liric lumea și nici doar sub semnul primelor impresii, de pildă, în aparență destul de exact și totuși pînă la urmă destul de superficial. Noaptea e un sfetnic bun, se zice, dar vreau să-l găsesc și eu pe acela care să-mi spună că zorii nu sînt și mai buni. A, asta doar dacă nu-i primești direct prin vreo cîrciumă, desigur, adică dacă n-ai trădat-o pe dumneaei, noaptea, și dînsa, firește, și-a văzut mai departe de drum. Ei bine, zorii atunci — vă spun eu — sînt cei mai buni sfetnici. Chiar și în privința acestei Cabinde, cine este ea de fapt, a profitat c-am văzut-o-n amurg numai și doar seara ? Acele flăcări de pe ocean, apa care arde...

— Țiței, sonde, dar vorbiți mai încet îmi atrage atenția Mhunnu, tînărul sociolog angolez care mă însoțește și care știe că localnicii sînt numai ochi și urechi. Mă uit în jur, nici țipenie, nu-l înțeleg dar chiar în momentul acela pe scara exterioară a unui bloc de trei sau patru etaje o ușă se trîntește brusc — tuse uscată, bolnavă, respirație de om care fumează — și pe trepte năvălesc — nu-mi cred ochilor — capre. De la altă ușă — oi ; un pisic sare de-a dreptul pe geam iar prin perdeaua care se mișcă unduie leneș zgomotul unui bărbat sau al unei femei căscînd. Cabinda nu mai doarme, Cabinda se trezește, noi i-o luasem puțin înainte, ne plimbam prin parcul din fața hotelului ; sondele sînt ale americanilor, ei au forat oceanul, trag petrolul din toată enclava, vedeți ? Pe o conductă au dat foc gazelor și pe alta, de-alături, petrolul urcă singur, procedeul se numește presiune în vid sau presiunea vidului, spune Mhunnu și caută că mă edifice, ca și cum mie de asta mi-ar fi ars, nu vedea cît de contagios fusese căscatul acela primit prin fereastră și cît de fidel îl repetam eu acum, ducîndu-mi instinctiv și degeaba mîna la gură și frecîndu-mă la rădăcina nasului cum mă învățase cineva. Oile și caprele se înmulțiseră între timp și ocupaseră o bună poiană din parc.

— Bine, am zis eu căscînd, dar americanii s-au înțeles cu portughezii.

— Va fi o problemă de-acum fiindcă va trebui să se înțeleagă cu noi. Odată eliberați, va trebui să se înțeleagă cu noi. Deși aici este o mișcare separatistă, este încurajată și finanțată din afară ; petrolul aduce bani, el e miza, el aduce și distracția, ați văzut, faleza aceea de-aseară...

Privit la lumina dimineții, oceanul este o imensă țevărie. Un elicopter își face rondul iar pe dedesupt șlepurile răstoarnă brazde de spumă cu miros de iod. Pete de țiței ating țărmul care cînd se înalță, cînd se scufundă iar cricurile apei nu mai contenesc. Mhunnu pare visător, dar e prea de dimineață pentru asta, e mai degrabă trist. Sau poate și una și alta ? Oricum, el știe și simte ceva ; cînd am trecut granița, din Congo, l-am văzut cum s-a aplecat și-a bătut tare, cu latul palmei pămîntul, cum îl blestema parcă și îl mîngîia.

— Tu ești comunist, Mhunnu ?

— N-aș zice, nu pot să răspund.

— Separatist, ești din mișcarea aceea separatistă ?

— M.P.L.A. : Mișcarea pentru eliberarea Angolei.

— Și U.N.I.T.A. (Uniunea pentru independența totală a Angolei)

— Nu, UNITA nu și nici FNLA (Frontul național de eliberare a Angolei), colaborăm însă, am colaborat, iar acum după victorie colaborăm și cu portughezii dacă se poartă cinstit, i-am învins.

— Dar revoluția lor, garoafa roșie... ?

— Oho, ne-a ajutat mult, discutăm altădată despre asta, a coincis ceva, e mai complicat acum să-ți spun, trebuie să mă gîndesc.

Ne apropiem de hotel, prin ușa întredeschisă zărim spatele brazilianului. Umerii ușor povîrniți înainte, ba chiar curbați un pic, ceafă lată acoperită de păr negru, lucios și ondulat înlăuntru ca o perucă stil ludovician cu deosebire doar că aceasta era blondă. Înainte de a intra îi mai pun lui Mhunnu o întrebare : mișcarea aceea separatistă, adică soldații ei, ofițerul, ieri ?...

— Da, da, îmi confirmă, de aceea am și tăcut.

— Și civilul ?

— Cred că el ne așteaptă deja, aici.

VINOVĂȚII ÎMPĂRȚITE

ULTIMELE CINZECI ȘI CINCI DE ZILE ALE LUI ALDO MORO

de Nicolae Nicoară

Lacrimi

Roma.
Simbătă, 4 aprilie 1981.

O femeie bătrînă se întoarce de la treburile ei cotidiene. E frîntă de oboseală. Se așază pe un scaun în fața micului ecran și apasă pe buton. O emisiune distractivă. Pe neașteptate emisiunea se întrerupe.

Pe ecran apare chipul unui bărbat cu părul vîlvoi, cu mustață neagră, mare și neajustată.

Femeia tresare. Ciulește urechile. De emoție nu reține numele celui de pe micul ecran ci doar faptul că el a fost arestat.

Și începe să plîngă.

Bărbatul prezentat milioanelor de telespectatori italieni era fiul ei. Nu-l văzuse de nouă ani. Îl credea mort.

Plînge în hohote. Pentru o clipă a uitat că fiul ei a fost arestat, important este faptul că el se află în viață.

Pe măsură ce comunicatul transmis de toate posturile de televiziune se derulează, plînsul de bucurie al mamei care-și revede fiul — crezut mort — după nouă ani, se preface în jale apoi lacrimile bătrînei sînt, ciudat, iarăși lacrimi de bucurie : fiul ei a fost arestat.

O mamă plînge de bucurie pentru că fiul ei a fost arestat și nu va mai putea ucide de acum încolo...

Priviți-l bine pe insul din fotografie. El este cel care i-a provocat femeii cascadele de plîns. Și rețineți-i, vă rugăm, și numele : Mario Moretti. Nu, nu încercați să vedeți de unde îl cunoașteți, cind ați mai auzit de el. Mario Moretti n-a cîntat la Scala din Milano și nici nu a făcut parte din echipa lui Rossi, care a adus Italiei titlul suprem la ultimul „El Mundial" din Spania...

Două declarații senzaționale...

Antonio Savasta : „Nu am participat personal la acțiunea de la Vila Fani, știu însă că la ea au luat parte Azzolini, Bonisoli, Moretti, Gallinari, Morucci, Fiore și Seghetti. Unii dintre aceștia numai în calitate de șoferi pe mașini mici sau camioane..."

Patrizio Peci : „La răpirea lui Aldo Moro în ziua de 16 martie 1978 au participat opt bărbați și o femeie. În mod cert, la locul răpirii s-a aflat Mario Moretti, care a condus întreaga acțiune apoi Valerio Morucci, Prospero Gallinari, Lauro Azzolini, Franco Bonisoli, Raffaele Fiore și Adriana Farando.

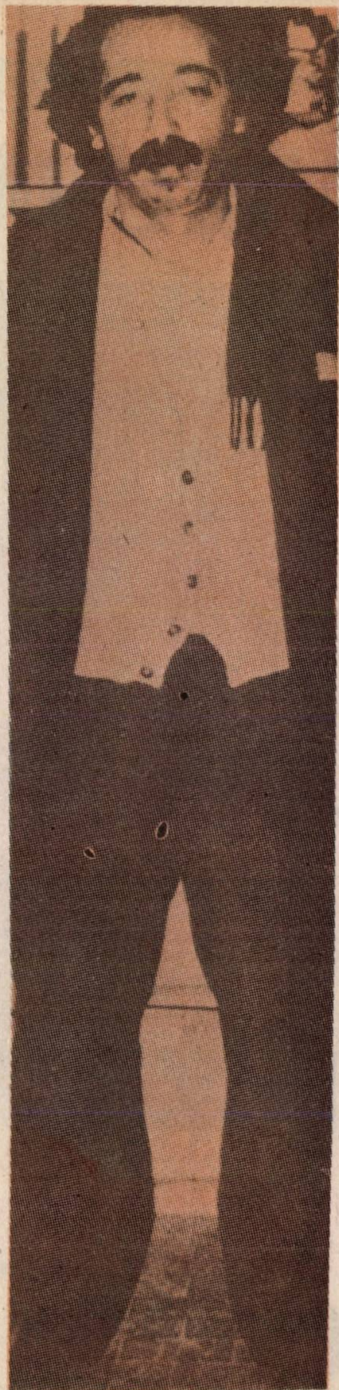
Acțiunea, la care au luat parte și alți membri ai coloanei din Roma a „Brigăzilor Roșii", a fost realizată cu ajutorul a nouă mașini dintre care două camioane..."

...Și urmarea lor

Aceste două declarații venite din partea a doi foști teroriști de marcă ai lui „Brigate Rosse" — să ne amintim că Antonio Savasta a fost arestat cu prilejul eliberării din detențiunea brigaterossiștilor, la 28 ianuarie 1982, a generalului american James Lee Dozier, locțiitorul comandantului flancului de sud a NATO, Savasta fiind cel care asigura, împreună cu Giovani Ciucci, paza lui Dozier în momentul atacului unui comando de șoc al poliției italiene — aceste două declarații deci au stîrnit senzație. Cum era și firesc. Dar ele au condus la realizarea uneia dintre cele mai mari — dacă nu cumva cea mai mare — dintre toate acțiunile antiteroriste din cîte a cunoscut istoria Italiei. Nu numai ca amploare, dar și, mai ales, ca rezultat.

Descinderea poliției secrete italiene „Digos" din 4 aprilie 1982 la imobilul din strada Cavalcanti din Milano s-a soldat cu un succes neașteptat. Nimeni nu spera că detașamentul de șoc „Digos" se va întoarce la Roma cu peștele cel mare în plasă. Adică cu Mario Moretti, conducătorul lui „Brigate Rosse", care vreme de aproape zece ani a reușit să scape de urmărirea — e drept, nu prea insistentă și nu cu convingere susținută — poliției italiene. În ziua aceea, împreună cu Moretti au mai căzut trei dintre indivizii de marcă ai organizației teroriste de tristă faimă : Enrico Fenzi, Tiziana Volpe și Adamo Ciuffolo.

În felul acesta mitul despre invincibilitatea „Invincibilului" Moretti a căzut. Și dacă pînă acum Mario Moretti nu a cîntat la „Scala", de acum încolo nu mai are nici o șansă s-o facă...

Acesta este Mario Moretti, „capul militar" al organizației teroriste „Brigăzile roșii" și așa arăta în ziua arestării lui la Milano. Și tot așa arăta și în imaginea transmisă de televiziunea italiană, care a emoționat-o pînă la lacrimi pe mama lui...

Singurul cîntec care îi mai este acuma permis este, speră toată lumea, cel al lebedei...

Moretti era căutat pentru organizarea tuturor acțiunilor de anvergură ale „Brigăzilor Roșii" din ultimii patru ani, printre care și răpirea avocatului Giovanni d'Urso.

Practic, istoria urmăririi lui Moretti în calitatea lui de conducător al organizației teroriste „Brigăzile Roșii" a început în 1980. La originea acțiunii se află un alt brigaterossist, profesorul universitar Enrico Fenzi din Genova, ideologul mișcării.

În anul 1980 poliția italiană a reușit să aresteze 24 teroriști de la care aceasta a aflat urma lui Fenzi. Deși ar fi putut să-l aresteze, poliția nu a făcut-o — și bine a procedat — lăsîndu-l în libertate. Urmărirea lui ar putea duce, și-au zis probabil conducătorii poliției italiene, la prinderea unora dintre capii organizației teroriste. În scurt timp poliția îi pierde urma, dar este regăsit grație denunțului unuia dintre studenții lui Fenzi.

Cam în același timp poliția secretă din Milano obține informații utile despre Tiziana Volpe, soția unui terorist arestat în urmă cu trei luni. Poliția, care îi intercepta convorbirile telefonice a aflat astfel că ea se întîlnește cu un oarecare Adamo Ciuffolo din Roma.

„Mozaicul" este completat cu o nouă „piatră" atunci cînd poliția a aflat că acest Ciuffolo a închiriat o cameră chiar pe strada Cavalcanti, unde fusese văzut Fenzi ! Tot de la telefon poliția a aflat că Tiziana Volpe urmează să se întîlnească cu niște personalități importante din conducerea „Brigăzilor Roșii".

Cu Moretti și Fenzi adică.

Și astfel s-a întîmplat că la... întîlnire a picat și poliția !

Și astfel în plasa poliției s-a prins o captură de zile mari : Moretti, Fenzi, Tiziana Volpe și Ciuffolo ! Mult, cu foarte mult peste așteptările poliției.

Și-apoi, după ce capii lui „Brigate Rosse" se aflau de-acum în spatele gratiilor au picat ca un trăznet declarațiile lui Savasta și Peci, potrivit cărora Mario Moretti este „creierul", organizatorul și realizatorul răpirii și asasinării lui Aldo Moro ! Mai mult ca sigur că fără aceste declarații poliția nu ar fi reușit să adune probe care să demonstreze convingător participarea mai mult decît directă a lui Moretti la actul odios al asasinării omului politic italian.

De ce au „ciripit" Savasta și Peci ?

De ce au vorbit Savasta și Peci ?

După răpirea lui Aldo Moro, dar înaintea prinderii autorilor ei, guvernul italian a alocat fonduri speciale pentru organizarea luptei împotriva terorismului și a creat detașamente de șoc de elită, perfect dotate și perfect instruite.

Venind în sprijinul poliției, parlamentul italian a votat legi speciale vizînd îngrădirea drepturilor cetățenești ale persoanelor care au desfășurat sau care sînt suspecte de a fi desfășurat activități teroriste. De asemenea, pedepsele pentru crimele săvîrșite de membrii grupărilor teroriste au fost mult înăsprite.

Dar cel mai mare efect asupra stării de spirit a teroriștilor l-a avut apariția în 1979 a unui decret special prin care se asigură reducerea pedepselor pentru teroriștii care... colaborează cu organele de ordine. Din acel moment, poliția și organele judecătorești au putut asculta mai multe sute de spovedanii, care au dus la depistarea a zeci și zeci de adăposturi și depozite de muniții și arme ale teroriștilor, precum și ateliere pentru confecționarea actelor și documentelor false.

În anul 1980 numărul crimelor comise de teroriști a scăzut la mai mult de jumătate față de anul precedent, iar pe parcursul unui singur an poliția a arestat mai mult de 1 000 (una mie) teroriști. Interesant este faptul că în anul 1980 poliția italiană a reușit să prindă, pentru prima dată la locul crimei, teroriști aparținînd „Brigăzilor Roșii".

În urma unei asemenea „spovedanii" poliția a reușit să-l elibereze din detențiune, după 33 zile, pe avocatul Giovanni d'Urso din Roma, fără ca teroriștilor să le fi fost satisfăcute pretențiile repetat-ultimative.

Succesele înregistrate de poliție s-au soldat nu numai cu arestarea teroriștilor, dar și cu slăbirea influenței organizațiilor teroriste asupra unor categorii de cetățeni. Fiecare organizație teroristă care intră în scenă, dar și cele cu mai vechi state de serviciu, au probleme serioase cu atragerea de noi membri. Creșterea numărului acestor organizații, pe de o parte, și succesele repurtate de poliție pe de altă parte, au făcut să se simtă o acută penurie de noi adepți la ideologia terorismului. Din această cauză, capii lor se văd nevoiți să primească în rîndurile organizațiilor pe care le conduc mulți tineri lipsiți de experiență și de trăsături inerente unor activități cum sînt cele pe care le desfășoară aceste organizații.

„Novicii" fac ce fac, participă de regulă la cîte o acțiune după care cad pe mîna poliției. Și pentru a-și salva pielea, sprijiniți și de noile legi aprobate în Italia, care-i stimulează să vorbească... „Ciripesc".

Antonio Savasta și Patrizio Peci au fost doi dintre aceștia.

Antonio Savasta și Patrizio Peci — cei doi teroriști care s-au pus în slujba adevărului.

Și, în sfîrșit, un proces așteptat de patru ani

Și astfel, la 14 aprilie 1982 a început la Roma procesul pe care întreaga Italie, oamenii de bună credință de pretutindeni îl așteptau de aproape patru ani.

Pentru răpirea și asasinarea liderului politic italian Aldo Moro sînt judecați douăzeci și trei de teroriști, membri ai „Brigăzilor Roșii", în frunte cu Mario Moretti și Enrico Fenzi, liderul militar și, respectiv, ideologul mișcării. Nouă dintre ei sînt judecați

in lipsă, ei reuşind să prindă vînt prielnic în pînze şi să fugă peste hotare sau să se ascundă — încă? — pe undeva prin Italia.

Cu o întîrziere deci de aproape patru ani în faţa justiţiei şi a întregii societăţi italiene, a lumii întregi se reconstituie elementele crimei care, mai mult decît oricare alt eveniment din istoria Republicii Italiene, va pătrunde adînc în culoarele vieţii politice italiene.

Se reconstituie calvarul.

Cele cincizeci şi cinci de zile, ultimele cincizeci şi cinci de zile ale lui Aldo Moro, zile în care acţionînd contracronometru, poliţia italiană nu a reuşit să-i afle pe criminali decît atunci cînd a fost prea tîrziu. Comandamnabil de tîrziu...

Ca pe o scenă de teatru s-a derulat şi se va mai derula încă drama pe care a trăit-o, între 16 martie şi 9 mai 1978, în mîinile criminalilor brigaterossişti, fostul (în repetate rînduri) prim-ministru italian, preşedintele Partidului Democrat Creştin Italian, Aldo Moro.

Dosarul acuzării însumează peste 1 300 pagini dactilografiate. El începe cu descrierea atacului asupra lui Aldo Moro la Vila Fani, reşedinţa şefului democraţiei-creştine italiene şi sfîrşeşte odată cu asasinarea, opt săptămîni mai tîrziu, a lui Moro.

Să reconstituim împreună, stimaţi cititori, pe baza declaraţiilor lui Savasta şi Peci, dar nu numai a acestora, calvarul ultimelor cincizeci şi cinci de zile şi nopţi ale celui care a fost cunoscutul om politic italian Aldo Moro.

Pregătirile

Conducerea „Brigăzilor Roşii" a început să se gîndească în mod serios la ideea răpirii primului ministru italian Aldo Moro încă din vara anului 1977. Ideea i-a aparţinut lui Alfredo Bonavista, unul dintre primii conducători ai acestei organizaţii care, mai tîrziu, spăşit, după gratii aflîndu-se, s-a dezis de trecutul său de terorist şi a denunţat terorismul ca instrument al luptei politice.

Nu se cunosc motivele căinţei lui Bonavista, fapt este însă că — potrivit propriei declaraţii făcută în faţa tribunalului — ar fi putut evada în repetate rînduri din închisoare, cu şanse reale de a scăpa în libertate, dar a refuzat de fiecare dată. N-ar fi exclus ca la luarea acestei hotărîri să fi contribuit şi faptul că Bonavista aflase că se pune la cale o acţiune de amploare, la care trebuia să ia parte toţi membrii marcanţi ai lui „Brigate Rosse" aflaţi în libertate. El nu voia să evadeze, aşadar, pentru a nu fi obligat să ia parte la organizarea acestei acţiuni.

Mai tîrziu, Patrizio Peci avea să povestească că hotărîrea privitoare la răpirea lui Aldo Moro a fost precedată de discuţii furtunoase, care s-au eşalonat pe parcursul a şapte luni. La aceste discuţii au luat parte toate coloanele (filialele) „Brigăzilor Roşii" care au îmbrăţişat ideea potrivit căreia conducerea Partidului Democrat Creştin trebuie adusă în faţa „tribunalului dreptăţii poporului" al „Brigăzilor Roşii". Hotărîrea definitivă a fost luată însă de conducerea de atunci, a brigăzilor, formată din Moretti, Miradetto, Azzolini, Bonisoli, Fiore, Morucci şi, după toate probabilităţile, Adriana Farando.

Planul răpirii liderului politic italian a fost elaborat pînă în cele mai mici amănunte. Mai întîi a fost pus în aplicare un studiu conform căruia un grup de brigaterossişti urmăreau minut cu minut modul de viaţă şi obiceiurile lui Aldo Moro. Ei au reuşit să afle, printre altele, că, de pildă, maşina lui Moro nu are geamurile din sticlă incasabilă. Tot ei au fost cei care au dat ca sigur în comportamentul lui Aldo Moro faptul că acesta mergea în fiecare zi la biserică şi că — şi acesta este lucrul cel mai demn de reţinut — nu-şi schimba niciodată traseul pe care se deplasa.

Poate n-ar fi fost rău ca oamenii din garda personală a lui Aldo Moro să fi tras concluziile care se impuneau în urma atentatului comis asupra lui Correro Blanco, prim ministru şi el, dar al Spaniei, care ca şi Aldo Moro mergea în fiecare zi, înainte de a începe slujba, la biserică, nu-şi schimba niciodată traseul pe care se deplasa, geamurile maşinii nu erau din sticlă incasabilă... Şi toate astea pînă în ziua de 23 decembrie 1973 cînd Correro Blanco, succesorul lui Franco la conducerea Spaniei, a fost aruncat în aer de un grup de terorişti, care şi-au bazat planul tocmai pe elementele de mai sus!

Judecătorul de instrucţie în procesul de la Roma, Caudiretti, autorul regiei atentatului împotriva lui Moro: „A venit la Roma din Nord în anul 1976. A pornit de la nimic, dar în scurt timp a reuşit să creeze o întreagă reţea de ascunzători şi centre operative pentru terorişti, a organizat tipografii şi alte ateliere ajutătoare. Dar ceea ce este mai important, a format conducerea şi nucleul profesionist al „Brigăzilor Roşii".

Datorită lui, „Brigăzile Roşii" au început să obţină, încet dar sigur, case secrete în întreaga Romă. Locuinţa de pe Via Gradioli, care în timpul detenţiunii lui Aldo Moro a servit drept centrală operaţională a teroriştilor, a fost închiriată de Moretti încă din luna ianuarie 1976. În primăvara lui 1977 „Brigăzile Roşii" şi-au cumpărat trei locuinţe: pe Via Polombini, pe Via Albornoz şi pe Via Camillo Montalcini. În locuinţa de pe Via Montalcini numărul 8 şi-a petrecut Aldo Moro ultimele cincizeci şi cinci de zile dinaintea morţii.

Răpirea? Un masacru!

În ziua de 16 martie 1978 teroriştii s-au sculat cu noaptea în cap.

La ora 6,25 o maşină de patrulare a poliţiei a observat, cam la două sute de metri distanţă de casa lui Aldo Moro de pe Via Forta Trionfale un Fiat 128 alb cu însemnele corpului diplomatic. Se-nţelege că poliţiştii n-aveau motiv să se întrebe ce căuta acolo o maşină cu însemnul CD...

O jumătate de oră mai tîrziu, un martor a observat doi oameni necunoscuţi, un bărbat şi o femeie, la încrucişarea Viei Fani cu Via Stresa. Bărbatul purta pe umăr o geantă cu firma „Alitalia", Societatea italiană de transport aerian.

La 8,20 pe Via Fani a oprit un Fiat 132. Din el au coborît trei bărbaţi tineri îmbrăcaţi în uniformele albastre ale „Alitaliei". Un al patrulea, îmbrăcat în aceeaşi uniformă, a rămas la volan. La cîteva zeci de metri în faţa lui, în direcţia Viei Stresa, se aflau alţi doi tineri în albastru.

O femeie care trecea întîmplător pe acolo l-a întrebat pe unul dintre ei cînd anume aterizează avionul din A-

merica Latină, la care unul dintre „piloţi" a mormăit ceva de neînţeles.

Citeva minute mai tirziu în faţa barului de pe Via Fani şi-a făcut apariţia o „Hondă" cu alţi doi indivizi.

Cu aceştia comandoul de şoc este complet.

Ora 9,00. Fix. Pe Via Fani işi face apariţia Fiatul 130 al preşedintelui Partidului Democrat Creştin Italian. Traseul lui, alcătuit de Oreste Lonardi, şeful gărzii personale a lui Aldo Moro, nu se deosebea cu nimic de cel din multele zile precedente. El trecea prin piaţa Giochi Delfici, unde Moro lua parte în fiecare zi la slujba religioasă. Continua apoi pe Montecitoria, unde se află sediul Camerei Deputaţilor. Aici urma ca în ziua respectivă să înceapă dezbaterile pe marginea votului de încredere cerut de premierul Giulio Andeotti.

Capcana era aranjată la încrucişarea din colţul Viei Stresa. Fiatul 128 cu însemnele corpului diplomatic a executat o manevră scurtă stinjenind deplasarea maşinii lui Moro. Soldatul Domenico Ricci, care se afla la volanul maşinii lui Aldo Moro, n-a mai putut frîna la timp, intrînd în automobilul cu însemnele C.D. Venită din spate maşina cu garda personală a liderului democrat-creştin neputînd nici ea frîna în spaţiul extrem de scurt dintre ea şi maşina escortată, a intrat în Fiatul condus de Ricci.

Fiatul lui Moro a rămas blocat între cele două maşini. Primul punct al planului teroriştilor — blocarea maşinii lui Moro — a fost realizat !

Să-l lăsăm însă pe Patrizio Peci să povestească desfăşurarea în continuare a răpirii propriu zise, aşa cum a făcut-o în faţa tribunalului din Roma : „După aceea Valerio Morucci şi Prospero Gallinari au sărit din Fiatul 128 în care se aflau şi au tras asupra celor doi poliţişti aflaţi împreună cu Moro în maşina acestuia. În acelaşi timp, din spatele unui gard au ieşit trei indivizi care au trecut în fugă prin faţa barului. Eu au deschis focul asupra celor trei poliţişti care asigurau paza lui Aldo Moro, aflaţi în maşina care tocmai intrase în Fiatul 130. Cei trei poliţişti erau Giulio Rivera, Francesco Zizzi şi Rafaelo Lazzi.

Lazzi a reuşit să sară din maşină, a tras chiar asupra atacatorilor, dar pînă la urmă a fost atins de un glonte şi ucis".

Cel de al doilea punct din planul atacatorilor — anihilarea gărzii personale a lui Aldo Moro — a fost şi el îndeplinit !

Mai departe a fost momentul în care a intrat în acţiune Raffaele Fiore — fantastic nume, posibil pseudonim al unui mare poet renascentist, — şeful coloanei din Torino a „Brigăzilor Roşii", venit la Roma pentru a da o mînă de ajutor colegilor săi. Ajutat de un alt terorist, Fiore l-a scos pe Aldo Moro din Fiatul său urcîndu-l în Fiatul 132 de culoare albastră oprit pe Via Fani.

Aşadar, cel care a pus mîna, la propriu, pe Aldo Moro a fost Raffaele Fiore.

Înainte de a dispare de la locul acţiunii, teroriştii au luat cele două mape ale lui Aldo Moro şi pistolul automat al lui Francesco Zizzi, din garda personală a lui Moro, mort acum.

În urma acestei acţiuni, care a durat trei minute, au rămas întinşi fără viaţă toţi cei cinci poliţişti care asigurau securitatea personală a liderului politic italian ! ! !

Din partea atacatorilor nici o victimă.

O răpire prefectă dar şi un masacru înfricoşător.

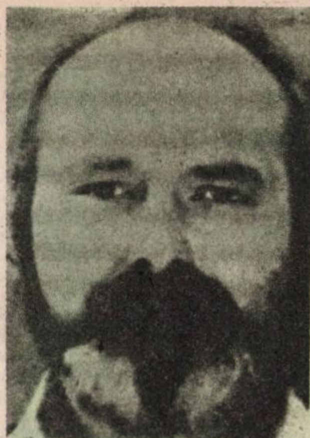
Aflat întîmplător prin zona respectivă, poliţistul Giovanni Intrevada a deschis focul asupra teroriştilor dar, culmea, pistolul i s-a blocat. Iată ce a declarat Intreveda mai tirziu : „Tocmai treceam pe Via Stresa într-un Fiat 500 maron. Cînd am ajuns la intersecţia cu Via Fani împuşcăturile au încetat. Am văzut doi indivizi în uniformă albastră trăgînd pe cineva din Fiatul 130 în Fiatul 132. În intersecţie se afla şi o fată de vreo douăzeci şi doi de ani. Era zveltă, cu părul castaniu care-i ajungea pînă la umeri. În mînă avea un pistol automat M22. Apropiindu-mă de ea m-a somat : „Nici un pas ! Opreşte şi dă înapoi !"

Fiatul 132, cu Aldo Moro, a dispărut repede de la locul răpirii.

În partea dreaptă, în faţa podului, acolo unde avusese loc masacrul, a rămas un Fiat 128 gol. În clipa următoare însă au sărit în el doi indivizi îmbrăcaţi în uniforma piloţilor „Alitaliei", şi fata. Bărbaţii în faţă, fata în spate. A demarat apoi puternic o motocicletă grea cu alţi doi indivizi..."

Teroriştii au dispărut cu prada de parcă i-ar fi înghiţit pămîntul.

În dreptul acţiunii RĂPIREA LUI ALDO MORO teroriştii au înscris un R — Realizat.

Enrico Fenzi, Tiziana Volpe şi Adamo Ciuffolo, cei trei care au întregit captura poliţiei italiene în urma raidului de pe strada Cavalcanti din Milano

Detenţia

Potrivit mărturisirilor lui Antonio Savasta, de la locul răpirii, Aldo Moro a fost transportat pînă la Via Montalcini cu un camion, într-o ladă. Tot timpul cît a durat transportarea lui, Moro s-a aflat

sub influența unui drog puternic, un tranchilizant pe care i l-a administrat unul dintre teroriști.

S-a trezit într-o vilă luxoasă, gazde fiindu-i domnul Maurizio Altobeli — în realitate Prospero Gallinari — și domnișoara Ana Laura Bragetti. Aceasta din urmă nu purta nume conspirativ pentru că la data respectivă dosarul ei era absolut curat, ea nefigurînd pe nici una din listele cu suspecți ale poliției.

Cei doi — Prospero Gallinari și Laura Braghetti — au fost temnicerii lui Aldo Moro în cele cincizeci și cinci de zile de calvar și, potrivit declarației aceluiași Antonio Savasta, călăii lui.

Aldo Moro a fost deținut într-o încăpere izolată fonic. Ușile erau blindate iar ferestrele prevăzute cu zăbrele puternice. Aici au avut loc toate interogatoriile care i s-au luat.

Anchetator a fost însuși Mario Moretti. În mod deosebit l-au interesat relațiile dintre membrii conducerii Partidului Democrat Creștin, participarea reprezentaților acestui partid la diferite acțiuni ale vieții italiene, secrete de stat. Toate interogatoriile au fost înregistrate pe bandă de magnetofon care, din păcate, nu a fost găsită.

Conform depoziției lui Savasta, toți cei din rîndurile „Brigăzilor Roșii" cu care a venit el în contact, au fost surprinși de comportamentul demn al lui Aldo Moro. Despre colaboratorii săi din conducerea Partidului Democrat Creștin el s-a exprimat că ar fi niște „rechini". Referitor la secretele de stat care i s-au cerut, el a răspuns cît se poate de evaziv...

La „tribunalul dreptății poporului" — cum numeau teroriștii locul de detențiune al lui Moro mai veneau încă doi indivizi a căror misiune consta în intermedierea legăturilor cu familia, cu oameni politici italieni, colaboratori etc. Cei doi era profesorul Franco Tritto și preotul Antonello Mennini.

Cît timp s-a aflat ca ostatec, Moro a scris într-una. A scris în total treizeci și șapte de scrisori din care teroriștii au făcut publice doar douăzeci și două. Cele cincisprezece scrisori rămase necunoscute au fost descoperite de poliție cu ocazia raidului încununat de succes la adăpostul secret al „Brigăzilor Roșii" de pe Via Montenevosso.

După gratii . Renato Curcio și Giorgio Semeria, doi dintre „conducătorii istorici" ai „Brigăzilor roșii"

O cursă de urmărire fantastică

Pentru găsirea lui Aldo Moro și prinderea teroriștilor care l-au răpit a fost declanșată o acțiune-mamut, la care au luat parte un număr extraordinar de oameni, în special din rîndurile armatei. Carabinierii și soldații au percheziționat zeci de mii de locuințe, au controlat sute de mii de mașini și alte genuri de vehicule.

Totul a rămas fără rezultat. Aparatul polițienesc lucra continuu, dar în plasele întinse de ea nu s-a prins nici măcar un... peștișor.

La 18 aprilie, adică la o lună și două zile după răpire, carabinierii au descoperit ascunzătoarea „Brigăzilor Roșii" de pa Via Gradioli, cu un bogat arsenal de arme și muniții, precum și documente ale organizației. Despre Aldo Moro însă nici un rînd, nici cea mai mică urmă.

Raziile neîncununate cu succes au determinat conducerea „brigăzilor" la schimbarea tacticii. Era limpede că în zilele în care urmărirea lor era în toi brigaterossiștii nu vor putea ieși din ascunzători. Și iată-l în felul acesta pe Mario Moretti adresîndu-se conducerii grupării teroriste „Prima linea" pentru ajutor. Faptul, pe cît de incredibil, pe atît de real, a fost relatat de unul dintre acuzați în fața tribunalului.

Conducătorii celor două organizații teroriste s-au întîlnit în două rînduri la Milano. Delegații „Brigăzilor roșii" au fost Lauro Azzolini și Franco Bonisoli, iar ai „Primei linea" Nicolo Solimano și Marco Donat Cattina, acesta din urmă fiind fiul unui cunoscut om politic italian, ministru și — rețineți ! — membru marcant al Partidului Democrat Creștin ! Partid al cărui președinte nu era altul decît... Aldo Moro !

La prima întîlnire, „Brigăzile Roșii" au cerut... colaboratorilor lor din „Prima linea" să pună la cale o acțiune teroristă de amploare, care să contribuie la ieșirea din încercuirea tot mai presantă a brigaterossiștilor. Ei au propus organizarea unor atentate cu bombe la Torino, Bologna, Milano și Florența.

Delegația „Primei linea" a luat act de propunere dar nu s-au angajat cu nimic. Nu aveau mandat în acest sens.

La cea de a doua întîlnire, „Prima linea" a refuzat propunerea de colaborare a „Brigăzilor Roșii" întrucît conducerea acestei organizații teroriste nu era de acord cu răpirea liderului politic italian distanțîndu-se astfel de acțiunea nesăbuită a organizației surori în ale crimei politice.

„Brigăzile Roșii" au rămas așadar singure...

Asasinarea

Ideea incalificabilă de a-l suprima pe Aldo Moro s-a născut în capul teroriştilor la începutul lunii mai, după afirmaţia lui Patrizio Peci. Hotărîrea de a-l ucide a primit aprobarea conducătorilor tuturor coloanelor „Brigăzilor Roşii".

Cu toate acestea, a existat o opoziţie faţă de această hotărîre nefastă. În interogatoriul luat lui Savasta la 8 februarie 1982, acesta a declarat: „Valerio Morucci şi Adriana Farando erau de părere că din punct de vedere politic punerea în libertate a lui Moro ar însemna o creştere considerabilă a prestigiului organizaţiei. Morucci era de părere că lăsîndu-l în viaţă pe Aldo Moro, „Brigăzile Roşii" şi-ar cîştiga simpatia altor grupări teroriste, cu care s-ar putea colabora ulterior pentru organizarea unor acţiuni mai complexe".

În cele din urmă a învins poziţia „durilor" din conducerea organizaţiei.

Sentinţa de „condamnare la moarte" i-a fost adusă la cunoştinţă lui Aldo Moro. Peci a declarat în faţa tribunalului că i s-a dat voie să-şi scrie ultima dorinţă. Citind scrisoarea lui Moro şi văzînd că acesta a scris lucruri cuminţi, i s-a comunicat liderului democrat-creştin că „din raţiuni umanitare", sentinţa de condamnare la moarte a fost anulată, iar el va fi pus în libertate!

Au trecut trei zile în care nu s-a întîmplat însă nimic.

Apoi, în dimineaţa celei de a patra zi el a fost dus într-un garaj unde i s-a spus că peste citeva ore va fi lăsat în libertate.

Aldo Moro a crezut şi s-a bucurat. L-a rugat chiar pe Azzolini să transmită mulţumirile lui şi să-l salute pe Mario Moretti!

Şi-a făcut apariţia un Renaul 4 cu care Aldo Moro trebuia dus într-un loc anume şi lăsat liber.

Moro a urcat în maşină. Dar, în loc să se audă zgomotul motorului, a răsunat o împuşcătură, apoi, la scurt interval o rafală plină de armă automată.

Antonio Savasta:

„Crima a făcut-o Prospero Gallinari şi Ana Laura Braghetti. Aceasta s-a întîmplat la 9 mai 1978. În cea de a cincizeci şi cincea zi de la răpirea şi masacrul de la Via Fani.

Gallinari i-a poruncit lui Moro să se întindă pe fundul unui geamantan aflat lîngă el, în maşină. După ce Moro s-a întins, Gallinari a scos pistolul şi a tras. L-a lovit în piept, ţintise însă inima. Victima a început să se zbată, încercînd disperat să se apere cu mîinile. În această situaţie, Gallinari a smuls pistolul automat din mîna Laurei care stătea lîngă el şi a slobozit tot încărcătorul în pieptul lui Moro, ciuruindu-l.

Şi cu asta fărădelegea a fost făptuită...

Gallinari a apăsat apoi pe acceleraţie plecînd cu maşina în centrul Romei... La orele 12,00 un membru al „Brigăzilor Roşii", care s-a prezentat drept profesorul Niceda — specialiştii sînt de părere că era glasul lui Morucci — a făcut cunoscut poliţiei că „corpul neînsufleţit al lui Aldo Moro se află într-un geamantan dintr-un Renault 4, care staţionează pe Via Caetani. Preşedintele Partidului Democrat Creştin a cerut ca, corpul său neinsufleţit să fie predat familiei...".

Tîrziu, mult prea tîrziu

Procesul-mamut care se desfăşoară la „Foro Italico" va stabili partea de vină a fiecăruia dintre acuzaţi, de la conducătorii mişcării pînă la ultimul dintre executanţi. Va fi un proces de durată, avocaţii apărării pricepîndu-se de minune să ceară mereu şi mereu alte probe, tergiversînd astfel pronunţarea sentinţei.

N-ar fi exclus ca între timp să auzim stupefiaţi că, în ciuda extraordinarelor măsuri de securitate, Mario Moretti, să zicem, a reuşit să evadeze! Sau oricare altul dintre teroriştii aflaţi în prezent la dispoziţia justiţiei italiene.

Şi mereu intervin elemente noi...

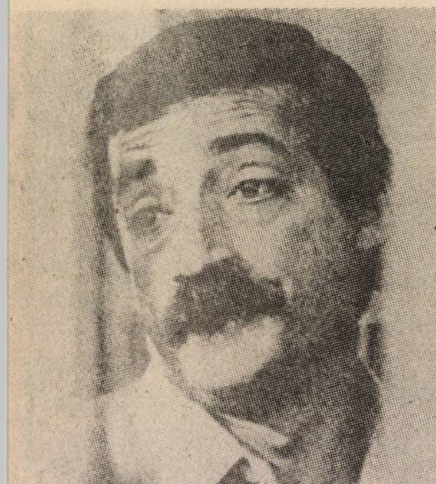
Sub presiunea opiniei publice peninsulare, precum şi a avocaţilor părţii civile care cer elucidarea pînă la capăt a tuturor împrejurărilor legate de răpirea şi asasinarea preşedintelui democraţiei-creştine italiene, preşedintele Curţii Supreme a Italiei, Severino Santiapichi, a dispus audierea în proces a unor personalităţi ale vieţii politice italiene aflate în funcţii cheie în momentul răpirii şi asasi-

Teroriştii Lauro Azzolini, Valerio Morucci, Raffaele Fiore, Adriana Farando, Bruno Seghetti, participanţi direcţi la răpirea lui Aldo Moro

Mario Moretti în zilele procesului de la Roma

nării lui Aldo Moro. Aceste personalităţi sînt: Giulio Andreotti, fostul şef al guvernului cvadripartit de coaliţie — democrat-creştini, socialişti, social-democraţi şi republicani — şi Francesco Cossiga, fostul ministru de interne al lui Andreotti, amîndoi democrat-creştini, deci şi trei reprezentanţi ai Partidului Socialist Italian: Betino Craxi, secretar general al Partidului Socialist Italian, actualul prim ministru, Claudio Signarile, vice-secretar al P.S.I., şi Antonio Landolfi, senator din partea P.S.I.

După cum probabil se mai ştie, teroriştii au cerut în schimbul eliberării lui Aldo Moro punerea în libertate a treisprezece terorişti arestaţi şi aflaţi după gratii. Acesta a fost principalul mobil al răpirii lui Moro.

Care a fost deci poziţia guvernului cvadripartit al lui Giulio Andreotti?

Acesta a adoptat o poziţie de intransigenţă faţă de pretenţia teroriştilor, opunîndu-se oricăror negocieri cu teroriştii. Teama lui Andreotti provenea de acolo că angajarea de tratative cu conducerea „Brigăzilor Roşii" ar însemna de fapt, o recunoaştere a acestora ca organizaţie politică, lucru nu numai de nedorit, dar şi periculos. Angajarea de tratative cu teroriştii ar fi amînat însă oricum pronunţarea sentinţei ca şi „executarea" lui Aldo Moro, între timp putînd apărea elemente noi, favorabile lui Moro.

In timpul unui interogatoriu maraton de peste trei ore, Andreotti a relatat pe larg despre comportarea guvernului în perioada 16 martie — 9 mai 1978, adică în zilele fierbinţi ale cazului Moro. In acest context al a respins acuzaţia adusă guvernului său de Eleonora Moro, soţia lui Aldo Moro, potrivit căreia guvernul ar fi obstrucţionat negocierile pe care familia Moro intenţiona să le poarte cu teroriştii.

Cei trei reprezentanţi ai Partidului Socialist Italian au depus mărturie în legătură cu iniţiativele lor pentru angajarea de negocieri în vederea salvării vieţii lui Aldo Moro. În zilele de la sfîrşitul lunii martie 1978, în pofida poziţiei dure a guvernului italian, Partidul Socialist Italian a încercat, pe cont propriu, să intre în contact cu reprezentanţi ai teroriştilor. Betino Craxi propunea chiar abordarea acestei probleme prin intermediul avocatului lui Renato Curcio, unul dintre conducătorii „istorici" ai „Brigăzilor Roşii", aflat în închisoare la data respectivă.

Potrivit mărturisirii lui Betino Craxi, Partidul Socialist

Drama s-a consumat; doar florile presărate pe locul răpirii amintesc trecătorului de crima care a zguduit întreaga Italie

Italian a făcut patru tentative pentru salvarea vieţii lui Aldo Moro. Prima dintre acestea a fost făcută pe lîngă avocatul lui Renato Curcio, după cum am mai spus. Acesta a explicat trimişilor lui Craxi că Aldo Moro nu va putea fi eliberat în cazul în care teroriştii nu vor obţine satisfacerea cererii lor. Curcio a menţionat că răpirea, la Geneva, a magistratului Sissi şi punerea lui în libertate fără a obţine nimic a suscitat critici şi nemulţumiri serioase în rîndurile membrilor „Brigăzilor Roşii". Personal el era pentru eliberarea lui Aldo Moro, dar de data asta hotărau liderii organizaţiei aflaţi în afara gratiilor !

O altă tentativă a lui Craxi a fost întreprinsă pe lîngă conducerea organizaţiei teroriste „Autonomia operaia", aflată la data respectivă în exil. Scopul acţiunii lui Betino Craxi a fost ca această organizaţie, dar mai ales Janfranco Pace şi Franco Piperno, să intervină pe lîngă conducerea „Brigăzilor Roşii" pentru a opri comiterea unui asasinat în ideea că Moro va putea fi eliberat în condiţii asupra cărora se va cădea de acord : Se vehicula ideea realizării unui schimb unu la unu, adică Aldo Moro contra teroristei Paula Besuchio.

Potrivit declaraţiei lui Craxi în faţa instanţei de la sediul Camerei Deputaţilor — audierea celor cinci persoanalităţi nu se putea desfăşura sub acelaşi acoperiş, în aceeaşi sală în care se judeca procesul criminalilor, la Foro Italico, adică — schimbul se putea realiza, preşedintele Senatului Amintore Fanfani asigurîndu-l că preşedintele Italiei, Giovani Leone pe atunci ar privi favorabil un asemenea schimb.

Totul a fost însă prea tîrziu...

Timpul a lucrat teribil de repede împotriva lui Aldo Moro...

Dar oare numai timpul ?

La 5 mai 1978 prin Comunicatul numărul 8, conducerea „Brigăzilor Roşii" a făcut publică „sentinţa" de condamnare la moarte a lui Aldo Moro de către „Tribunalul dreptăţii poporului".

Sentinţă „executată", după cum se ştie, la 9 mai.

Putea fi salvat Aldo Moro ?

Iată o întrebare pe care şi-au pus-o şi încă şi-o mai pun mulţi oameni. O întrebare nu atît de absurdă pe cît pare la prima vedere. Şi nu este absurdă pentru că, în primul rînd, teroriştii l-au răpit în ziua de 16 martie 1978, pe Via Fani, pe locul unde au rămas fără viaţă toţi cei cinci poliţişti din garda personală a lui Moro.

Se mai găsea, în mod cert, pe ţeava vreunui pistol vreun glonte şi pentru Aldo Moro.

Ei l-au răpit pe liderul politic italian cu intenţia declarată de a-l pune în libertate în schimbul eliberării a treisprezece terorişti aflaţi în închisoare. Argumentul invocat de Giulio Andreotti, potrivit căruia angajarea unor negocieri cu teroriştii ar duce implicit la o recunoaştere a acestora, nu rezistă nici ea la o analiză mai atentă. Ba ridică o întrebare : şi dacă nu s-au angajat tratative cu „Brigăzile Roşii", adică dacă această organizaţie nu a fost... recunoscută de guvernul Andreotti, „Brigăzile Roşii" nu există ?

Ultima fotografie a lui Aldo Moro, făcută în camera unde era sechestrat de terorişti ● Temnicerul şi asasinul lui Aldo Moro : Prospero Gallinari

Din păcate există şi sînt, tot din păcate, foarte puternice... Sau, cel puţin, erau la vremea aceea.

„Brigăzile Roşii" au reprezentat o forţă în Italia. O forţă a întunericului, a crimei, dar o forţă. Semnificativă în acest sens este declaraţia fondatorului organizaţiei, Renato Curcio, care a calificat arestarea de către poliţie a lui Mario Moretti, adică a conducătorului mişcării, drept „nesemnificativă".

9 mai 1978. Corpul neînsufleţit al lui Aldo Moro este descoperit într-un Renault 4 pe via Caetani...

De altfel şi organele de ordine din Italia privesc destul de realist situaţia. „Faptul că am pulverizat mitul despre „invincibilitatea“ lui Moretti a provocat mari daune „brigadierilor“, declara judecătorul de instrucţie Giancardo Caselli. „Dar această organizaţie nu este formată dintr-un singur om, nici numai din Renato Curcio, nici numai din Mario Moretti. Arestarea fruntaşilor acestei organizaţii este desigur o victorie, dar „Brigăzile Roşii“ există şi trebuie să luptăm împotriva lor“.

Poliţia italiană este de părere că în prezent „Brigăzile Roşii“ dispun de 3 000 de membri activi. Şi ce s-ar fi întîmplat dacă ar fi fost 3 013 ?

Şi ca să demonstreze că organizaţia lor nu este formată numai din Moretti, Fenzi, Volpe şi Ciuffolo, adică cei patru arestaţi la Milano pe Via Cavalcanti, şi că organizaţia nu a murit odată cu arestarea acestora, la numai trei zile de la raidul de la Milano a căzut victimă rafalelor brigaterossiştilor Raffaele Cimetri, paznic al închisorii din Torbellamonaco.

„Brigăzile Roşii“ au revendicat atentatul la numai o jumătate de oră de la comiterea lui ! Punctualitate demnă de o cauză mai bună...

Există la Roma strada Gradioli ?

O întrebare ciudată şi asta, vor spune unii.

Şi *totuşi*...

De ce această întrebare ? Pentru că...

În luna august 1978, ziaristul italian Sandro Acclari de la „Corriere della Sera“ scrisese un articol în care lăsa să se înţeleagă că poliţia italiană cunoştea numele străzii din Roma în care se afla ascunzătoarea „Brigăzilor Roşii“ unde era deţinut Aldo Moro.

Articolul lui Acclari a fost de natură să pună într-o lumină proastă ministerul de interne şi poliţia italiană. Şi nici nu avea cum să nu le pună.

Pe ce elemente se baza afirmaţia lui Sandro Acclari ?

La 18 martie 1978, la numai patruzeci şi opt de ore de la răpire, o patrulă a poliţiei a efectuat o descindere pe strada Gradioli, reşedinţa, pe atunci, a lui Moretti. Şi locul de detenţiune, în primele două zile, al lui Aldo Moro. Cu prilejul acesta, poliţiştii au bătut la uşa locuinţei unui anume domn Borghi — care nu era altul decît... Moretti ! — dar, neauzind „intră“, şi-au văzut mai departe de drum.

Cu ocazia audierii în faţa instanţei, o locatară a imobilului de pe Via Gradioli a declarat că ea i-a pus în temă pe poliţişti că din apartamentul respectiv — demonstrat mai tîrziu ca aparţinînd lui Moretti — se aud semnale Morse suspecte...

Întrebată despre cele relatate de locatară, şeful patrulei respective a răspuns în doi peri... Că nu-şi aminteşte să fi primit o asemenea informaţie...

Un alt element vine să susţină afirmaţia lui Sandro Acclari. El s-a petrecut la numai două ceasuri după răpire. Doamna Eleonora Moro a fost avertizată de un anonim că soţul ei se află deţinut „pe Gradioli“. Sîrguincioasă şi promptă, poliţia a răscolit literalmente tot satul Gradioli din apropierea capitalei italiene.

Zadarnic.

În această situaţie, doamna Moro l-a informat pe ministrul de interne că soţul ei este sechestrat „pe (strada) Gradioli“ şi nu „în (satul) Gradioli“ !

Stupefiant răspunsul ministrului de interne :

— La Roma nu există nici o stradă Gradioli !

Şi parcă abia acum, cînd ştim că la Roma există o stradă Gradioli, acum deci întrebarea devine de-a dreptul obsedantă :

Putea fi salvat totuşi, Aldo Moro ?!

ISTORIA UNUI COMANDO EȘUAT

Literatura de război este plină de povestirea unor acțiuni de comando pline de succes, proiectate cu atenție, pregătite cu grijă, calculînd numeroase posibilități și variante aceste acțiuni singulare impresionează prin tenacitate, inteligență, decizie și precizie. Se întîmplă uneori și altfel. Ceea ce veți citi acum este povestea unui comando eșuat.

Rămășițele unui elicopter RH 53 D

DE CE S'A SPART «Farfuria cu orez»

Dv., domnule Richard Keith, sînteți chiar Richard Keith ?

De la o vreme, prin fața Ambasadei americane din Teheran se plimba zi de zi un bărbat frumos, bine făcut, care nu avea mai mult de cincizeci de ani. Examina cu atenție, dar și cu multă discreție în același timp, zidurile lungi și groase care împrejmuiesc sediul reprezentanței diplomatice americane din capitala Iranului. Cel mai insistent examina însă poarta de la intrarea principală în ambasadă, prevăzută cu lanțuri speciale.

La un moment dat s-a așezat la volanul mașinii personale și a plecat înspre pustiu. A revenit nu după mult timp la Teheran și a început să colinde aparent distrat străzile orașului.

Să-l însoțim însă pînă la recepția hotelului „Arya Sheraton" unde este cazat.

Recepționerul este nou, nu-l cunoaște.

— Sînt Richard Keith... v-aș ruga cheia de la apartamentul...

Recepționerul îi întinde politicos cheia apoi, după plecarea clientului răsfoiește într-un registru. În dreptul numelui domnului Richard Keith este trecut : funcționar de stat irlandez, reprezentantul unei firme de automobile.

În realitate, domnul Richard

Richard Meadows era la un moment dat doar unul din cei şapte agenţi americani

Keith nu era domnul Richard Keith. Şi nici irlandez nu era. Şi nici reprezentatul vreunei firme constructoare de automobile.

Era pur şi simplu domnul Richard J. Meadows. Avea patruzeci şi şapte de ani şi era ofiţer în armata americană. Iar plimbările lui prin preajma Ambasadei Statelor Unite la Teheran nu erau cîtuşi de puţin întîmplătoare. Scopul lui era de a se documenta perfect asupra spaţiului ambasadei, în principal de a se convinge dacă zidurile acesteia erau sau nu minate.

Mai bine zis urmărea să stabilească pînă în cele mai mici detalii planul uneia dintre cele mai riscante misiuni pe care o primise în viaţa lui : operaţiunea codificată sub denumirea „Farfuria cu orez".

De ce „Farfuria cu orez", greu de spus, fapt este că era de la bun început dramatică, de natură să te pună pe gînduri asupra posibilităţilor pentru reuşită. Prin această operaţiune urma ca un comando special american să-i elibereze pe cei 53 ostateci deţinuţi de autorităţile iraniene în incinta Ambasadei Statelor Unite din Teheran.

Meadows era însă doar unul dintre cei şapte agenţi americani care au pătruns în capitala Iranului în vederea strîngerii de date privitoare la pregătirea operaţiunii. Informaţiile culese de aceştia erau apoi trimise la Washington colonelului Chares Beakwith, comandantul unităţilor însărcinate cu ducerea la bun sfîrşit a operaţiunii de salvare a celor 53 ostateci.

Totul a rămas în aer...

Meadows şi căpitanul Lewis Burass din Statul Major al lui Beakwith s-au întors degrabă la Washington pentru a pune la punct, pe baza datelor culese la faţa locului, planul de intervenţie pentru salvarea ostatecilor pentru cazul în care situaţia acestora ar fi devenit foarte critică.

Au existat mai multe variante pentru „Farfuria cu orez". Prima dintre acestea prevedea trimiterea unui comando format doar din patruzeci de oameni, variantă calificată de Beakwith drept „lipsită de noimă". Generalul David Jones, care răspundea din partea organelor superioare americane de pregătirea şi desfăşurarea acţiunii, a calificat şansele de reuşită drept „nule". Poziţia lui David Jones a fost netă : „Această variantă nu poate fi luată în considerare".

Operaţiunea comporta chiar de la început două obstacole fundamentale. În primul rînd membri comandoului „Delta" condus de Beakwith, care trebuia să realizeze eilberarea ostatecilor, erau astfel aleşi şi pregătiţi încit să acţioneze peste hotare la cererea expresă a guvernului unei ţări anume. Or, în cazul de faţă operaţiunea nu numai că nu se desfăşura la cererea guvernului iranian, dar ea reprezenta un amestec grosolan în treburile interne ale unui stat independent şi suveran.

Cel de al doilea obstacol consta în faptul că americanii nu dispuneau de nici o informaţie referitoare la locul din incinta Ambasadei lor la Teheran în care erau deţinuţi ostatecii. Iar suprafaţa reprezentanţei diplomatice americane era de... unsprezece hectare !

Conform calculelor lui Beckwith, controlarea tuturor încăperilor pentru a găsi grupul de ostateci ar fi cerut din partea membrilor comandoului cel puţin patru ore ! Or asta ar fi însemnat să accepţi de la bun început un eşec! Or plus, organizatorii acţiunii nu aveau nici cea mai vagă speranţă că ar putea obţine în viitorul apropiat date despre locul în care erau închişi ostatecii, operaţiunea de luare de ostateci nefiind în nici un fel prevăzută de agenţii pe care C.I.A. îi implantase în Iran. Mai mult, între cei 53 ostateci se aflau toţi agenţii C.I.A. care lucrau în Iran ! ! !

Mai tîrziu, după ce autorităţile iraniene i-au eliberat pe ostateci, unul dintre ciaişti a spus : „La un moment dat ne-au fost tăiate toate legăturile şi totul a rămas în aer..."

Primul agent C.I.A. a ajuns în Teheran — după anihilarea celor aflaţi în clădirea ambasadei — în luna decembrie

Sediul ambasadei americane din Teheran

1981. Era un ofițer în vîrstă de șaptezeci de ani ieșit la pensie și care vorbea multe limbi străine, mai puțin limba farsi, limba oficială în Iran. Se numea, codificat, Bob. El a rămas la Teheran cîteva săptămîni apoi a plecat la Roma unde a predat informațiile culese.

Una-i să fii irlandez, alta portughez !

După Bob a pătruns în Teheran un nou agent, un emigrant iranian bogat, aflat în slujba C.I.A. În timp ce Bob strîngea informații și încerca să-și activizeze membrii autohtoni ai rețelei americane de spionaj, iranianul a început să pregătească terenul pentru organizarea acțiunii lui Beakwith. Pentru aceasta a cumpărat cinci mașini „Ford" și două „Mazda" necesare pregătirii operațiunii detașamentului „Delta".

Pregătirea acestora urma să se facă într-un loc denumit „Pustiu 2", aflat la 50 mile sud-est de Amabasada americană. Mașinile cumpărate le-a ascuns într-un depozit părăsit de la marginea orașului, pe care iraniaul îl închiriase în acest scop. Tot el s-a preocupat și de procurarea celorlalte materiale necesare.

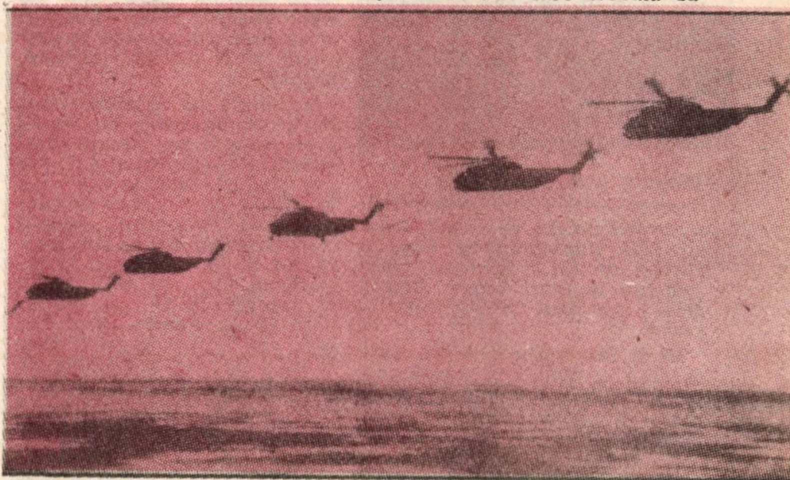
Cei doi noi agenți ai C.I.A. au reușit să realizeze toate sarcinile care li s-au trasat. Nu au reușit însă să afle lucrul cel mai important : **locul de detențiune a ostatecilor.** Cu toate acestea, Beakwith nu a fost mulțumit de activitatea lor criticîndu-i cu severitate Pe iranian mai ales, pe care îl bănuia, fără să aibă motive sau dovezi de joc dublu.

În această situație, Beakwith a oprit pregătirile motivînd aceasta prin hotărîrea de a nu risca inutil viețile oamenilor atîa vreme cît la Teheran nu se va afla un om de încredere care să-i furnizeze toate elementele de care avea nevoie. Pentru această misiune s-au oferit cîțiva dintre subalternii săi, cărora însă C.I.A. le-a respins dosarele pe motiv că nu sînt suficient de pregătiți.

S-a oferit pentru a doua oară, voluntar, Meadows. C.I.A. vroia să-l prezinte de data asta drept comerciant portughez. Numai că Meadows nu avea talent la limbi străine de aceea a fost refuzat. Ca... irlandez s-a descurcat mult mai bine...

— Este un diletant care poartă în spate o falsă legendă și care nu are nici pregătirea necesară, spuneau despre el unii dintre ofițerii de la C.I.A.

Meadows nu a depus însă armele, declarînd că pleacă la Teheran pe cont propriu, pe risc propriu și pe propria-i răspundere. În cele din urmă amiralul în retragere Stansfield Turner, director în C.I.A., s-a văzut nevoit să aprobe plecarea lui la Teheran însă tot ca... irlandez !

Escadrila de elicoptere la un antrenament

Între timp, la Teheran își făcuseră apariția cîțiva indivizi din rîndul forțelor armate americane. Doi dintre aceștia, care lucrau ca... civili în Berlinul Occidental, aveau misiunea specială să studieze atmosfera din cadrul ministerului iranian al Afacerilor Externe. Ceva mai tîrziu au mai venit și doi soldați americani de origine irlandeză. Rostul lor era de a-l ajuta pe Meadows în calitate de șoferi. Cei doi aveau rude în Iran și erau cunoscuți, așadar nimic nu era bătător la ochi...

Comandoul „Delta" e gata !

Între timp C.I.A. reușise să racoleze pentru serviciile sale opt emigranți iranieni a căror misiune era aceea de a zbura în Iran împreună cu Beakwith și oamenii săi și a conduce apoi mașinile cu care membrii comandoului „Delta" urmau să se deplaseze de la baza „Pustiu 2" la sediul Ambasadei americane.

Credem că nu este lipsit de interes să amintim că unul dintre aceștia, un iranian bogat, avea la dispoziție un Mercedes alb ultimul tip, cu șofer personal. A trebuit însă să facă el însuși multe exerciții pentru a fi în măsură să conducă singur o mașină.

Cu experiența sa de peste treizeci de ani în cadrul armatei americane, Meadows a trecut la pregătirea acțiunii de ocupare a Ambasadei americane din Teheran. Totul se desfășura pe baza unui plan aprobat la Washington.

Mai întîi a studiat cu atenție locul în care trebuia să aterizeze elicopterele în punctul numit „Pustiu 2" și mai ales dacă nu cumva linia ferată aflată în apropiere nu periclitează cumva desfășurarea normală a acțiunii. A măsurat, de asemenea, înclinația pantei dealului alăturat, situat la nord de Garmsaru unde urma să fie ascunse elicopterele americane. Tot aici urmau să fie adăpostiți, sub o plasă imitînd nisipul, soldații înarmați cu rachete „Redey", pînă la primirea ordinului pentru ocuparea ambasadei și eliberarea ostatecilor.

Meadows a parcurs el însuși drumul de la „Pustiu 2" la ambasadă pentru a înregistra cu exactitate timpul necesar desfășurării acestei faze a operațiunii și pentru a-și da seama de eventualele pericole care i-ar putea amenința pe cei implicați în operațiune.

Cu trei zile înainte de declanșarea acțiunii, Meadows informează Washingtonul că totul este pregătit pînă în cele

Charles Beakwith

mai mici detalii. O zi mai tîrziu însă, iranianului cel bogat racolat de C.I.A. și sosit la Teheran la scurt timp după Bob, i s-a făcut frică și a dispărut.

Să fi fost vorba doar de un șoc sau el făcuse cu adevărat un joc dublu, așa cum îl acuzase, e drept fără probe, Beakwith ?

Cu treizeci și șase de ore înaintea orei H, în fața depozitului și-a făcut apariția o grupă de lucrători care s-au apucat de treabă și au săpat un șanț adînc, necesar introducerii unei conducte. Șanțul nu mai permitea trecerea peste el a nici unui tip de mașină. Meadows a reușit cu greu și numai după ce a plătit sume frumușele, să-i determine să astupe șanțul la loc.

Chiar dacă fuga iranianului a fost de natură să-i pună pe gînduri pe organizatorii acțiunii nu exista totuși nici un indiciu care să arate că iranienii ar fi fost la curent cu pregătirile americanilor.

Ultimul control asupra condițiilor pentru aterizarea la baza „Pustiu 1" a avut loc în cea de a doua săptămînă a lunii aprilie cu ajutorul unui avion de spionaj al C.I.A., care a pătruns adînc în spațiul aerian al Iranului, străbătîndu-l fără drept de survol.

Potrivit planului Meadows urma să se întîlnească cu participanții la operațiune în ziua de 25 aprilie, în zori, la baza „Pustiu 2". Meadows împreună cu cei opt iranieni trebuia să scoată mașinile din garaj, să-i urce în ele pe respectivii și să pornească spre Teheran.

Toți membrii expediției erau îmbrăcați în blugi și bluze militare negre. Pe mînecile bluzelor aveau cusute embleme cu steagul american, acoperite cu o bandă care le făcea însă de neobservat în prima parte a acțiunii. După pătrunderea pe teritoriul aparținind Ambasadei americane emblema trebuia descoperită pentru ca steagul american să se vadă foarte distinct. Soldații americani au fost obligați să-și vopsească părul pentru a semăna cu iranienii, care sînt, majoritatea, bruneți.

Împreună cu îmbrăcămintea și cu armamentul pe care-l aveau asupra lor, fiecare component al detașamentului de șoc „Delta" cîntărea 110 kg. În funcție de misiunea pe care aveau de îndeplinit, soldații erau înarmați fie cu mitraliere HK 21 de fabricație vest-germană, fie cu aruncătoare de grenade M 79 sau mitraliere M 60. Pentru cazul în care unii dintre ostateci s-ar fi aflat în imposibilitatea de a se deplasa, fiecare „deltist" avea cîte o frînghie specială vopsită în galben. De asemenea, fiecare participant la acțiune avea asupra sa o mască de gaze, pentru cazul în care iranienii ar fi folosit astfel de substanțe.

Rămînea însă marea enigmă : în care loc al Ambasadei erau deținuți ostatecii ?

S-ar fi putut ca ei să se fi aflat toți într-un singur loc, dar ar fi fost posibil ca ei să fi fost împărțiți în grupuri mai mici și închiși în mai multe dintre multele încăperi ale oficiului diplomatic american. Dificultatea persistă !

Totuși... Cu patru ore înainte de declanșarea acțiunii. Beakwith a primit toate informațiile necesare privitoare la locul în care erau ținuți ostatecii !

Nu poți ști niciodată cine este domnul Smith sau domnul Brown...

Autoritățile iraniene au hotărît — cu trei zile înainte de ora H — să-l pună în libertate pe bucătarul Ambasadei americane, care era cetățean pakistanez. Greu de spus de ce a fost luată această hotărîre, fapt este că ea a fost luată...

Bucătarul fusese deținut în clădirea Ambasadei împreună cu ostatecii americani. Cine și-ar fi putut închipui că pe drumul de întoarcere spre patrie, în avionul care-l transporta de la Teheran la Caraci, va avea ca vecin de scaun un anume domn Smith sau Brown, agent al C.I.A. ? ! Oricît ar părea de ciudat, bucătarul pakistanez s-a găsit alături de un american. Un american despre care numai cititorii știu în momentul de față că era din C.I.A. ! Dar nu acesta ar fi lucrul cel mai extraordinar. Cîte nu se întîmplă în lume !...

Ceea ce este cu adevărat extraordinar este faptul că bucătarul, bine tras de limbă de domnul Smith sau Brown sau cum l-o fi chemat pe insul de la C.I.A., care nimerise „întîmplător" lîngă pakistanez, a spus tot ce știa. Mai ales că el a fost bucătarul celor 53 de ostateci de la început pînă la eliberarea lui !

Odată aterizat la Caraci, domnul Brown sau Smith l-a prins de guler pe limbutul bucătar și l-a predat superiorilor săi, care... lucrau în Pakistan, de data asta. Iar aceștia au aflat exact ce le trebuia : că marea majoritate a ostatecilor, dacă nu cumva toți, erau deținuți în încăperea secretariatului Ambasadei !

Datele aflate de la pakistanez i-au permis lui Beakwith să-și concentreze atenția asupra acestui punct din clădirea oficiului diplomatic american, iar în planul său lovitura principală urma să fie dată asupra clădirii principale a Ambasadei.

Tactica comandoului de șoc era simplă. Cîteva grupuri de soldați înarmați cu mitraliere M 60 trebuia să păzească cu foc străzile din preajma Ambasadei. Ceilalți membri ai comandoului aveau sarcina să escaladeze zidul oficiului pe

niște scări ușoare de frînghie și să ocupe, printr-o acțiune fulger — clădirea reprezentanței diplomatice americane.

Beakwith nu-și făcea prea mari probleme din pricina iranienilor care-i păzeau pe ostateci. Aceștia nu aveau pregătirea militară corespunzătoare — de unde o fi știut el acest lucru ? — și nici nu se pricepeau prea bine să tragă cu pușca (! !) Nu s-a temut nici că paznicii îi vor împușca pe ostateci. **Acest din urmă element reprezenta concluzia logică a faptului că persanii apoi iranienii nu și-au împușcat sau omorît niciodată, de-a lungul istoriei, prizonierii !**

Și mai știa Beakwith încă ceva : anume că în cazuri ca acesta, reacția instinctivă a celor de pază este să deschidă focul asupra atacatorilor, nicidecum asupra ostatecilor !

Ce folos că străjile dorm sau moțăie...

Și încă ceva. Atacatorii erau convinși că acțiunea lor nu va putea fi zădărnicită de iranienii care păzeau zidurile Ambasadei. În timpul repetatelor plimbări prin preajma Ambasadei ale domnului Richard Keith — da, reprezentantul irlandez al firmei de automobile ! — a putut constata că majoritatea acestora moțăiau, în timp ce ceilalți, dormeau pe sacii plini cu nisip, care trebuia să le servească drept parapete în timpul unui evntual atac...

Americanii mai mizau și pe faptul că pierderile de vieți omenești vor fi mari din partea americanilor. Asta cu toate că în tot timpul desfășurării acțiunii, deasupra Ambasadei americane trebuia să se rotească elicoptere americane, care trebuia să țină sub foc continuu de mitralieră căile de acces spre ambasadă. Autorii planului luaseră în calcul faptul că atacul asupra clădirii ambasadei se va solda cu moartea a cîtorva sute de iranieni militari și civili.

Cu puțin timp înainte de plecarea comandoului din Statele Unite, Beakwith s-a întîlnit cu președintele de atunci, al S.U.A., Jimmy Carter, care l-a întrebat dacă nu-i este teamă că în schimbul de focuri care va avea loc ar putea fi uciși o parte dintre ostateci. Beakwith a răspuns că nu se teme decît de un singur lucru : ca în timpul schimbului de focuri, ostatecii să nu încerce să-i dezarmeze pe păzitorii lor. În cazul în care acest lucru s-ar întîmpla, n-ar fi exclus să fie împușcați, de către gărzile de pază înarmate, o parte dintre ostateci.

Conform planului lui Beakwith, trebuia ca în incinta ambasadei să aterizeze un elicopter militar de tipul „Sea Stallion", care să-i ia la bord pe toți ostatecii — vii sau morți — precum și o parte din membrii comandoului. Fiecare ostatec odată urcat la bordul elicopterului, trebuia marcat cu o bandă luminoasă pentru a putea fi numărați mai ușor. După ce toți ostatecii vor fi urcați la bord, elicopterul urma să decoleze și să aterizeze în orașul Manzarijeh, aflat la 50 km sud de Teheran. De aici ostatecii urma să fie trecuți peste granița Iranului cu ajutorul unui avion militar american care îi aștepta gata de decolare.

După terminarea acțiunii membrii comandoului trebuia să arunce în aer zidul Ambasadei dinspre strada Roosevelt și pe acolo să fugă spre stadionul de fotbal, unde îi aștepta un elicopter cu motorul pornit.

Un debut-fiasco și un final pe măsură...

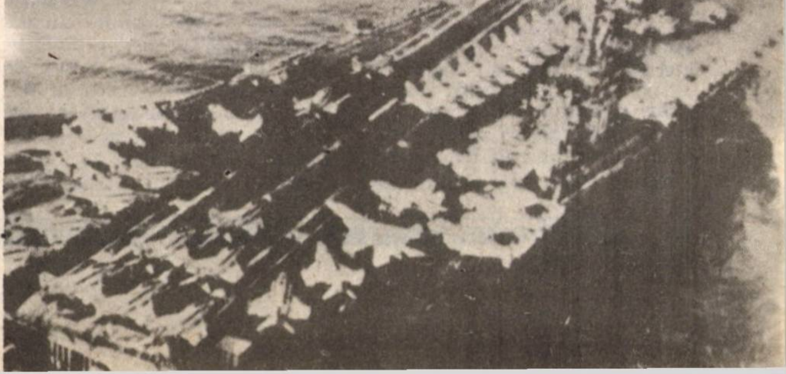
Planul operațiunii a eșuat încă de la început, din momentul aterizării aparatelor de zbor la baza „Pustiu 1", unde urma să li se facă alimentarea cu carburanți în vederea trecerii la executarea propriu zisă a operațiunii. Trei dintre cele opt elicoptere s-au dovedit a fi defecte încă de la început ! Mai mult, venind pentru alimentare, unul dintre elicopterele... valide a intrat în coliziune cu avionul-cisternă. O ciocnire scurtă și o explozie pe cinste a aruncat în aer cele două aparate. Plus opt militari americani care au fost pur și simplu pulverizați...

Că iranienii care-i păzeau pe ostateci știau sau nu să tragă cu pușca acesta era un lucru care rămînea de văzut. Cert este însă că nici piloții de pe elicopterele americane nu erau niște ași — deși ar fi trebuit să fie — în materie !

Cei scăpați cu viață s-au urcat repede la bordul unui avion C-130 cu care au părăsit teritoriul iranian lăsîndu-l pe Meadows și oamenii săi în voia soartei.

— Insuccesul operațiunii se datorește piloților de pe elicoptere, au spus mai tîrziu, și o spun și astăzi, membrii comandoului „Delta".

Purtătorii lor de cuvînt susțin că încă din perioada pregătirilor, care au avut loc în Statele Unite, piloții nu s-au dovedit a fi la înălțimea misiunii lor. Mai mult, ei nu au fost în stare nici măcar să păstreze secretul misiunii, discutînd cu nevestele lor, cu cunoscuții lor, dictînd la telefon codurile și cifrurile ultrasecrete. Unul dintre factorii de răspundere care a urmărit ultima fază a pregătirilor a declarat : „Este cea mai mizera-

Portavionul „Nimitz"

În dimineața zilei de 27 aprilie 1980, la Posht-i-Badam, aproape de Teheran au fost găsite mai multe mormane de fiare și cîteva cadavre ● Atît a mai rămas din avionul-cisternă C-130

bilă pregătire pe care am văzut-o în viața mea !"

De altfel, și la o repetiție la baza „Pustiu 2" elicopterele au aterizat la distanță de aproape un kilometru, cînd distanța trebuia să fie de ordinul zecilor de metri...

Dar, indiferent care au fost motivele, operațiunea a eșuat lamentabil. De altfel, unul dintre elicoptere s-a prăbușit în mare imediat după decolarea de pe puntea portavionului „Nimitz", altul, care a reușit să decoleze bine, și-a pierdut orientarea din cauza unei furtuni infernale de nisip și a făcut cale-ntoarsă pe puntea portavionului. Al treilea elicopter, cu toate că a reușit să ajungă la baza „Pustiu 2" a suferit defecțiuni care n-au putut fi remediate pe loc.

În aceste condiții, lui Beakwith i-au rămas pentru desfășurarea operațiunii doar cinci elicoptere, cu toate că planul prevedea minimum șase.

Drumul de la portavion la „Pustiu 2" a fost pur și simplu infernal. Pilotul primului elicopter care a reușit să aterizeze i-a spus lui Beakwith că, dacă i-a rămas cît de cît puțină minte, cel mai bun lucru ar fi să se lase totul baltă și să se întoarcă acasă. Un alt pilot, imediat după ce a aterizat a sărit din cabină și a rupt-o la fugă prin pustiu. Prins și dus la Beakwith, el a spus : „Nici nu vă puteți imagina cît am pătimit pînă aici!"

Acum, Beakwith susține că ar fi putut desfășura întreaga acțiune numai cu două elicoptere : unul pentru salvarea ostatecilor, celălalt pentru întoarcerea membrilor comandoului la Manzarijeh.

Și-atunci pentru ce avea nevoie la baza „Pustiu 1" de șase aparate ?

El și-a făcut socoteala că va pierde cel puțin 3 elicoptere în timpul operațiunii de salvare a ostatecilor. După părerea lui, alte elicoptere ar fi putut fi avariate pe stadionul de fotbal, de unde trebuia să fie luați la bord membrii comandoului „Delta". Și temerile lui nu erau lipsite de temei, întrucît acasă, în Statele Unite, în dorința de a păstra secretul acțiunii, piloții nu au făcut pregătiri pentru aterizare și decolare pe o suprafață de dimensiunea unui teren de fotbal înconjurată de tribune înalte. Și încă două aparte, dintr-odată ! Ei s-au pregătit doar pe o suprafață mult mai mare, pe care piloții puteau executa fără dificultate orice manevră.

Lași ?

Revenind acasă după eșuarea misiunii, Beakwith i-a scris lui Jones o scrisoare detaliată în care se plîngea de comportarea sub orice critică a piloților de pe elicoptere. El nu s-a sfiit să-i catalogheze drept „lași".

Un reporter al revistei „Newsweek", care a refuzat să dea crezare teoriei despre lașitatea piloților — cum pot fi lași niște piloți care înfruntă în plină noapte o furtună cumplită de nisip, reușind să ajungă cu bine la destinație, într-un ținut complet necunoscut ? s-a întrebat el — a încercat să stea de vorbă cu vreunul dintre piloți.

N-a fost chip să-l găsească pe nici unul. Și nu e de loc greu de ghicit de ce...

Poate n-ar fi fost rău dacă Beakwith s-ar fi etichetat el însuși drept laș. Cum de fapt a și fost. Cum altfel decît laș ar putea fi calificat un om — conducătorul unei acțiuni de asemenea anvergură — care după explozia de la baza „Pustiu 1", pierzîndu-și controlul nervilor, s-a aruncat în nisipul deșertului țipind : „Am eșuat ! Am eșuat !"

Mai tîrziu toate elementele legate de pregătirea și desfășurarea — atît cît și cum s-a desfășurat — ale operațiunii „Farfuria cu orez" au fost analizate de o comisie specială condusă de fostul șef al Statului Major al marinei de război americane, James Holloway.

Comisia a ajuns la concluzia că eșuarea acțiunii nu poate fi pusă pe seama incompetenței vreunuia sau altuia dintre participanții chemați să o realizeze. Comisia a atras însă atenția asupra gravelor greșeli comise, care ar fi putut costa viețile tuturor agenților secreți americani care acționau în Iran. După explozia avionului-cisternă C-130, piloții și-au părăsit elicopterele fără ca măcar să distrugă documentele secrete, hărțile, fotografiile și informațiile referitoare la semnalele de legătură etc.

De altfel, însuși Beakwith a fost convins de această gravă greșeală comisă iar la întoarcerea în Statele Unite a cerut

cu insistență să fie trimis un avion special care să bombardeze elicopterele abandonate în pustiul iranian. De parcă ar fi fost vorba de teritoriul american și nu al unui stat străin independent și suveran ! ?

Greșeala cea mai mare a fost însă alta : pe hărțile piloților de pe elicoptere era indicat foarte vizibil — și necodificat! — depozitul lui Meadows de lingă Teheran, care slujea drept garaj pentru mașinile necesare transportului membrilor comandoului. Dar piloții nu aveau nevoie să știe de acest depozit pentru că nici planul nu prevedea ca vreunul dintre elicoptere să ajungă acolo sau să zboare măcar într-acolo ! Dacă una dintre aceste hărți ar fi căzut în mîna poliției iraniene, ea ar fi fost suficientă pentru a fi descoperită întreaga rețea a agenților C.I.A. care au contribuit la pregătirea operațiunii.

Ceea ce s-a și întîmplat !

Din cauza condițiilor meteorologice deosebit de grele, Meadows a aflat cu mare întirziere despre ratarea încă din start a acțiunii, la baza „Pustiu 1". În ziua următoare poliția iraniană a găsit hărțile cu pricina și acum era doar chestie de timp pînă va începe să se intereseze de cei care se plimbau prin zona depozitului.

Alibiul „irlandez" al lui Meadows nu mai avea acum nici un haz. În această situație îi rămîneau trei posibilități de salvare. 1) Să treacă neobservat, prin pustiu, granița în Turcia, 2) să ajungă la Abadan în Golful Persic și de acolo, cu un elicopter să zboare pînă la portavionul „Nimitz" și 3) să rămînă pe aeroportul din Teheran de unde să ia apoi un avion spre... absolut oriunde ! Dacă mai apuca să-l ia, bine-nțeles...

Spre seară s-a îndreptat spre aeroport cu gîndul că ar putea fi arestat din clipă în clipă. Dar — lucru greu de sperat chiar și pentru autorul acestei întîmplări — el a reușit să-și procure un bilet pentru Ankara și să părăsească în acest fel Teheranul. În felul acesta au reușit să scape nevătămați și restul agenților americani din Teheran.

Și, totuși, de ce s-a... spart „farfuria cu orez"?

„Farfuria cu orez" s-a spart, după cum am văzut, fără a fi fost folosită măcar o dată !

Rezultatele acțiunii sînt cunoscute. În încercarea de a-i salva pe cei 53 ostateci deținuți de autoritățile iraniene la Ambasada Statelor Unite ale Americii din Teheran, americanii au pierdut, în urma acțiunii comandoului operațional „Delta", opt oameni — și asta fără ca iranienii să fi tras măcar un singur foc ! — Ca să nu mai vorbim de pierderile materiale...

Avea șansă de reușită această acțiune-mamut pregătită cu mult timp înainte de doi oameni cu o foarte bogată experiență în materie, operațiune la care lua parte comandoul „Delta", adică detașamentul de elită al americanilor în acțiunile antireroriste, ai căror membri tocmai terminaseră cursurile speciale de pregătire din Georgia ?

Analizînd la rece, specialiștii suțin că nu.

Și nu, pentru că operațiunea „Farfuria cu orez" a fost concepută ca o acțiune de o complexitate cu totul exagerată.

Nu, pentru că la desfășurarea ei urmau să participe prea mulți soldați și de la prea multe arme, cărora numai un antrenament îndelung și asiduu — dar nu acesta a fost cazul „Farfuriei cu orez" — le-ar fi dat o omogenitate cît de cît acceptabilă.

Nu, pentru că acțiunea nu a fost suficient de bine coordonată.

Și, în fine, nu, pentru că operațiunea „Farfuriei cu orez" a fost concepută ca o acțiune îndreptată spre încălcarea suveranității și independenței unui stat suveran și independent. Și niciodată acțiunile îndreptate împotriva altor state, prin forța armelor sau prin amenințarea cu folosirea forței — nu vor duce la culegerea recoltei scontate. „Farfuria cu orez" a fost o excelentă pledoarie în favoarea ideii ca oamenii politici să se așeze la masa tratativelor și cu calm și dorință de soluționare a problemelor litigioase, să caute să găsească soluțiile cele mai bune.

Soldați iranieni în fața cadavrului calcinat al unui pușcaș american

Moda-o stare de spirit

Moda acest „usage pasagere" — cum o definește Larousse care reglează gustul momentului, ne propune în fiecare an o altă modalitate a artei veșmîntului. Mapamondul va fi invadat de un nou canon de frumusețe, mai precisă, pentru o nouă generație de femei, mai active, mai tinere și mai întreprinzătoare. Este o modă a vigoarei, sportive, a rapidității și lejerității în mișcări, pe măsura acceleratului ritm diurn la care ne supune societatea contemporană.

Miraculosul cuvînt — m o d ă, extensie publicitară a intereselor pecuniare a unor vaste ramuri economice, speculează prin versatilitatea sa, labilitatea psihică contemporană, foamea de nou, de inedit și mai ales de prospețime și tinerețe. Ținuta contemporană, din punct de vedere morfologic, nu aduce nici o inovație, ea fiind o prelucrare a clasicelor tipologii vestimentare apărute în decursul evoluției costumului — costumul drapat-flotant, de tip egiptean și grecesc, costumul en file — ca „paenula" romană, poncho mexican, costumul cusut și închis, chitonul grec, bluza și cămașa, sau costumul cusut și deschis — ca și caftanul asiatic, tulupa rusă și redingota — costumul „fourreau" — mulat pe corp etc.

Spre deosebire de îmbrăcăminte, care răspunde unor necesități fiziologice de protecție legate de topoclimă, sănătate, activități economice, veșmîntul apare pe o treaptă superioară de dezvoltare, corespunzînd unor necesități mentale legate de anumite ritualuri magice și religioase. Biblia și odată cu ea creștinismul impun o pudoare celor izgoniți în păcat, distrugînd într-un fel cultul solar al frumuseții trupului dezvoltat de antici și aruncînd totalul ei dispreț asupra esenței sale bicisnice.

Etnologic, se diferențiază mai multe premise în evoluția costumului, precum ar fi dorința de reprezentare — de identificare cu

un alt a fi, dorința de a plăcea sau a epata. În acest sens, teatrul a dat expresia fundamentală a acestei necesități de „alter ego" de încarnare temporară în altă existență. Dorința de diferențiere, de marcare a autorității delegate duce la apariția uniformei militare, (mercenarii elvețieni de la sfîrșitul secolului al XIV-lea) și a robei.

Cele mai interesante fenomene le-a dat în evoluția costumului, impactul politic și cultural al diferitelor mișcări revoluționare sau curente artistice, care au căutat să-și găsească în veșmînt un corolar expresiv al apartenenței și devotamentului la cauză.

Fronda ținutei, asociată frondei spirituale nu este un fenomen foarte mare. Se cunoaște o mișcare a „pletoșilor" încă de pe vremea lui Procopius din Cesareea, așa că „beatnicii" și „hippy" nu sînt total inediți.

Veșmîntul se conturează în entități istorice distincte abia începînd cu sec. XIV cînd se definesc liniile naționale și se limpezește apartenența civică, cînd dezvoltarea umanismului Renașterii aruncă un con de lumină asupra omului în sine, cînd dezvoltarea puternicelor monarhii despotice medievale impun o strictă ierarhizare socială exprimată în mod special și prin vestimentație.

Dezvoltarea economică produsă la sfîrșitul secolului XIX prin 'mpactul revoluției industriale, antrenează în sfera muncii tot mai mulți oameni, ducînd în final și la emanciparea femeii și schimbînd optica asupra rolului costumului, care trece din sfera exclusiv estetică în cea optim funcțională. Secolul XX solicită lejerități și rapidități în mișcări. Dispar jupoanele, corsetele, rochiile de zi lungi, îmbrăcămintea cantonîndu-se în modernitate.

Marile case de modă apărute ca și corporații încă din secolul al XVI-lea, dezvoltate în accepțiunea contemporană (parade, jurnale) la sfîrșitul veacului al XIX-lea încep puternicul asalt asupra gustului și bugetului individual.

Moda, seismograf fin al pulsului social, nu este creată și însușită în urma unui capriciu, ea exprimînd nevoia imperioasă de schimbare, evoluție, uniforma noului îmbrăcînd-o doar cei pregătiți a înfrunta „bunul simț" conservator general. De aceea, orice frumusețe în modă este o frumusețe incitantă, curajoasă și mai ales tînără.

După ce aproape tot deceniul 7 moda feminină a stat subjugată de „maxi" sau „midi" cu toate orientările care i-au dăruit charmul, romantică, „pionier style", „a la champagne", ea se reîntoarce în acest an autoritară în zona „mini"-ului, această linie apărută la sfîrșitul deceniului 6 și dezvoltată în prima jumătate a deceniului 7, linie care a indignat morala mapamondului.

Apărută ca un corolar biciuitor al mișcărilor revendicative studențești din epocă, a mișcărilor muzicale de avangardă ca beat, pop, rock și folk, moda mini și-a găsit o replică masculină — în ținuta cu blugi și plete, și tricouri publicitare. Instalarea decibelilor la putere, vîltoarea twistului și rock-and-rolului au trezit ascunse energii care dormitau. Mișcarea tinerilor născuți după război care numai înțeleg suferința și cicatricile părinților, care nu vor să stea cantonați în reveria lacrimogenă a chansonetelor și care brusc își cer dreptul la o altă filozofie, la un alt ritm, la o altă tinerețe, este incitantă. Ei își cer dreptul la bucurie, mișcare și dans. Și astfel, mini-ul invadează străzile, barurile, cluburile, producînd accidente de circulație, accidente de familie,

MODA, O STARE DE SPIRIT

accidente de şcolaritate, biciuind adormitele treceri, devenind o paradă a frumosului feminin incitant, sexy şi dominator. La acest curent se revine ca la un izvor tămăduitor în acest sfîrşit obosit de secol. Revenirile „retro" situează estetica ţinutei într-o viziune post-modernistă, privind reevaluarea cuceririlor plastice ale acestui secol concomitent cu o redimensionare a fenomenului kitsch.

Ţinuta „mini" îşi regăseşte o veche orientare plastică spre gama albului şi negrului încorporată unor desene geometrice aducînd aminte de mişcarea opartului sau, din alipirea aleatorie a unor pete cromatice distincte. Deci vă propunem rochiile scurte largi, drepte, cu mîneci ample strînse neglijent într-un cordon pe şold, a căror unică decoraţie sînt dungile de diferite grosimi (alb-negru) sau colage-ul de culori pastelate, lăptoase. Acestei ţinute i se asociază ciorapii albi sau negri croşetaţi, balerinii, pălăriuţele cochete a la Maurice Chevalier (pl. nr. 1).

O altă orientare a „mini"-ului este amploarea propusă încă de anul trecut de casele Ferraud, Dior şi Laroche, în care volanul se instalează, atotstăpînitor, volan bordînd corsajul sau poala rochiei, fustei, bluze volan peste volan, volane din dantelă sau muselină pe suport de catifea sau tafta Taroni. Cordoane late eventual cu paftale mari preţioase de argint sau cu paftale colorate în stilul popartului — inimioare în dungi, etc., sau cordoane legate lejer peste şold cu funde ample atîrnnînd pînă la tiv. Rochiile din broderie englezească cu talie prelungită bordate cu volane, cu pălării cu calotă rotundă împodobite cu panglici de muselină şi flori, cu mănuşi asortate, lansate de veşnic tînăra vedetă sex Brigitte Bardot ne aduc aminte de ţinuta frumoaselor înainte de război, ţinută popularizată de invazia cinematografului şi a marilor sale dive Dorothy Lamour, Joan Crawford, Marlene Dietrich etc. (pl. nr. 2, 3).

O altă orientare majoră a ţinutei anului este moda „sport-club" care pune un semn de egalitate între sportivitate, tinereţe şi frumuseţe. Însemnînd mişcare, jogging, gimnastică, tenis, înot cît şi turism, îmbrăcămintea se cantonează în zona pantalonului lejer, pînă

la gleznă sau short, cu bluzoane largi din jerse moale în maniera treningului sportiv. Cămășile bărbătești și-au pierdut gulerul cel mic sau mare, necesitînd cravate înguste sau late, în favoarea unei bentițe în stilul cazacăi, cu nasturi parțiali pe fantă, sau asimetrici pe o platcă. Pantalonii lejeri au cute în talie, buzunare aplicate pe coapse sau pliuri adînci și sînt strînși pe gleznă ori de un fermoar, ori de o bentiță cu un nasture. Culorile preferate sînt cele pastel : liliachii, pipermint, galben, blue combinate uneori în desene geometrice. În picioare tenişi, Adiddași, sau pantofi cu tocul jos, într-una din culorile ținutei. (pl. nr. 4, 5).

Revine și severitatea anilor 30 cu fuste strîmte și taiorul cu umeri largi și drepți, cu sau fără revere din materiale pepit sau carouri mici alb cu negru și bordate contrastant. Revine lărgimea troi-care-ior din carouri mari de pătură cu cute la spate, cu pălărioare și eșarfe asortate. O modă mai sobră și mai rigidă adecvată unei anumite vîrste și mai ales unui anumit timp diurn. În repertoriul vestimentar se păstrează fustele pantalon, sau pantalonii sub genunchi strînși pe bentiță sau largi cu manșetă, sau pînă la jumătatea gambei — tip pescăresc. Acest gen de pantalon însoțit de hainele largi și lălîi și de pălăriile mici și rotunde ne aduc aminte de gagurile filmelor mute, de veșnicele hohote de rîs trezite de comicul cel trist — Charlie Chaplin. Deci accesorii obligatorii, pălăria, cravata de mătase croșetată, ciorapii plasă și pantofii bicolor de lac cu vîrful și tocul ascuțit (pl. nr. 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13). Și dacă tot vorbim de moda retro — se poartă cufărul bunicii, sau debaraua cu tinerețea mamei, bineînțeles dacă au fost păstrătoare și s-au gîndit la roata vieții, ne amintește „Oxfan" din Marea Britanie.

Ținuta de vară păstrează linia generală, adăugîndu-i prețiozități de materiale, detalii și mai ales accesorii. Rochia mini fără bretele cu rîndurile de volane din tull alb paspoalate cu satin și avînd talia marcată cu un cordon lat argintiu din zale mici. Accesorii ciorapi argintii cu balerini la fel și la gît un colan masiv. Corsajului prelungit peste șold i se adaugă două volane ample care se regăsesc ca niște aripioare la mîneci, căruia luciul specific al taftalei, decorată cu perle îi dă o prețiozitate deosebită. (pl. nr. 14). Marile case Givenchy, Yves Sain Laurent, Nina Ricci, ne propun un joc alambicat al decolteului decorat cu funde, papioane uriașe, trandafiri aplicați, într-o combinație incitantă de materiale, satin, tafta și catifea, invitîndu-ne spre somptuozitatea oricărei posibilități (pl. nr. 15).

Ținuta de iarnă readuce paltoanele de cașa sau aba ample, brodate cu negru și bordate cu vulpe argintie pe contururi, cu fuste pantalon din același material ținute în cordoane late, cu paftale, cercei, nasturi din argint filigranat, cu cizmulițe cu tocul jos (pl. 16).

În general, reîntoarcerea la lejeritate, și vigoare se observă și din tăietura părului, foarte simplă, naturală, fără o orientare anume, asociată cu un machiaj discret și uneori cu lipsa machiajului.

În acest an, mai mult ca oricînd, paleta cromatică și de tăieturi foarte variate ne lasă multiple posibilități opționale în funcție de vîrstă, preocupări sau principii, obligîndu-ne

încă o dată să recunoaștem că moda este o stare de spirit, care răspunde prompt aspirației noastre spre nou și schimbare, fiind, totdată, un aliat prețios în lupta împotriva insolentului asalt temporal.

Cristina Suciu Moscu

UN URMAȘ AL LUI ILIE NASTASE

JOHN McENROE copilul teribil al tenisului mondial

1. Nebun, vrăjitor, și... mai ce ?

John McEnroe se aseamănă unui „băț uns cu miere la ambele capete. Nu știi cum, cînd și de unde să-l prinzi...".

Unii au spus despre el că este „nebun", alții că ar fi „vrăjitor", alții că... Dar despre Ilie Năstase, cîte nu s-au spus ?... Dacă ar fi să-i iau un interviu — în cazul că mi l-ar acorda, din cauza timpului pe care și-l drămuiește cu precizie matematică — nici n-aș ști ce să-l întreb. Din această cauză prefer să scriu despre el un reportaj cuminte, în care să-l aduc în fața cititorilor Almanahului „LUCEAFĂRUL" așa cum este acest „cineva" al tenisului mondial.

Pentru că orice am spune : că îl iubim, că nu-l iubim, că-l admirăm sau dimpotrivă, John McEnroe este un „Cineva".

Dar, mai întîi, cine este John McEnroe ?

Este un tînăr american în vîrstă de douăzeci și patru de ani care, pe lîngă multe alte lucruri bune pe care le face, are și un mare defect : este cel mai „complet" jucător — după opinia multor specialiști — din lume.

Bunicul lui dinspre tată a fost irlandez, mama lui fiind și ea pe jumătate irlandeză. Nu-i deci de mirare că John are părul roșcat și că pe nas și pe brațe îi strălucesc puzderie de pistrui.

Pistruiat-nepistruiat, roșcat sau nu, „nebun" sau „vrăjitor", John McEnroe domină de cîțiva ani buni tenisul mondial.

2. „Numai McEnroe ăla e de vină ?"

Anul 1979.

Pe atunci John avea douăzeci de ani și tocmai terminase cu rezultate suficient de bune cursurile unui liceu din Manhattan. Și cum după examene urmează vacanță, John a luat-o într-o bună zi spre Wimbledon, dreptunghiul acela mirific de gazon de un verde neobișnuit pe care se trăiesc bucurii imense, drame teribile...

Se înscrie la concurs — nume absolut necunoscut — dar

joacă atît de bine, încît ajunge pînă în semifinale ! Sorții au făcut ca necunoscutul John McEnroe să-l întîlnească pe Jimmy Connors, un alt „nebun" la vremea aceea. Experiența lui Jimmy și-a spus cuvîntul, dar John a făcut senzație de la prima lui apariție în lumea tenisului.

Și cea mai bună dovadă că a făcut senzație o constituie faptul că mai mulți manageri i-au propus sume absolut tentante pentru oricine în schimbul cumpărării unor contracte.

John are tăria să refuze. Pe unul, pe altul. Pe toți.

Și se înscrie la Universitatea Stendford pentru a studia — ce credeți ? — latina, matematica și literatura engleză.

Același McEnroe refuză oferta de un milion dolari făcută de reprezentanți oficiali ai sportului din Republica Sud-Africană de a participa la un turneu organizat în această țară. În felul acesta el și-a exprimat public dezacordul față de politica de apartheid promovată de regimul sud-african. Această poziție exprimată în modul cel mai clar nu l-a împiedicat ca la scurt timp după aceea ,la o minge căzută în afara terenului de joc, dar văzută pe tușă de arbitru, el să exclame în auzul unui întreg stadion : „Atît de prost poate să arbitreze numai un colorat timpit!"

Da, acesta este John McEnroe : un băț uns cu miere în ambele capete, pe care nu știi cum, cînd și de unde să-l apuci...

Protestează împotriva zborurilor avioanelor „Boeing" deasupra terenului de tenis de la Flushing Meadow, unde se desfășoară internaționalele de tenis ale Statelor Unite, demolează microfonul reporterilor de la BBC, și este gata să nu participe la tradiționala recepție oficială de la terminarea Wimbledonului pentru că avea chef să se ducă la... pizza cu un grup de prieteni...

Se ceartă cu arbitrii din toată lumea, de pe toate terenurile, aruncă cu racheta în aer sau o izbește de pămînt, pentru ca întorcîndu-se la hotel, unde magnetofonul urlă în disperare — în paranteză fie spus, John avea de gînd, mai demult, înainte de a se duce la Wimbledon prima dată, să se facă cîntăreț de rock — să declare spășit : **„Așa nu mai merge. Trebuie să mă schimb. N-aș vrea ca după mine să urmeze o generație de jucători care să se comporte ca niște nebuni iar lumea să zică că numai McEnroe ăla e de vină...".**

Fără incredibila evoluție anterioară a lui Ilie Năstase, conduita lui John McEnroe n-ar fi fost însă posibilă.

3. V-aș putea spune lucruri interesante, dar...

Lui John McEnroe nu-i place publicitatea. Pe ziariști îi urăște pur și simplu. Cu ocazia unui interviu acordat Societății americane de televiziune CBS el a declarat: „Ziariștii mi-au lipit o etichetă de care nu mă pot debarasa. Desigur, oamenilor n-ar trebui să li se spună că sînt un înger, sau un mielușel, dar nici așa...".

Și John McEnroe nu este nici înger, nici mielușel nevinovat. După terminarea uneia din edițiile turneului de la Flushing Meadow, cînd un reporter de la „Newsweek" a încercat să realizeze un interviu, John i-a trîntit ușa în nas zicîndu-i : **„Ce mai vrei să știi ? Tot tîmpeniile alea vechi ? Nu mai interesează pe nimeni !".**

După numai cîteva minute însă s-a dus la el și i-a cerut scuze : **„Aș putea să vă spun multe lucruri interesante, dar nu-mi place să vorbesc în public...".**

Nici ziariștii nu-l iubesc pe John. La unul din turneele la care participa și McEnroe, ziariștii au arborat o lozincă pe care scria : **„Mai bine te-ai întoarce acasă, John McEnroe !".**

Bine-nțeles că John nu s-a întors acasă. A jucat și a cîștigat turneul, spre mîhnirea ziariștilor. Drept urmare, ziarele au scris astfel despre el : **„Un ins egoist, un tip de om pe care l-ar putea iubi cel mult mama care l-a adus pe lume, nimeni altcineva !".**

Richard Evans, prieten foarte bun al lui John, a scris în biografia acestuia : **„Cînd intră pe teren John devine schizofrenic. Dar asta se poate spune despre oricare dintre așii tenisului mondial, fie că se numește Borg, Lendl, Connors sau altfel...".**

Pe Borg, John McEnroe îl iubește și îl admiră, dar asta nu-l oprește să spună despre el : **„După părerea mea Borg este anormal. Nu-l pricep pur și simplu cum joacă tenis !".**

4. „A juca pentru țara ta este cea mai mare onoare"

În orașul său natal John McEnroe se comportă absolut normal, ca oricare alt tînăr de vîrsta lui. Are mulți prieteni cu care se duce cu mare plăcere la o bere, la o pizza. Așa îl cunosc oamenii din Donglaston, o mică așezare de lîngă New York unde trăiesc părinții lui.

Dar Donglaston este una, terenul de tenis alta.

Odată intrat pe teren, el, ca de altfel toți marii tenismeni ai lumii, devine alt om. Sîngele

lui de irlandez începe să fiarbă.

Marea lui pasiune o constituie Cupa Davis. Spre deosebire de Jimmy Connors, de Vitas Gerulaitis și de alți jucători americani, el n-a lipsit niciodată de la meciurile pentru acest suprem trofeu al tenisului mondial.

Arthur Ashe, căpitanul nejucător al echipei americane pentru Cupa Davis, spunea despre el : **„John vine la meciurile pentru Cupa Davis ori de cîte ori este nevoie, fără să facă fasoane".**

Tatăl lui John McEnroe, avocat la New York, care urmărește îndeaproape cariera fulminantă a fiului său, declara unor ziariști : **„Lui John i-am băgat în cap încă de pe vremea cînd era copil, că a juca pentru țara ta este cea mai mare onoare...".**

5. Nu pentru că ar fi singurul care știe latina

Concluzii ?

Se pot oare trage concluzii despre marea cutreierată de furtună ?

Am încercat să schițez portretul unui copil minune al tenisului mondial, care se numește John McEnroe. Poate pînă la apariția acestor rînduri el va fi detronat de un altul. Poate mai talentat, poate mai cuminte, poate mai „rău"...

Dar orice s-ar întîmpla, John McEnroe va rămîne unul dintre cei mai reprezentantivi tenismeni ai zilelor noastre. Alături de Năstase al nostru, de Borg, de Lendl, de Jimmy Connors...

Și nu pentru că ar fi singurul care știe latina și se pricepe la matematică. Dar poate și pentru asta...

Acum, după ce elementelor pe care le știați despre el le adăugați pe cele de mai sus, cum îl găsiți pe McEnroe ?

Nu-i așa că dacă l-ați fi văzut doar jucînd și nu ați fi auzit despre el nici lucrurile bune, nici pe cele mai puțin bune, v-ar fi plăcut infinit mai mult ?

Dar, indiferent dacă îl iubiți sau îl huliți, nu-i așa că joacă excepțional ?

Și, ajunși aici, vă întreb : în definitiv, ce sînt spinii dacă nu niște mici răutăți ale florilor... ?

Reporter

Acesta este Mick Jagger din formația „Rolling Stones". El a răspuns astfel la întrebarea unui reporter despre ce anume crede el despre glorie : „Cred că gloria nu trebuie luată în serios. Cei care consideră gloria drept scopul cel mai important al vieții o sfîrșesc, de regulă prost. Dar cred că și cei care n-o iau în seamă atîta cît trebuie o pătesc la fel. În viață trebuie să fii un om normal, să înțelegi la adevărata valoare lucrurile și fenomenele din jurul tău".

Iar acesta este Keith Richards din aceeași formație celebră. Întrebat de același reporter cum a reușit să se lase de droguri, el fiind la un moment dat foarte aproape de ceea ce cheamă stare de inconștiență totală din cauza consumului excesiv de stupefiante, a răspuns : „Nu este chiar atît de greu să te lași de droguri. Cei care afirmă contrariul se înșală. Este chiar mai ușor decît să te lași de fumat."

1. Asta zic și eu afacere...

În iunie 1982, funcționarilor din conducerea clubului „Eintracht Frankfurt" li s-a părut că antrenorul pe care-l visează echipa lor de fotbal costă prea mult. De aceea, conducerea acestui club vest-german, cu o datorie de cinci milioane mărci vest-germane, s-a opus angajării lui Branko Zebec, fost internațional iugoslav.

În această situație, lui Zebec, care solicitase 30 000 mărci vest-germane pe lună, i-a fost preferat un antrenor mai ieftin, austriacul Helmut Senekowitsh. După cinci etape însă Eintracht, avîndu-l la cîrmă pe antrenorul austriac, a ajuns pe ultimul loc, la meciuri venind la cele cinci etape cu 45 000 spectatori mai puțini decît se scontase.

Urmarea ?

După numai șaptezeci și opt de zile de activitate, Senekowitsch a fost pus pe liber, el devenind în felul acesta cel de al o sută unsprezecelea antrenor căruia i se desface contractul înainte de termen...

În cele din urmă a intrat în calcule tot Zebec, care însă, între timp începuse să cam cocheteze cu... Bachus. De data asta el s-a mulțumit numai cu... 25 000 mărci vest-germane. Pe lîngă această sumă însă clubul a fost obligat să plătească cîte 16 000 mărci pe lună și lui Senekowitsch, căruia îi desfăcuse contractul înainte de termen.

Asta zic și eu afacere !

Începînd din anul 1976 Zebec este al zecelea antrenor care face escală la „Eintracht". Dintre cei eliberați din funcție înaintea lui se numără Detmar Cramer, Dietrich Weise — ultimul fiind cel care a dus echipa de juniori a R.F. Germania pînă la cîștigarea titlului de campioană mondială, ediția australiană a acestei competiții. Dintre ei mai face parte și Gyula Lorant, cel care în sezonul 1976/77 a făcut ca „Eintracht" să nu piardă nici un meci timp de 22 etape...

Lorant, care în anul 1954 a jucat în echipa Ungariei împotriva R.F. Germania în finala Campionatului mondial de la Berna — vă mai amintiți, după ce în serii Ungaria învinsese echipa vest-germană cu astronomicul scor de 8—3, în finală vestgermanii s-au revanșat, cîștigînd cu 3—2, golul victoriei fiind marcat în urma unei gafe a lui... Lorant. Vă amintiți cum plîngea Sepesi, crainicul radiodifuziunii ungare ?

Iată ce declara Lorant : „Noi antrenorii sîntem pur și simplu țapi ispășitori. Noi sîntem vinovați de fiecare dată, noi sîntem idioții fotbalului profesionist. Dar, în același timp, sîntem idioții cei mai bine plătiți din lume..."

ANTRENORII-ȚAPI ISPĂȘITORI ?

Branco Zebec sau „a fi sau a nu fi... antrenor (stînga) ● Helmut Senekowitsch sau antrenorul care a „dansat" la „Eintract" numai două luni și jumătate ! (jos)

Lui Lorant îi dă mîna să declare așa ceva, pe parcursul a opt ani „idiotul" a trecut pe la șase cluburi, cîștigînd în medie cîte 27 000 mărci vestgermane...

2. „Munca de antrenor e treabă de nebun"

Dar nu numai rezultatele au fost cele care l-au minat pe Lorant de la un club la altul, dar și gura lui... spartă. Astfel, pe cînd antrena „Bayern" München, el a folosit cuvinte injurioase la adresa lui Breittner, Ca urmare jucătorii acestei echipe au făcut grevă cerînd destituirea lui Lorant. „Se punea problema : Breittner sau eu. Am pierdut, de aceea a trebuit să plec", a declarat el.

Aceasta se întîmpla în 1978, după ce cu numai un an în urmă el fusese „eliberat" de la cîrma lui „Shalke 04".

Ceva asemănător s-a întîmplat și cu Rudi Gutensdorf, care a trecut pe parcursul doar a cîteva luni, pe la „Shalke 04", și „Hamburger SK". Herbert Widmayer a rezistat numai nouă meciuri la „FC Nürnberg". Motivul ? Echipa antrenată de el a pierdut patru meciuri unul după altul...

Și ca el mulți alții...

Pentru antrenorii din bundesliga este valabil un singur principiu : dacă echipa nu cîștigă, zbori ! Nu de puține ori s-a spus că echipele pierd pentru că antrenorul a fost plătit de... adversari ! S-ar părea că afirmația nu este departe de adevăr.

De pildă, în campionatul 1977/78 titlul de campioană a R.F. Germania urma să fie decis de scorul întîlnirii dintre „F.C. Köln" și „Borusia". Și ca prin minune, „F.C. Köln a cîștigat cu 12—0 ! (exact cît îi trebuia !) devenind campioană.

În urma acestui meci antrenorul „Borusiei" a trebuit să plece de la conducerea tehnică a echipei. Dar cine știe cu cît în buzunare...

Acum el este antrenor la „Werder" Bremen și se conduce după principiul : „Fie că voi sfîrși prin a ajunge un om bogat, fie că voi ajunge într-un ospiciu, munca de antrenor este o treabă de om nebun !"

Fără comentarii.

Nene

Villeneuve, al șaptezeci și șaselea...

8 mai 1982.

Pe pista de la Zolder, Belgia, așii curselor de formula unu sint prezenți cu toții la ultimul antrenament înaintea startului oficial în Marele Premiu al Belgiei.

Se pleacă „cuminte", cu viteză redusă adică, apoi rînd pe rînd bolizii prind viteze fantastice.

Între cei care participă la antrenament se află și Gilles Villenueve, un tînăr canadian remarcat în ultimele curse de formula unu. La un moment dat, bolizii aleargă cu 270 km. la oră. Un zgomot infernal învăluie pista și tribunele de la Zolder.

Gilles Villenueve pilotează un „Ferrari".

La intrarea într-o curbă, roata din spate a bolidului lui Gilles „șterge" roata din spate a altui bolid. Mașina canadianului se dezechilibrează, nu mai ascultă comenzile. „Ferrari-ul lui se izbește în plin de bariera de protecție, de unde este azvîrlit apoi exact în cealaltă parte a pistei, spre gazonul stadionului. Contactul cu zidul de protecție i-a fost fatal lui Villenueve, care a decedat instantaneu. Cu toate acestea instalația specială cu care era înzestrat bolidul lui, l-a catapultat în văzduh. O scenă cumplită, pe care televiziunea occidentală a reluat-o de zeci și zeci de ori...

În felul acesta, Gilles Villenueve a devenit cea de șaptezeci și șasea victimă pe altarul curselor de formula unu.

Adio curse de formula unu!

O lună mai tîrziu, avea să urmeze cea de a șaptezeciși șaptea victimă...

S-a întimplat la Montreal, în Marele Premiu al Canadei. În ziua aceea de 13 iunie 1982, pilotul italian Riccardo Paletti împlinea douăzeci și patru de ani. Buna lui mamă venise în Canada tocmai din Italia pentru a-și sărbători împreună cu singurul ei copil ziua de naștere a acestuia. Bineînțeles, după cursă.

S-a dat startul oficial. Bolizii pornesc într-un uragan de zgomot și fum. Se rulează în bloc numai cu... 180 km. la oră. La această viteză mașina pilotată de Didier Pironi abandonează și „trage" la marginea pistei. Venit din urmă, mașina lui Paletti o lovește în plin.

O oră mai tîrziu, Riccardo Paletti încetează din viață la spital în urma gravelor traumatisme interne provocate de ciocnirea cu mașina lui Pironi.

Și astfel, ziua de naștere a lui Riccardo s-a transformat în ziua lui de înmormîntare. Avea numai douăzeci și patru de ani...

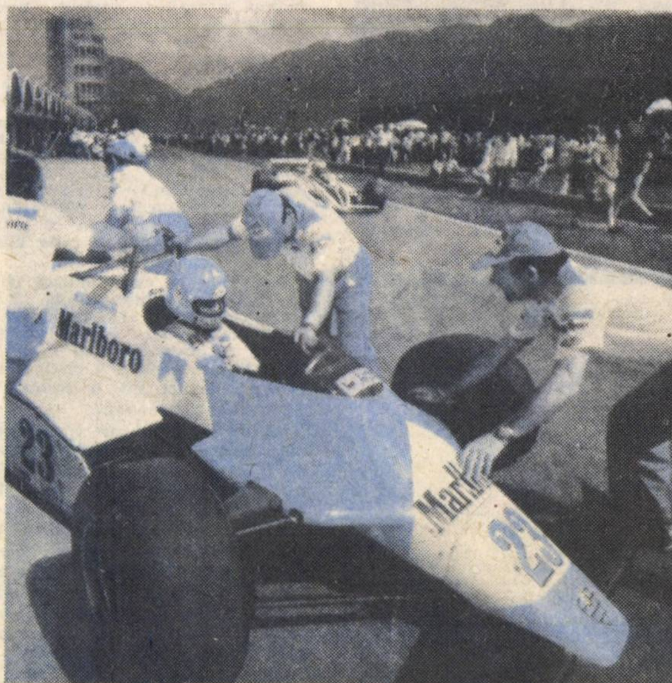
Sărmana mamă ventiă să sărbătorească ziua de naștere a fiului ei...

În coliziunea cu Paletti, Pironi printr-un fantastic noroc, a scăpat doar cu citeva răni superficiale.

A urmat însă Marele Premiu al Germaniei Federale, la Hockenhaeim, desfășurat la 7 august 1982. De data aceasta lui Didier Pironi nu i-a mai fost atît de ușor. Cum ar putea scăpa cineva teafăr într-un accident în care bolidul rulează cu 280 km. la oră ???

Chirurgii au stat mult în cumpănă : pentru a-i salva viața pilotului va trebui să i se amputeze picioarele. După multe ore de operație, doctorii

Pentru cine mor

Bolizii lui „McLaren" concurează pentru... „Marlboro" !

au ajuns la concluzia că amputarea picioarelor poate fi evitată. Totuşi Pironi a rămas infirm pentru tot restul vieţii.

Agonia lui Ronnie

● 10 octombrie 1978. Pe pista de la Monza, Italia, bolizii pilotaţi de alergători celebri: Carlos Reutemann, Clay Ragazzoni, James Hunt, Didier Pironi, Riccardo Patrese, Ronnie Peterson şi alţii sînt gata de start în Marele Premiu al Italiei. Spectatorii aşteaptă cu încordare. În fine, steguleţul cu pătrăţele se lasă brusc şi maşinile se dezlănţuie.

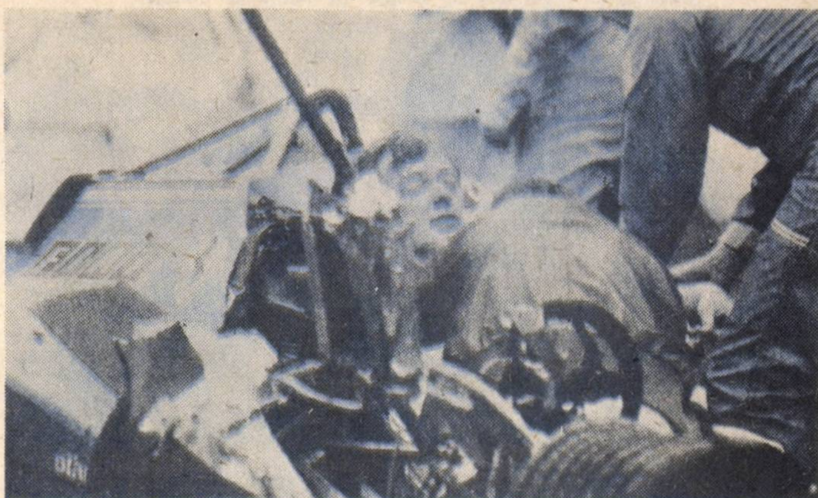
La un moment dat o porţiune a pistei se transformă într-o mare de flăcări şi fum. Se văd două roţi rostogolindu-se spre spectatori, care, îngroziţi strigă: „Ronnie! E maşina lui Ronnie!" Într-adevăr, maşina cuprinsă de flăcări este „Lotusul" pilotat de suedezul Ronnie Peterson. În văzduh se simte din ce în ce mai puternic miros de cauciuc ars. Combinezonul lui Ronnie e în flăcări...

James Hunt şi Clay Ragazzoni abandonează cursa şi aleargă spre epava „Lotusului". Ronnie este scos din maşina transformată într-o torţă şi este aşezat pe pămînt. Oasele picioarelor şi ale mîinii stingi îi sînt fracturate în mai multe locuri. Durerile sînt cumplite. Nu are arsuri pe faţă. Toată lumea strigă după salvare, dar maşina albă nu se arată. Cel mai tare strigă James Hunt: „Să vină ambulanţa: Unde dracu' e ambulanţa aia?"

În sfîrşit de Ronnie se apropie cîţiva oameni în halate albe, doctori şi asistente medicale. Privesc cu toţii. Înmărmuriţi. Pentru cîteva clipe nici unul nu e în stare să dea o mînă de ajutor. Rănitul este apoi transportat la un spital din apropiere. „Picioarele! Mă dor cumplit picioarele... Faceţi-mi o infiltraţie cu novocaină...", îngînă Ronnie cu un suprem efort de voinţă. Este aşezat pe un pat. În încăpere dau năvală ziariştii. Doctorul este nevoit să se dea repede în lături pentru a face loc fotoreporterilor care trec pe peliculă agonia lui Ronnie!

James Hunt urlă: „Afară! Afară!" Dar fotoreporterii şi-au făcut deja meseria. Doctorul i-a primele măsuri pentru operaţie. Cere consimţămîntul lui Hunt. Dar James Hunt nu venise acolo pentru a avea păreri sau pentru a da aprobări. Nu, el venise pentru a-l ajuta pe adversarul şi prietenul său. Poate lui Ronnie, i se va face o transfuzie, poate că va avea nevoie de sîngele lui, poate...

Superbă dovadă de solidaritate între aceşti mari oameni şi mari campioni! Atît James Hunt cît şi Clay Ragazzoni

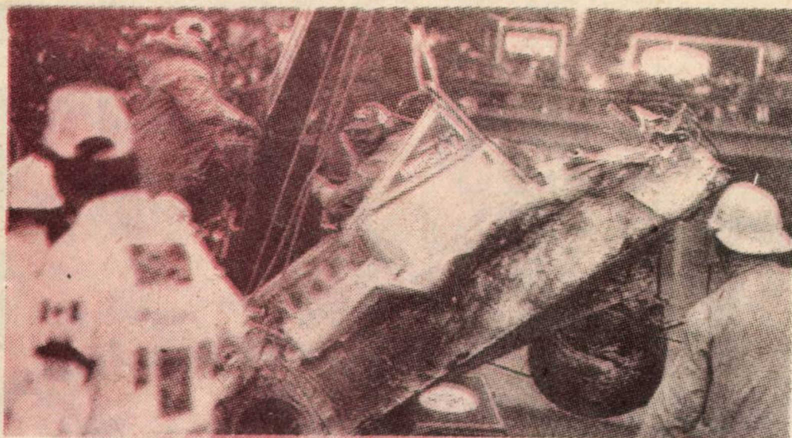
În Marele Premiu al R.F. Germania, Didier Pironi n-a mai avut noroc...

...piloţii de formula 1?

Accidentul în urma căruia Gilles Villenueve şi-a pierdut viaţa.

Mașina care l-a dus la moarte pe Riccardo Paletti

erau foarte bine plasați în clasamentul general al Campionatului mondial al mașinilor de formula unu, iar ciștigarea cursei de la Monza le-ar fi sporit mult șansele, și unuia și celuilalt, la cucerirea titlului suprem în această foarte dificilă probă. Ei au oprit însă motoarele și au alergat să-și ajute colegul.

Ronnie este fără cunoștință. Doarme ? Doza puternică de narcoză își făcea efectul. După douăsprezece ore de la accident inima mare, curajoasă a lui Ronnie Peterson înceta să mai bată...

Pentru cine mor acești băieți minunați ?

De ce se organizează cursele de fomula unu, „cursele morții" cum li se mai spune ? Credeți cumva că numai de dragul de a-i alege pe cei mai buni dintre cei mai buni ? Pentru a-i da lui Niki Lauda, de exemplu, prilejul să devină campion al așilor volanului ?

În primul rînd, cursele acestea reprezintă o foarte bună reclamă pentru producătoarele de automobile. Ciștigarea unor curse dificile sau a campionatului mondial al bolizilor de formula unu constituie o reclamă fantastică pentru firma care a produs mașina respectivă. În mai multe cazuri reclama urmărește creșterea vînzărilor pe o piață sau alta a unui anume tip de mașină. Cazul lui Ronnie Peterson este tipic în această privință.

Se pare că starterul oficial a dat greșit plecarea, în timp ce unele mașini staționau cu motoarele pornite, iar altele se aflau în mișcare. Mașina lui Ronnie, deși cu motorul pornit, s-a urnit mai greu. Venită din spate cu mare viteză, mașina lui Riccardo Patrese l-a izbit în plin, la scurt interval de la plecare. Nu trebuie să uităm că aceste adevărate rachete pe patru roți sînt capabile să dezvolte în mai puțin de 3,5 secunde o viteză de pînă la 100 km. la oră !

● Cititorii au observat, probabil, din transmisiunile micului ecran, că multe dintre mașinile care aleargă în cadrul concursurilor de formula unu, au înscris pe ele cuvîntul „Marlboro". Dar noi știm cu toții că Marlboro este o marcă de țigări, după părerea subsemnatului nu dintre cele mai bune. În acest caz se naște întrebarea : ce caută numele țigărilor „Marlboro" pe tabla acestor bolizi ?

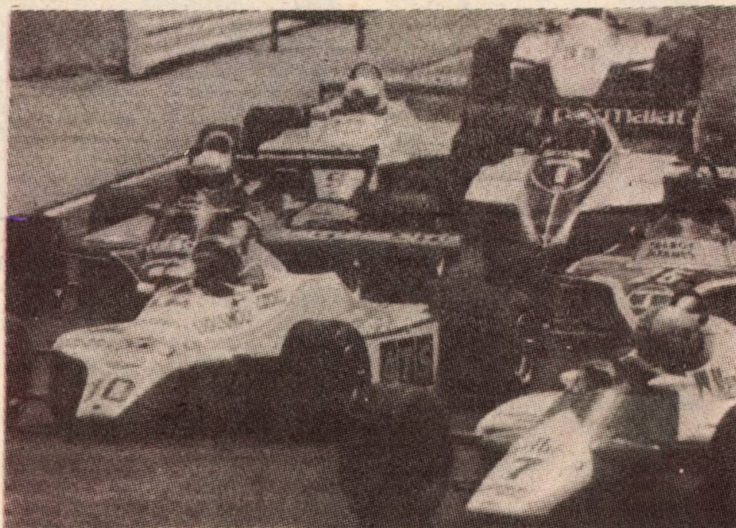
Iată o întrebare pe cît de complicată la prima vedere, pe atît de simplu de elucidat. Numai în cursul anului 1982 diferite firme producătoare a celor mai felurite articole au oferit firmelor care fabrică mașini care se întrec la cursele de formula unu, și care apar deci foarte des pe ecranele televizoarelor sau ale sălilor de cinematograf, nu mai puțin de o sută de milioane dolari pentru reclamă. Astfel, firma „Philip Morris", care produce țigările „Marlboro" a oferit firmei britanice „McLaren" suma de 10 milioane dolari în schimbul obligației ca toate mașinile „McLaren" participante la campionatul mondial al bolizilor de formula unu, să poarte inscripția „Marlboro".

Concernul italian „Parmalat" plătește anual firmei „Ecclestone" 7 milioane dolari în scopuri de reclamă.

Niki Lauda, multiplu campion mondial de formula unu primește anual 350 000 dolari din partea concernului italian „Parmalat" numai pentru că acesta acceptă să poarte în timpul curselor costumul și casca de protecție cu marca „Parmalat".

Am mai putea continua enumerarea cu încă multe, multe exemple. Credem însă că cititorii noștri sînt edificați asupra dedesubturilor marilor curse de formula unu.

Niki

Monștrii de la formula unu înghit kilometrii de beton ai pistelor

ISAAC ASIMOV

S.F.

LUMINA STELARĂ

Arthur Trent îi auzea foarte clar. Cuvinte apăsate, furioase, răsunau în receptor.

„Trent!, nu poți s-o ștergi. Orbitele noastre urmează să se intersecteze în două ore și dacă opui rezistență te dezintegrăm".

Trent zîmbea fără să spună nimic. Nu avea nici arme și nici nu dorea să lupte. În mai puțin de două ore nava urma să facă saltul în hiperspațiu și n-aveau să-l mai găsească niciodată. Ducea cu el aproape un kilogram de Krillium, suficient pentru construcția creierelor a mii de roboți ce ar fi valorat pe puțin zece milioane de credite pe oricare din lumile Galaxiei și asta fără să-i pună cineva vreo întrebare, fără să-l doară capul.

Bătrînul Brennmeyer pusese totul la cale. Și se gîndise la afacere, aproape treizeci de ani dacă nu mai mult. Era opera vieții lui.

„E vorba de o plecare pe furiș, tinere", îi spusese. „De asta și am nevoie de tine. Poți ridica o navă de la sol și poți s-o conduci în spațiu. Eu unul nu pot".

„Să ajungem în spațiu nu este o soluție, Domnule Brennmeyer", îi răspunsese Trent. „Putem fi prinși în mai puțin de o jumătate de zi".

„Nu însă", replicase viclean Brennmeyer, „dacă facem Saltul. Nu însă dacă fulgerăm prin hiperspațiu și ne trezim la ani lumină depărtare."

„Ne-ar lua pe puțin o jumătate de zi pînă punem la punct saltul și chiar dacă am avea timpul necesar, poliția ar putea alerta toate sistemele stelare".

„Nu, Trent, nu". Mîna bătrînului i-o strîngea pe a sa tremurînd de emoție. „Nu toate sistemele stelare, numai o duzină din împrejurimi. Galaxia e mare și coloniștii ultimilor cincizeci de mii de ani au pierdut contactul unii cu alții."

Vorbea pe nerăsuflate. Galaxia era acum ca și suprafața planetei de origine a omului — Pămîntul, cum o numeau ei — în vremurile preistorice. Omul se răspîndise pe toate continentele dar fiecare grup nu cunoștea decît zonele imediat apropiate lui.

„Dacă facem Saltul la întîmplare", continuă Brennmeyer, „putem fi oriunde, poate chiar la cincizeci de mii de ani lumină depărtare și șansele de a ne mai găsi nu vor fi mai mari decît șansa găsirii unei pietricele într-un roi de meteoriți."

Trent își clătinase capul a neîncredere. „În acest caz nici noi nu ne vom mai putea găsi. N-am mai avea nici cea mai slabă speranță să descoperim o planetă locuibilă."

Cu o mișcare rapidă a ochilor, Brennmeyer inspectase împrejurimile. Nimeni nu era în jurul lor, dar vocea îi cobori la nivelul unei șoapte. „Am cheltuit treizeci de ani din viața mea, colectînd date asupra tuturor planetelor locuibile din Galaxie. Am scormonit prin toate înregistrările. Am călătorit cu mii de ani lumină mai departe decît orice pilot spațial. Coordonatele fiecărei planete locuibile se află acum în memoria celui mai bun calculator din lume".

Trent ridică sprîncenele a mirare.

Brennmeyer continuă imperturbabil. „Proiectez calculatoare așa că îți închipui că-l am pe cel mai bun. Totodată, am determinat coordonatele exacte ale fiecărei stele luminoase din Galaxie. Fiecare stea din clasele spectrale F, B, A și O. Odată făcut saltul, calculatorul va cerceta spectroscopic

întregul firmament, comparînd datele obținute cu harta galaxiei pe care o conține în memorie. Odată găsită urma corectă, mai devreme sau mai tîrziu o va găsi cu siguranță, nava este localizată în spațiu și ghidată automat prin al doilea salt în vecinătatea celei mai apropiate planete locuibile.

„Sună prea complicat".

„Nu se poate să dăm greș. Toți acești ani am lucrat la un singur lucru. Nu putem da greș. Îmi mai rămîn zece ani să trăiesc ca milionar. Tu însă ești mult mai tînăr, vei fi milionar mult mai multă vreme."

„Cînd faci saltul la-ntîmplare, poți nimeri în centrul unei stele."

„Nu există nici măcar o șansă din o sută de trilioane, Trent. Am putea ajunge mai degrabă atît de departe de orice stea luminoasă încît calculatorul să nu găsească nimic care să-i verifice programul. Sau am putea sări numai un an lumină sau doi și să descoperim că poliția este încă pe urmele noastre. Dar și aceste posibilități sînt foarte reduse. Dacă însă vrei cu tot dinadinsul să te îngrijorezi de ceva, atunci îngrijorează-te de faptul că am putea muri de atac de cord în momentul startului. Șansele pentru așa ceva sînt mult mai mari."

„Poate pentru dumneata, domnule Brennmeyer, ești mult mai în vîrstă".

Bătrînul ridică din umeri. „Nu-mi pasă. Calculatorul va face totul automat.

Trent aprobă cu capul și ținu minte această precizare. Într-o noapte, pe cînd nava era pregătită și Brennmeyer sosea cu Krillium-ul într-o geantă diplomat — nu avusese nici o problemă fiind un om ce se bucura de multă încredere — Trent prinse servieta cu o mînă în timp ce pe cealaltă o împinse sigur și rapid înainte.

Un cuțit era încă cel mai bun instrument. Aproape la fel de implacabil și fatal ca un depolarizator molecular, în schimb mult mai puțin zgomotos. Trent lăsă cuțitul implintat în cadavru împreună cu amprentele sale. Ce importanță mai avea? Tot n-aveau să-l mai prindă niciodată.

Acum, adînc în spațiu, avînd crucișătoarele poliției pe urmele lui, simțea adunîndu-se tensiunea care preceda întotdeauna saltul. Nici un psiholog nu putuse explica fenomenul, în schimb orice pilot spațial știa cum se manifestă.

Simți momentul nonființării pe cînd nava și el însuși pentru o clipă de nonspațiu și nontimp, deveniră nonmaterie și nonenergie, pentru a se reasambla apoi în altă parte a Galaxiei.

Trent zîmbi. Era încă în viață. Nici o stea nu era prea apropiată și aproape cîteva mii erau prin preajmă. Cerul era plin cu stele și rețeaua lor era atît de diferită încît își dădu seama că Saltul îl dusese departe. Unele din acele stele puteau fi din clasa spectrală F. Calculatorul avea deci o rețea stelară destul de bogată pentru a o compara cu cea din memorie. Nu va dura mult.

Se lăsă confortabil pe spate privind rețeaua strălucitoare a luminii stelare ce se schimba pe măsură ce nava se rotea ușor. O stea strălucitoare apăru în cîmpul vizual. Într-adevăr, era una foarte strălucitoare. Nu părea să fie la mai mult de cîțiva ani lumină depărtare, iar simțul lui de pilot astral îi spunea că era una caldă, bună și caldă. Desigur, calculatorul o va utiliza ca bază și va stabili coordonatele în funcție de ea. Se gîndi din nou că nu va dura mult.

Dura însă; treceau minutele apoi orele. Și totuși, calculatorul lucra febril; o dovedea licărul rapid al luminițelor.

Fruntea lui Trent se încreți. De ce oare nu recunoștea rețeaua ce trebuia să fie acolo în memoria lui? Brennmeyer îl hrănise doar cu munca lui de o viață.
Nu se putea să nu fi înregistrat vreo stea sau s-o fi așezat într-o poziție greșită.

Desigur, stelele se nășteau și mureau, dezvoltîndu-se între aceste limite. Schimbările erau însă lente, foarte lente. Într-un milion de ani, rețelele înregistrate de Brennmeyer își păstrau valabilitatea.

Brusc îl cuprinse panica. Nu, nu se putea. Șansele pentru acest lucru erau cu mult mai mici decît saltul în interiorul unei stele.

Privi din nou steaua strălucitoare care reapăruse în cîmpul vizual și cu mîini tremurătoare o aduse în focarul telescopului. Reglă pentru mărirea maximă și în jurul petei strălucitoare de lumină apăru ceața caracteristică a gazului turbulent.

Era o novă.

Din întunecata obscuritate, steaua se ridicase la strălucirea de acum, probabil cu mai puțin de o lună în urmă. Promovase de la o clasă spectrală atît de joasă încît să poată fi ignorată de calculator, la una care trebuia să fie luată în mod sigur în considerație.

Steaua care strălucea acum în spațiu nu exista în memoria calculatorului pentru că Brennmeyer nu o pusese acolo. Nu existase pe vremea cînd își colectase datele — sau cel puțin nu ca o stea strălucitoare.

„N-o lua în considerație", țipă Trent. „Treci peste ea"!

Striga însă la o mașină automată care compara harta avînd ca bază nova, cu harta Galactică și n-o găsea nicăieri și continua să caute și să caute și va continua să caute cît timp vor ține rezervele de energie.

Rezerva de aer urma să se epuizeze mult mai devreme și odată cu ea și viața lui Trent.

Deznădăjduit, Trent se lăsă pe speteaza scaunului privind harta trucată de steaua cea nouă. Începea lunga așteptare a morții.

Măcar de și-ar fi păstrat cuțitul.

VERDICTUL

ISAAC ASIMOV

Fără-ndoială printr-o fraudă isteață Montie Stein a furat mai bine de un milion de dolari. În același timp nu poate fi pus la îndoială faptul că el a fost arestat la o zi după ce expirase perioada legală de urmărire.

Maniera sa de a evita arestarea în tot acest interval de timp a făcut epocă atît prin faimosul proces : Statul New York împotriva lui Montgomery Harlow Stein, precum și prin consecințele sale. Acest proces a introdus le-

gea în cea de a patra dimensiune.

Pentru că după cum știți, după ce a comis frauda și a intrat în posesia milionului, Stein a intrat cît se poate de calm într-o mașină a timpului, pe care o deținea ilegal și a reglat controlerul pentru șapte ani și o zi în viitor.

Avocatul domnului Stein argumentează foarte simplu elocvent. Ascunderea în timp nu este fundamental diferită de ascunderea în spațiu. Dacă forțele justiției nu l-au depistat pe Stein în intervalul legal de șapte ani, aceasta nu poate fi decît ghinionul lor.

Dealtfel, legea nu spune nimic despre măsurarea intensității fricii și chinului. Pur și simplu delimitează o perioadă de timp.

Procurorul Districtual insistă că Stein n-a trăit această perioadă.

Apărarea răspunde că Stein era cu șapte ani mai bătrîn acum decît la vremea cînd săvîrșise delictul și în consecință a trăit această perioadă.

Procurorul pune la îndoială afirmația și apărarea arată certificatul de naștere a lui Stein. Era născut în 2973. La vremea delictului, anul 3004, avea treizeci și unu. Acum în 3011, avea treizeci și opt.

Procurorul Districtual strigă ieșindu-și din fire că Stein nu avea fiziologic treizeci și opt ci treizeci și unu.

Apărarea subliniază păstrîndu-și calmul că pentru oricine cu mintea-ntreagă, legea recunoaște numai vîrsta cronologică și care poate fi obținută numai prin scăderea datei de naștere din data momentului.

Procurorul Districtual din ce în ce mai aprins jură că dacă Stein este achitat, jumătate din legi nu vor mai avea nici o valoare.

Atunci să modificăm legile a replicat apărarea, pentru a ține seama și de călătoria în timp, dar pînă atunci să le aplicăm așa cum sînt.

Judecătorul Neville Preston a deliberat o săptămînă înainte de a-și anunța verdictul. Era un punct de răscruce în istoria dreptului. Și în acest context este regretabil că unii îl suspectează pe judecătorul Preston că ar fi fost influențat mai degrabă în decizia sa de un irezistibil impuls epigramistic pentru că acest verdict suna în întregime astfel :

Stein achitat, nișa în timp l-a salvat.

Pietonul

Ray Bradbury

Să intre în acea liniște care era orașul la ora opt într-o seară cețoasă de noiembrie, să calce pe betonul răscopt al aleilor, să treacă peste peluze, să-și croiască drumul în liniște cu mîinile în buzunare, era tot ce-i plăcea mai mult să facă domnului Leonard Mead. Ar sta în colțul unei intersecții și ar privi de-a lungul străzilor luminate de lună ce se desfășoară în cele patru direcții, nehotărît pe care să apuce. În fond n-ar avea nici o importanță ; era singur în această lume a anului 2131, sau ca și singur, se va hotărî în cele din urmă, va alege o cale și va păși înainte lăsînd în urmă smocuri de aer înghețat ca pe fumul unei țigări.

Uneori mergea ore și mile și se întorcea acasă numai către miezul nopții. În drum privea casele cu ferestrele lor întunecate, parcă ar fi pășit pe aleile unui cimitir, numai slabe clipoceli de lumină licăreau în spatele geamurilor. Fantome cenușii apăreau pe pereții interiori acolo unde perdeaua fusese uitată netrasă, șoapte și murmure răsbăteau dinspre casele — monumente funerare — acolo unde ferestrele erau încă deschise.

Domnul Leonard Mead se oprea, ridica capul, asculta, privea, apoi pornea mai departe cu pași moi pe asfaltul vălurit. Uneori asfaltul dispărea sub straturi de flori și iarbă. În zece ani de mers pe jos și de-a lungul a mii de mile, ziua sau noaptea, nu mai întîlnise pe nimeni, nimeni în toată această perioadă de timp.

În seara aceea se îndrepta spre vest, spre marea ascunsă privirii. În aer pluteau ace cristaline de brumă care-i dădeau fiori reci. Își simțea plămînii ca pe un pom de crăciun ; luminițe înghețate clipesc ici și colo, iar ramurile sînt încărcate cu o zăpadă nevăzută. Asculta mulțumit foșnetul frunzelor toamnei ; fluiera ușor o melodie oarecare ; uneori ridica o frunză

în trecere, îi examina nervurile la lumina vreunei lămpi rătăcite, o adulmeca gînditor.

„Cît e acum ?", a întrebat în șoaptă casele și și-a privit ceasul de mînă. „Opt treizeci. E vremea pentru o emisiune care aduce pe ecran o duzină de crime asortate ? Un concurs ? O revistă ? Un comedian care cade pe scenă ?"

Venea oare un murmur de rîsete de la casa aceea ca lumina lunii ? Se opri o clipă, dar cum nimic nu se-ntîmpla, își continuă drumul. Sări peste o ridicătură și pătrunse într-o intersecție liniștită, mărginită de trifoi, unde se întîlneau două autostrăzi care străbăteau orașul. În timpul zilei stațiile de benzină erau deschise, iar o mișcare colcăitoare și fără odihnă ca de insecte, întinzîndu-se de la un orizont la altul, arunca prin eșapamente o duhoare persistentă. Acum însă autostrăzile arătau ca rîurile în sezonul uscat, numai pietre și albii secate reflectînd lumina lunii.

Se abătu pe o stradă alăturată și întorcîndu-se, se îndreptă spre casă. Mai avea un bloc pînă la destinație, cînd un automobil singuratic dînd colțul, aruncă brusc un con de lumină violentă asupra lui. Era hipnotizat, ca și cum gura nopții s-ar fi deschis în acea iluminare și s-ar fi aruncat asupra lui.

Răsună o voce metalică :

„Oprește. Rămîi pe loc. Nici-o mișcare !"

Se opri.

„Sus mîinile".

„Dar...", încercă să spună ceva.

„Sus mîinile sau tragem !"

Era desigur poliția, un lucru pe cît de rar pe atît de incredibil : într-un oraș de trei milioane rămăsese o singură mașină de poliție. Chiar cu un an în urmă, 2130, an electoral, numărul lor fusese redus de la trei la una. Crima era în declin ; nu mai era deci nevoie de poliție. Mai rămăsese o singură mașină care să patruleze pe străzile pustii.

„Numele ?", întrebă mașina poliției cu un timbru metalic. Din cauza luminii nu putea vedea omul dinăuntru.

„Leonard Mead".

„Mai clar".

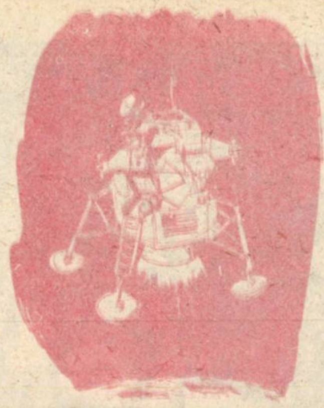
„Leonard Mead".

„Ocupația sau profesia".

„Să zicem scriitor".

„Nu profesia", spuse vocea din mașina poliției ca pentru sine. Lumina îl țintuia locului așa cum un ac țintuiește un fluture în insectar.

„Așa mi-ați cerut" răspunde

dl. Mead. De ani de zile nu mai scrisese nimic. Revistele și cărțile nu mai aveau căutare. Toată activitatea se retrăsese în casele care semănau în noapte cu monumentele funerare. Morminte slab luminate, gîndea el, de licărul televizoarelor, unde oamenii stau ca morții în timp ce luminile multicolore sau cenușii le luminează chipurile inexpresive, niciodată mișcate de vreun sentiment.

„Nu profesia", spuse hîrîind vocea de fonograf. „Ce faci afară ?"

„Mergeam", răspunse Leonard Mead.

„Mergeai !"

„Da mergeam", răspunse din nou cu dezinvoltură, deși presimțea o primejdie nelămurită.

„Mergeai, doar mergeai, mergeai ?"

„Da domnule".

„Mergeai unde ? Pentru ce ?"

„Mergeam să iau aer. Mergeam să privesc ?"

„Adresa".

„James Street unsprezece".

„Și acasă nu ai aer, nu ai aparat de condiționat aerul domnule Mead ?

„Ba da".

„Și nu ai acasă un ecran la care să privești ?

„Nu".

„Nu ?" Se așternu o liniște supărătoare ca o acuzație.

„Ești căsătorit domnule Mead" ?

„Nu".

„Necăsătorit", repetă vocea poliției în spatele luminii violente. Luna se ridicase în înălțimi printre stele, casele erau cenușii și tăcute.

„Nimeni nu mă dorește", adăugă zîmbind Leonard Mead.

„Nu vorbi neîntrebat" !

Leonard Mead aștepta în noaptea rece.

„Doar mergeai domnule Mead ?"

„Da".

„Dar n-ai explicat în ce scop".

„Am explicat ; pentru aer, să privesc și pur și simplu să merg pe jos".

„Și o faci des ?".

„În fiecare seară, de ani de zile".

Mașina poliției stătea în mijlocul străzii, iar din gîtlejul radioului răzbăteau ușoare zgomote de fond.

„Bine, domnule Mead".

„Asta e tot", întrebă el politicos.

„Da", răspunse vocea. „Aici". S-a auzit un oftat, o pocnitură. Ușa din spate s-a dehchis larg. „Urcă".

„Stați o clipă, n-am făcut nimic !"

„Urcă".

„Protestez".

„Domnule Mead".

Parcă se îmbătase brusc. Cînd trecu de parbriz privi înăuntru. Așa cum se aștepta se, nu era nimeni pe locul din față, de fapt nu era nimeni în mașină.

„Urcă".

Se sprijini de marginea ușii pentru a privi spre locul din spate, era o mică celulă, o închisoare cu gratii. Mirosea a oțel nituit. Mirosea aseptic ; mirosea a prea curat, a dur, metalic. Nu era nimic moale în jur.

„Dacă ai fi avut o nevastă să-ți ofere un alibi", spuse vocea metalică, „dar".

„Unde mă duceți ?"

Mașina ezită, sau mai degrabă produse un zumzet ușor, pe măsură ce informația culeasă undeva pe vreo cartelă, era parcursă de un ochi electric. „La Centrul Psihiatric de Cercetări asupra Tendințelor Regresive".

Se urcă. Ușa se închise cu un țăcănit slab. Mașina poliției rula în noaptea străzilor, tăindu-și drum cu luminile farurilor.

Peste cîteva clipe treceau pe lîngă o casă de pe o anume stradă, o casă cu toate luminile aprinse într-un oraș de case întunecate. Fiecare fereastră răspîndea o lumină galbenă, carouri de căldură într-un întuneric înghețat.

„Aceasta este casa mea" spuse Leonard Mead.

Nimeni nu-i răspunse.

Mașina rula pe albiile pustii ale străzilor, iar pe măsură ce se îndepărta, lăsa în urmă străzile pustii în tovărășia zidurilor triste și nici-un sunet nu mai mișca acea noapte răcoroasă de noiembrie.

În românește de Mihai Bădescu

UN FOST BEST SELLER

Marlon Brando în rolul «Don Corleone» din filmul „Nașul" de Frank Copolla

TREI CAPITOLE DIN

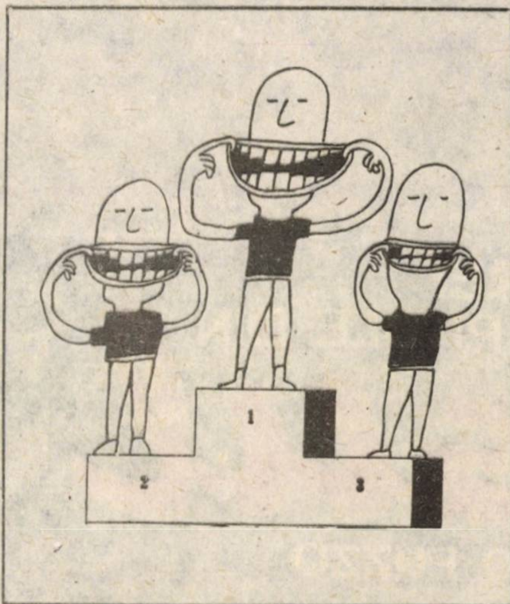
Nașul

de MARIO PUZZO

CAPITOLUL 14

Marea criză economică spori puterea lui Vito Corleone. Din epoca aceea dăinuia și porecla de Don Corleone. În tot orașul oamenii cinstiți căutau în zadar o muncă din care să-și agonisească pîinea zilnică. Oameni care pînă atunci avuseseră mindria lor, a lor și a familiilor de care răspundeau, acceptau sumele derizorii pe care le distribuiau funcționarii disprețuitori. Dar oamenii lui Don Corleone băteau străzile cu nasurile pe sus, așa cum stătea bine celor care au buzunarele burdușite cu bilete de bancă și monede de argint. Lor nu le păsa de șomaj. În ciuda modestiei sale, don Corleone nu putea să nu încerce un sentiment de mîndrie. Veghea la buna stare a oamenilor săi. Nu lipsea nimic celor care depindeau de el, celor care se străduiau pentru el, care-și riscau libertatea și chiar viața de dragul său. Cînd unul din „salariații" lui era arestat și trimis în închisoare, familia nefericitului avea asigurată o pensie, și nu una care să semene cu pomana nenorocită a unui avar, ci care echivala cu „salariul" celui încarcerat, dacă ar fi fost liber.

Evident, nu era o treabă de caritate creștină. Nici cei mai buni prieteni ai lui Don Corleone nu-l credeau un sfînt din paradis. Generozitatea sa se baza pe un simț foarte precis al intereselor sale. Era de-ajuns ca deținutul să-și țină gura pentru a asigura subzistența soției sale și a copiilor. Printre altele știa că dacă refuză să informeze poliția, el va fi reprimit cu căldură la ieșirea din închisoare. Prietenii și rudele se adunau la el acasă pentru a sărbători eliberarea sa, în jurul unei mese încărcate cu delicatese, ravioli făcuți în casă, cofeturi italienești și vinuri bune. În cursul serii, consilierul Genco Abandando, și uneori chiar nașul în persoană, trecea pentru a saluta pe eroul serii, ciocnind în sănătatea sa și pentru a-i strecura cu discreție o sumă care să-l permită o săptămînă sau două de vacanță cu familia, înainte de reluarea ocupațiilor cotidiene. Astfel înțelegea Don Corleone să-și exprime simpatia și compasiunea.

La vremea aceea nașului îi veni o idee : el își guverna mica sa lume mult mai bine decît dușmanii lui, cei care administrau întreaga societate și cu care lupta la orice pas. Săracii care trăiau în vecinătatea lui tot timpul îi cereau ajutorul, confirmîndu-i această idee: El intervenea pentru a-l înscrie pe cutare pe listele municipale de ajutor, pentru a-i găsi de lucru unui tînăr sau pentru a-l scoate pe altul de la «anánghie. Împrumuta cu plăcere mici sume unor familii care aveau nevoie urgentă, căci proprietarii continuau să ceară plata chiriei și șomerilor.

Don Vito Corleone îi ajuta pe toți. Mai mult, el își oferea ajutorul cu o expremă bunăvoință, însoțindu-l cu cuvinte încurajatoare. Atunci nu era normal ca acești italieni, incapabili să știe pe cine să aleagă în cameră sau în senatul de stat sau în oficiile municipale, în Congresul Statelor Unite, să-i ceară sfatul prietenului lor, Don Corleone, nașului ? El deveni de asemenea o putere politică. Dintr-o pornire realistă șefii partidelor îl consultau. El își consolidă această nouă putere luînd măsuri care denotau largheţea vederilor sale, proprii veritabililor oameni de stat, ajutînd în special tinerii italieni talentați să-și urmeze studiile cînd părinții lor nu le puteau oferi aceste condiții. Acești tineri deveneau avocați, substituți de procuror, procurori, chiar judecători. El muncea să asigure viitorul imperiului său cu un simț al previziunii pe care nu-l aveau toți politicienii.

Abrogarea prohibiției a însemnat o lovitură dură pentru Don Vito Corleone. Dar el își luase măsurile sale de precauție. În 1933 el trimisese o delegație gangsterului care ținea în mînă tripourile din Manhattan, de la cercurile clandestine pînă la cele mai nenorocite bombe unde se jucau zaruri în docuri. Același gangster păstorea cămătarii ca și pe negustorii de crenvurști de pe stadioanele de base-ball și de pe hipodromuri, din jurul tripourilor unde se juca poker și se vindeau lozuri la loteriile cotidiene. Acest om se numea Salvatore Maranzano. Era caidul lumii interlope new-york-eze. Emisarii lui Don Corleone i-au propus o asociație profitabilă pentru ambele părți. Grație organizării sale, a relațiilor cu poliția și cu lumea politicienilor, Vito Corleone putea furniza un paravan solid operațiilor ilicite ale lui Maranzano și-i permitea să-și extindă afacerile în Brooklyn și Bronx. Om fără simțul perspectivei, Maranzano respinse ofera cu dispreț. Era prieten cu marele Al Capone, care dispunea de asemenea de o largă rețea și de o armată puternică. Nu era el omul care să încurajeze începuturile unui intrigant care — în ochii săi — avea mai degrabă alura unui tip pornit pe calea sforăriilor politice decît a unui adevărat mafiot. Refuzul lui Maranzano declanșă marele război din 1933 care bulversă profund toată lumea interlopă new-york-eză.

La prima vedere nu era o luptă cu arme egale. Organizația lui Maranzano dispunea de un număr de ucigași plătiți, feroce. Avînd treburi comune cu Capone, putea să-l cheme în ajutor. Era de asemenea în tamșă cu Familia Tattaglia, care controla prostituția la New York ca și